

๖๖ พวทางสันตติ

ทางเลือกของคหโกษ

หลัง 6 ตุลา
๗

แนวทางสั้นวิธี

ทางเลือกของคนไทย

หลัง ๖ ตุลา

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

สำนักพิมพ์ประกายพรึก

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ห้ามสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

๑๘๕๖
พิมพ์ครั้งที่ ๑
กรกฎาคม ๒๕๖๑

จัดพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์ประกายพรึก

สำนักพิมพ์ บัณฑิตสัน
๔๑ ถนนกระออม ผ่านฟ้า ก.ท.ม.
โทร ๒๘๒๔๓๗๖, ๒๘๒๓๓๖๓

จากผู้จัดพิมพ์

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากเหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นที่ยอมรับกันว่าคนไทยส่วนหนึ่งได้เกิดความคิดค้านการเมืองแยกออกเป็นสองฝ่าย ความขัดแย้งดังกล่าวนี้ ได้ดำเนินติดต่อกันมาจากระดับธรรมดาจนถึงขั้นรุนแรงเสียเลือดเสียเนื้อและเสียชีวิตในที่สุด

เหตุการณ์เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นอีกจุดหนึ่งที่คนไทยเกิดความแตกแยกอย่างรุนแรงในระดับสุดยอด หลังจากนั้น สถานการณ์บ้านเมืองก็ตกอยู่ในความสับสนตามความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ และสิ่งที่นำความวิตกกังวลมาสู่ประชาชนส่วนใหญ่เหล่านั้นซึ่งไม่แน่ใจว่าตัวเองอยู่ฝ่ายใดกันแน่ก็คือว่า หากความขัดแย้งดังกล่าวคงปรากฏต่อไปเรื่อยๆ เช่นนี้ ภาวะการต่อสู้ด้วยอาวุธในลักษณะของสงครามกลางเมืองในเมืองไทยระหว่างคนไทยด้วยกัน อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตอันใกล้นี้ โดยไม่ยากเย็นนัก และผลที่ตามมาอาจจะรุนแรงถึงขั้นสูญสิ้นชาติดังเช่นที่ประเทศเพื่อนบ้านของ

เราได้เคยรับมาแล้วก็เป็นได้ แต่ถ้าหากไม่ต้องการให้
เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น ในสภาพการณ์เช่นที่เป็นอยู่
ขณะนี้ คนไทยจะมีทางเลือกหรือทางออกอย่างไรบ้าง
เพื่อให้เมืองไทยอยู่รอดปลอดภัย

เราเชื่อว่าในความรู้สึกของคนไทยส่วนใหญ่ยัง
ต้องการความสามัคคีปรองดองกัน หันหน้าเข้าหากัน
พูดจากันด้วยเหตุด้วยผล ด้วยความถูกต้อง มากกว่า
การตัดสินด้วยกำลังและอาวุธซึ่งเคยพิสูจน์ให้เห็นแล้ว
ว่าไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหอะไรเลย ตรงกันข้าม มีแต่
ความสูญเสียต่อทุกฝ่าย และวิธีการที่ปราศจากความรุนแรง
เช่นว่านี้ จะมีขึ้นได้ก็โดยวิธีสันติเท่านั้น เพราะ
สันติวิธีก็คือแนวทางแก้ไขข้อขัดแย้งตามหลักการของ
ประชาธิปไตย กล่าวคือ ต้องทำความเข้าใจกับปัญหาที่
เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล ต้องทำใจให้กว้างพอ และที่สำคัญ
ที่สุดคือต้องมีความจริงใจที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

การนำบทความเรื่อง แนวทางสันติวิธี ของ
ดร. ป่วย อิงภากรณ์ มาจัดพิมพ์ในครั้ง^{นี้} จึงเป็นการ
นำข้อเสนอที่ใฝ่หาสันติเรื่องหนึ่งมาให้พิจารณากันดูว่า
พอจะเป็นทางเลือกของคนไทยได้ทางหนึ่งหรือไม่ บท

ความเรื่อง แนวทางสันติวิธี นี้ เป็นข้อเขียนชั้นสุด
ท้ายของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ก่อนที่จะประสบกับอา
การเจ็บป่วยไข้ และหลังจากนั้นจนถึงขณะนี้ ก็ไม่ได้
มีข้อเขียนใดๆ ออกมาอีก และโดยที่เป็นข้อเขียนที่ยัง
ไม่เคยตีพิมพ์ในเมืองไทยมาก่อน จึงหวังว่าจะเป็นที่
สนใจตามสมควรจากท่านผู้อ่าน

สำหรับบทความและข้อเขียนอื่นๆ ในหนังสือ
เล่มนี้ ส่วนใหญ่ได้เคยพิมพ์มาบ้างแล้วและทางสำนัก
พิมพ์เห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ จึงได้ขออนุญาตนำลง
พิมพ์ไว้อีกครั้งหนึ่ง

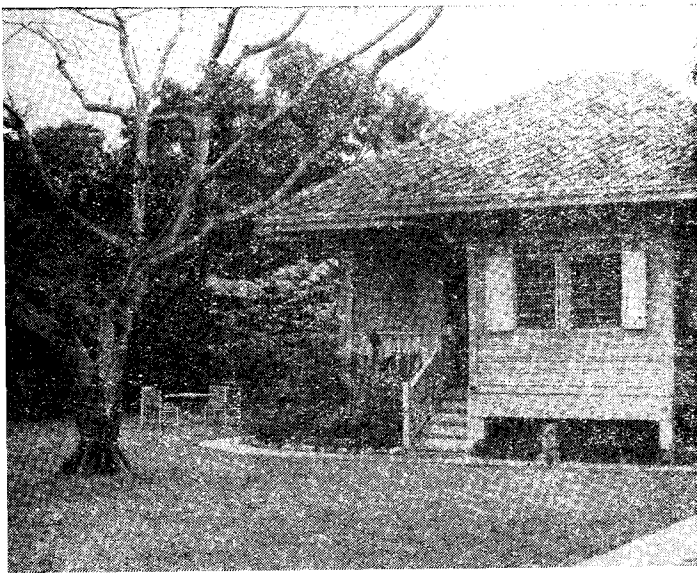
สำนักพิมพ์ประกายพรึก ขอขอบคุณอาจารย์
ไมตรี อึ๊งภากรณ์ ที่กรุณามอบบทประพันธ์ในหนังสือ
เล่มนี้มาให้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มอีกครั้งหนึ่ง

อพยพจากชนบทในลอนดอน เป็นตึกแถวแบบอังกฤษ

บ้านพักในกรุงเทพฯ ของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์
ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึง ๖ ตุลาคม ๑๕

ร่วมสนุกเล่นกลองยาวกับชาวบ้านในงานทอดกฐิน
สามัคคี

บทนำ

ธรรมะ

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ลงในวารสารธรรมศาสตร์ ฉบับมกราคม ๒๕๐๕

ในฐานะที่ผมเป็นศิษย์เก่าของธรรมศาสตร์ เมื่อทางมหาวิทยาลัยจะออกวารสาร “ธรรมศาสตร์” จึงใคร่ขอเสนอข้อคิดเป็นการคารวะและเป็นการรำลึก คุณท่านอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษาการเป็น บุพการีในมหาวิทยาลัย

สี่ของธรรมศาสตร์ คือ สี่เหล็อง-แดง และ เพลงปลุกใจก็มีความตอหน่งว่า “เหล็องของเราคือ ธรรมประจำจิต” ฉะนั้นใครจะพิจารณาว่า อะไรคือ ธรรมะ

ในปทานุกรมไทยอธิบายไว้ว่า “ธรรม คือ คุณความดี ความชอบ . . . คำสั่งสอนของพระพุทธ ศาสนา มรรค ผลนิพพาน ปัญญา ความรู้ของจริง ความจริง เหตุบุญกุศล ความถูกต้อง . . . กฎหมาย

ถ้อยความ อารมณ์ . . .” ทั้งนี้แสดงว่าความหมาย
ได้หลายประการ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ดีและที่ชอบ แต่
ธรรมะมิได้มุ่งหมายถึงกฎหมายอย่างเดียว มีความ
หมายกว้างขวางยิ่งไปกว่ากฎหมาย ก็รวมทั้งความคิด
ความชอบตามสามัญสำนึกด้วย ในด้านนักปรัชญา
โรมันก็ได้มีสุภาษิตไว้ว่า “Jus est ars boni et aequi”
แปลว่า ธรรมศาสตร์ คือ ศิลปศาสตร์แห่งความดี
และความยุติธรรม เมื่อวิเคราะห์และวิจารณ์แล้ว
ก็จะเห็นได้ว่า อรรถาธิบายของไทยและโรมันมีข้อ
ความสอดคล้องต้องกัน

ถ้าจะมีปัญหาถามว่า เพราะเหตุใดจึงจะต้อง
ประพฤติธรรม พุทธภาษิตมีตอบไว้หลายประการ
ข้อหนึ่งที่พวกเราเรียนรู้ประจำใจ ก็เห็นจะเป็นพุทธ
ภาษิตที่ว่า “ชฺมโมหเว รกฺขติ ชฺมมจารี” แต่ถ้าจะมี
ผู้แสลงสอดซักถามเป็นปัญหาว่า มีบุคคลบางท่านซึ่ง
ประพฤติธรรมแล้วไม่เห็นได้รับความป้องกันอารักขา
จากธรรมะนั้นเลย ในโลกนี้มีความอยุติธรรมอยู่เป็น
อันมาก เช่นนี้ผมมีความเห็นว่า ผู้ประพฤติธรรมนั้น
คงจะไม่ได้ประสงค์มุ่งหวังหาผลตอบแทนเสมอไป

คือ ประพฤติธรรมเพื่อความดี ความชอบ ความเป็นจริง เพื่อความยุติธรรมให้มากที่สุดที่จะทำได้ ก็จะเป็นอันสงบอยู่ในตัวแล้ว

เมื่อเริ่มแรกตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๗ ขน
มานั้น มีแต่คณะธรรมศาสตร์คณะเดียว บัดนี้มหา
วิทยาลัยนี้ได้แยกแยะออกไปเป็นหลายคณะ ฉะนั้น
ผมจึงหวังว่าข้อคิดสั้น ๆ ข้างต้นนั้นคงจะเป็นข้อเตือน
ใจนักศึกษารุ่นหลัง ๆ ได้บ้างว่า ถึงแม้ว่าตนจะเรียน
อยู่ในคณะหรือแขนงต่าง ๆ ในธรรมศาสตร์ จุดมุ่ง
หมายสำคัญที่จะยึดถือ คือ ธรรมะ สมตามชอบ ของ
มหาวิทยาลัยและวารสารนี้

แนวทางสันติวิธี

๑

ผมมีความยินดีที่ทราบว่าเพื่อนทางญี่ปุ่นจะจัดพิมพ์เอกสารเรื่องเมืองไทยขึ้นเผยแพร่ในหมู่ชาวญี่ปุ่น สมัยนี้ความจริงเป็นของหายาก เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของเมืองไทยที่มาจากเมืองไทย เพราะรัฐบาลปัจจุบันนอกจากจะทำลายเสรีภาพและสิทธิของประชาชนไทยโดยแถลงเป็นนโยบายว่าจะขังคนไทยทั้งเมืองมิให้ใช้เสรีภาพถึง ๑๒ ปีแล้ว ยังสกัดกั้นมิให้ความจริงออกมาจากเมืองไทยด้วยวิธีต่างๆ เช่น การปิดหนังสือพิมพ์ การบิดเบือนข่าวสารทางวิทยุและโทรทัศน์ การขับไล่ผู้สื่อข่าวต่างประเทศที่เขียนข่าวจริง

จากเมืองไทย เป็นต้น ฉะนั้น หากมีเอกสารที่ออกมา
โดยผู้เขียนมือสละที่จะเขียน โดยไม่ต้องพะวงถึงโทษ
ที่อาจจะได้รับในเงื้อมมือของรัฐบาลไทย โลกก็ย่อม
เจริญขึ้น เพราะมีช่องทางที่จะเปรียบเทียบข้อเท็จและ
ข้อจริงได้ แม้ว่าผู้ที่มีเสรีภาพในการเขียนนั้น จะใช้
เสรีภาพบิดเบือนความจริงไป ผู้อ่านซึ่งมีวิจารณญาณ
ย่อมสามารถจับผิดได้โดยเปรียบเทียบกับเอกสารอื่นใน
ประเทศไทย แล้วใช้เสรีภาพพินิจพิจารณาด้วยตนเอง
ว่าฝ่ายใดสมจริง ฝ่ายใดไม่น่าจะเป็นไปได้

๒

เหตุการณ์ในเดือนตุลาคม ๑๙๗๓ ที่ทำให้ประ
เทศไทยพ้นจากระบบเผด็จการที่เริ่มมาแต่ ๑๙๔๘ เป็น
อย่างไรกัน ในหนังสือนี้คงจะปรากฏอย่างชัดเจนแล้ว
ความรุ่งเรืองทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ
วัฒนธรรม ซึ่งน่าจะเกิดตามเสรีภาพในเมืองไทย ย่อม
ต้องใช้เวลานานพอสมควร แต่เนื่องด้วยระยะเวลาที่
เรามีเสรีภาพจริงๆ นั้นต้องหยุดชะงักลงในตุลาคม

๑๙๗๖ ความรุ่งเรืองที่กำลังจะปรากฏออกมาจึงต้องดับ
ไปโดยฉับพลัน

ก่อนปี ๑๙๗๓ ถอยหลังกลับไป ๒๕ ปี ประเทศไทยมีการปกครองด้วยลัทธิเผด็จการตลอดเวลา ใครจะเป็นนายกรัฐมนตรี มักจะต้องมียศเป็นจอมพล รัฐบาลไทยหลอกลวงประชาชนเสมอว่าเราอยู่ในระบบเสรีประชาธิปไตย แต่ยังไม่พร้อมจริง ๆ จึงต้องร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่หลายวาระหลายปี เมื่อมีการเลือกตั้งก็ใช้เล่ห์เหลี่ยมทำให้การเลือกตั้งสกปรกด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างที่ที่สุดก็ใช้เงินไปยืมชื่อเสียงการเลือกตั้ง ทำได้อย่างโจ่งแจ้ง เมื่อการเลือกตั้งเป็นไปโดยผู้มีอำนาจ และผู้มีเงินใช้อำนาจและเงินทำลายการเลือกตั้งเสียแล้ว ก็พาลโทษราษฎรว่าไม่มีการศึกษา ไม่มีความรู้เรื่องการเมือง ฉะนั้นประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะเป็นประชาธิปไตย บางทีเมื่อมีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรขึ้นมาแล้วโดยรัฐบาลทหารมีเสียงข้างมากแต่เสียงข้างมากนั้นสืบเนื่องมาจากการใช้เงินซื้อ ในไม่ช้าเมื่อเงินงวดลง เสียงข้างมากก็งวดลง ฝ่ายทหารก็ทำการปฏิวัติตนเองเสียที ทำดังนั้นมาเป็นเวลา ๒๕ ปี ชั่วอายุคน (generation) ผล

ที่แท้จริงก็คืออำนาจตกอยู่ในมือของคนไม่กี่คนซึ่งผลัดกันใช้อำนาจเด็ดขาดตามลำดับอาวุโส “อำนาจนั้นทำให้เสื่อมด้วยความทุจริต อำนาจเด็ดขาดก็ยิ่งทำให้เสื่อมอย่างเด็ดขาด” (“Power corrupts : absolute power corrupts absolutely” Lord Acton) ฉะนั้นความทุจริตจึงเกิดขึ้นอย่างกลาดเกลื่อนในวงสังคมไทย จนเป็นเหตุหนึ่งในหลายเหตุให้ประชาชนเรือ่นแสนต้องทำการประท้วงในท้องถนนของกรุงเทพฯ จนถึงขั้นที่ต้องเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นเสรี ในตุลาคม ๑๙๗๓

รัฐธรรมนูญ 2514 ๑๙๗๕ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีข้อเสียหลายอย่าง แต่ผู้ร่างทั้งหลายพยายามที่จะให้เป็นรัฐธรรมนูญที่เสรียุติธรรมแก่ทุกฝ่าย แต่ลำพังรัฐธรรมนูญเป็นตัวอักษร ฉีกทิ้งได้ทุกเมื่อ ไม่ปฏิบัติตามก็ได้ตามชอบใจ ไม่เป็นหลักประกันอะไรเลยที่จะป้องกันผู้ทำลายประชาธิปไตย ฝ่ายที่ต้องการทำลายประชาธิปไตยจึงสามารถวางแผนและดำเนินการตามแผนได้ในไม่ช้า เพราะวงการทหารก็ดี วงการปกครองด้านมหาดไทยก็ดี วงการศึกษาก็ดี มิได้มีการเปลี่ยนแปลง

๔

แต่ประการใดจาก ๑๙๔๘-๗๓ ระบบประชาธิปไตยและ
ระบบเสรีซึ่งอ่อนแออยู่แล้วด้วยความชอกช้ำจากระบบ
เผด็จการ ๒๕ ปีมา ก็ยังแสดงความอ่อนแออยู่ต่อไป
ด้วยการมีพรรคการเมืองมากมายเกินต้องการ และ
รัฐบาลที่ได้มาจากการเลือกตั้งก็ต้องเป็นรัฐบาลผสม
ด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค ดำเนินการอะไรไม่ได้
สะดวก จึงเป็นช่องทางให้พรรคการเมืองฝ่ายทหาร
ทหารและตำรวจประจำการ สนับสนุนโดยเจ้าของที่ดิน
และนายทุนบางพวกจัดการโค่นหลักการประชาธิปไตย
โดยยึดอำนาจเผด็จการ ขึ้นในวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖

ถึงกระนั้นก็ดี แนวโน้มทางการเมืองใน ๓ ปี
ตั้งแต่ตุลาคม ๑๙๗๓ ^{๒๕๑๖} ก็ได้เป็นไปทางฟื้นฟูประชาธิปไตย
มิใช่น้อย ในการเลือกตั้งครั้งที่ ๒ เมษายน
๑๙๗๖ มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรค
ใหญ่มากขึ้น และพรรคการเมืองในสภาก็มีน้อยพรรค
ลง เมื่อเทียบกับการเลือกตั้งครั้งที่ ๑ ในปี ๑๙๗๔
ประชาชนทั้งหลายมีความสำนึกทางการเมืองมากขึ้น
การรวมตัวของชาวนาและกรรมกรมีมากขึ้น คนหนุ่ม ๆ
สาว ๆ ที่ใช้สิทธิเสรีภาพ ก็สามารถใช้สิทธินั้น ๆ ใน

ทำนองสร้างสรรค์มากขึ้น ความสำคัญว่าเมืองไทยมิใช่
กรุงเทพฯ แห่งเดียว แต่ยังมีชนชาวไทยอยู่ในชนบท
ที่มีได้รับการดูแลจากรัฐบาลมากมาย เสียงเรียกร้อง
ให้รัฐบาลเอาใจใส่สอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรใน
ภาคต่างๆ มีมากขึ้น และสิทธิเสรีภาพที่ฝังอยู่ในจิต
สำนึกของประชาชนนี้ย่อมจะหมดสิ้นไปด้วยการใช้อำนาจ
รอนสิทธิที่ย่อมจะเป็นไปได้ ถ้าหากระบบประชาธิปไตย
ไทยมีชีวิตยืนยาวไปได้สัก ๑๐ ปี เหตุการณ์ทางการเมือง
ที่เป็นจุดอ่อนของระบบนั้นจะแก้ไขให้ดีขึ้นด้วย
เวลา ไม่ใช่เพราะราษฎรมีความรู้น้อย จึงมีประชาธิปไตย
ไม่ได้ เป็นเพราะไม่มีโอกาสนานพอ ที่ราษฎร
จะใช้สิทธิเสรีภาพของมนุษยชนต่างหาก

ในก้านเศรษฐกิจ ปัญหาของไทยไม่ได้อยู่ที่
เศรษฐกิจส่วนรวมของชาติที่เสื่อมโทรมหรือวิกฤติกาล
แต่อย่างไร แต่เป็นเพราะความไม่สมคูลย์แห่งการ
พัฒนาเศรษฐกิจในส่วนต่างๆ ของประเทศ นับตั้งแต่
ปี ๑๙๕๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีกลไกและการ
บริหารทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลังมั่นคงดี
พอสมควร เงินบาทมีเสถียรภาพดีเป็นเวลานาน ความ

เจริญโดยส่วนรวมก็เป็นไปโดยอัตราสูงแก่ระหว่าง
กรุงเทพ ฯ กับเมืองใหญ่ ๆ กับชนบทนั้น ความเจริญ
ไม่สม่ำเสมอกัน กรุงเทพ ฯ เติบโตขึ้นเร็วจนน่าเกลียด
ส่วนชนบทอยู่กับที่หรือบางแห่งก็เสื่อมลง คนในกรุง
ร่ำรวยขึ้นมาก แต่คนในชนบทกลับจนลง กำไรของ
อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงินการธนาคารสูงขึ้น
แต่รายได้ของชาวนาชาวไร่กลับลดลงหรือเพิ่มในอัตรา
ต่ำ อัตราค่าจ้างของกรรมกรทั้งในกรุงและชนบทต่ำ
มาก ในปี ๑๙๗๓ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพ ฯ
รัฐบาลกำหนดไว้เพียง ๑๒ บาท ต่อวัน ส่วนรายได้
ของพ่อค้า นักอุตสาหกรรม นายธนาคารหรือแม้ข้า-
ราชการนั้นสูงจนเกิดความฟุ้งเฟ้อฟุ้งเฟ้อขึ้นทั่วไป
และข้าราชการที่อยู่ใกล้ผู้มีอำนาจก็ยิ่งร่ำรวยขึ้นอย่างผิด
ปรกติ ถูกกฎหมายบ้าง ผิดกฎหมายบ้าง ราคาข้าว
เปลือกที่เป็นรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ถูกกดตั้งแต่
เล็กสงครามโลกตลอดมา ให้อยู่ในระดับประมาณกึ่ง
หนึ่งของราคาในตลาดโลก บางครั้ง ๑ ใน ๓ และเมื่อ
เกิดอากาศวิปริต ฝนแล้งหรือน้ำท่วมทำนาไม่ได้ผล
ชาวนาทกภาคก็ต้องเสียที่ดินทำกินของตน เพราะความ
อึดค้ำเค็มครว้น

ที่เป็นเช่นนั้นในระบบเผด็จการนั้น แม้จะมีเหตุ
ผลอย่างอื่น เช่นอัตราการเพิ่มประชากรสูงมากก็ตาม
แต่เหตุผลสำคัญอยู่ที่ระบบเผด็จการนั่นเอง แทนที่จะ
มีผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นปากเสียงของประชาชน
จริงๆ สภาก็ยังเป็นสภาแต่งตั้ง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งก็
ต้องคล้อยตามผู้เผด็จการที่แต่งตั้งตนขึ้นมา และแวด
ล้อมผู้เผด็จการคือข้าราชการ นักการค้า และอุตสาหกรรม
กรรมที่หวังพึ่งเผด็จการ เป็นเชิงถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน
ผู้เผด็จการจึงมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะพัฒนาบ้าน
เมืองให้สุขทุกหย่อมหญ้า มองแต่บริเวณใกล้ตัว และ
ดำเนินการและนโยบายไปตามผลประโยชน์ของตนและ
เพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด ส่วนการแถลงนโยบายเป็นทางการ
นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จะแถลงให้กว้างขวางเพื่อ
ประโยชน์ส่วนรวมอย่างใดก็ทำได้ แต่การกระทำกลายเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ตั้งแต่ตุลาคม ๑๙๗๓ เป็นต้นมา ข้อเสียของ
เศรษฐกิจไทยดังกล่าวได้มีการพยายามแก้ไขอยู่ตาม
ลำดับ การพัฒนาชนบทได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังโดย
รัฐบาล มหาวิทยาลัย กลุ่มนิสิตนักศึกษา และเอกชน

ชาวนาชาวไม่มีสิทธิที่จะรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ที่แท้จริง
หรือกลุ่มชาวนาเพื่อดูแลผลประโยชน์ของตน ที่เคย
ถูกนายเหมืองหรือคหบดีอันถนัดใจให้ทำนาทำไร่ไม่
สะดวก ก็สามารถเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตน
และรัฐบาลก็ต้องเหลียวแลดูแลผลประโยชน์ของคนส่วน
มาก ที่เคยถูกนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ
ตำรวจทหารท้องถิ่นถนัดใจด้วยวิธีและข้อหาต่างๆ
ก็สามารถร้องเรียนมีปากเสียงได้ ผู้แทนราษฎรในรัฐ
สภาที่ต้องฟังราษฎรในการเลือกตั้ง ก็ต้องเป็นปากเสียง
ให้ราษฎร ราคาข้าวเปลือกและสินค้าพืชไร่ต่างๆ จึง
สูงขึ้น และรัฐบาลก็ถึงกับประกันราคาสินค้าเกษตร
หลายชนิดมิให้ตกต่ำ ส่วนกรรมกรในเมืองก็รวมตัวกัน
เป็นสหภาพ สหพันธ์ เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของ
ตนในเรื่องค่าจ้าง และภาวะการทำงานโดยทั่วไป ค่า
จ้างขั้นต่ำในกรุงเทพฯ เียบขึ้นจาก ๑๒ บาทต่อวัน
เป็น ๑๖ บาท ๒๐ บาท และ ๒๕ บาทตามลำดับ*
แต่ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับการครองชีพโดยมีธัญสัตว์ การ
กระทำต่างๆ บางครั้งต้องใช้วิธีสไตรค์หยุดงานจึงได้ผล

* ดูบัญชีมลิจิต ของบทความนี้

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมกระตือรือร้นขึ้นมา โดยลำดับ แต่ยังไม่ถึงขั้นน่าพอใจ ค่าจ้างแรงงานของคนไทยยังต่ำกว่าของคนชาติอื่น ๆ เป็นไหน ๆ

แต่เมื่อเกิดเผด็จการขึ้นในตุลาคม ๑๙๗๖ ความก้าวหน้าในเรื่องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต้องหยุดชะงักลง รายได้ของชาวนาชาวไร่กลับไปสู่ความกตัตันในเงื้อมมือของผู้เผด็จการ จะรวมตัวกันเรียกร้องสิทธิไม่ได้เสียแล้ว กรรมกรยังมีสภาพอยู่ในนามแต่หยุดงานไม่ได้ เป็นภัยต่อสังคม ชุมชนุมกันก็ไม่ได้ กรมแรงงานเสนอให้ขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ จาก ๒๕ บาทเป็น ๒๘ บาทต่อวัน รัฐบาลก็ไม่ยอมรับ ฉะนั้นสภาวะเศรษฐกิจและสังคม จึงกลับไปสู่สภาวะเดิมก่อน ๑๙๗๓ คือแล้วแต่ผู้เผด็จการ

ในก้านเสรีภาพทางวิชาการก็ดี เสรีภาพทางวัฒนธรรมก็ดี การดนตรีนาฏศิลป์ ศิลปะต่าง ๆ หรือวรรณกรรม แต่ก่อนเคยถูกจำกัดให้อยู่ในขอบเขตแคบ ๆ จนถึงตุลาคม ๑๙๗๓ ได้มีการจรรโลงให้มีอิสระจนเกิดความรุ่งเรืองทางวิชาการและวัฒนธรรมขึ้นเต็มที่ มีผลงานประจักษ์อยู่ เรื่องต่างๆ ที่กำลังจะปฏิรูป

เช่นเรื่องการศึกษา สาธารณสุข เป็นต้น ต้องชงัก
งั้นลงเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ และจะต้องอับเฉาไป
อีกนาน เพราะผู้เผด็จการใหม่บังคับให้เผาหนังสือเป็น
พันๆ หมื่นๆ เล่ม ห้ามมิให้ใช้ความคิดในการเรียน
การสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย และดนตรีหรือ
ละครบางอย่างก็ห้ามแสดง เพราะเป็นพิษเป็นภัยต่อ
สังคม

๑๗

สภาพของบ้านเมืองไทยเป็นอยู่อย่างนี้ในปัจจุบัน
ทางรัฐบาลหลังจากวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ ต้องการกุม
อำนาจเผด็จการไว้ ได้รื้อถอนสิทธิเสรีภาพของประชา-
ชน ใครจะพูดจะเขียน จะคิด จะเรียนอะไร ต้องเป็น
ไปตามที่รัฐบาลอนุญาต และชายของการอนุญาตนั้น

จำต้องแคบลง หนังสือพิมพ์และสื่อสารมวลชน
ต่าง ๆ ต้องดำเนินการตามที่รัฐบาลจะพึงพอใจ กรรมการ
ชาวนาชาวไร่ไม่มีสิทธิที่จะชุมนุมหรือรวมตัวกัน ศูนย์
กลางนิสิตนักศึกษาไม่มีได้ รัฐธรรมนูญ ๑๙๗๔ ทง

ฉบับกฎหมายเล็ก รัฐสภาที่เกิดจากการเลือกตั้งต้องยุบ
เกิดรัฐสภาแต่งตั้งชนแทน "รัฐธรรมนูญ" ใหม่ให้
อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่รัฐบาลทั้งในการบริหาร การตุลาการ
และนิติบัญญัติ ถ้ารัฐบาลไม่พอใจผู้ใด รัฐบาลจะเป็น
ผู้พิจารณาตัดสินเอง ไม่ต้องขึ้นศาลหรือผ่านเขบวนการ
ยุติธรรมแต่อย่างไร และถ้าเจ้าหน้าที่ปกครองไม่พอใจ
ผู้ใดก็กล่าวหาได้โดยสะดวกว่า "เป็นภัยต่อสังคม"
ซึ่งหมายความว่า จะต้องอยู่ในเงื้อมมือเจ้าหน้าที่บริหาร
ชังได้นานๆ ไม่ต้องขึ้นศาล แม้รัฐบาลจะตัดสินประหาร
ชีวิตใคร ก็ทำได้ตามอำเภอใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ การจับ
กุมจึงมีอยู่ทั่วไป

เมื่อ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ จากมหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์ มีผู้ถูกจับกุมอยู่ ๓๐๐๐ กว่าคน ในจำพวกนี้
มีหลายร้อยคนที่รัฐบาลขังไว้นานถึง ๕-๖ เดือน จึง
ปล่อยตัวออกมา ทำที่ว่ารัฐบาลเมตตากรรุณาเหลือไว้
หลังจากมีนาคม ๑๙๗๗ ประมาณ ๑๐๐ กว่าคนที่รัฐบาล
จะจัดการฟ้องศาลด้วยข้อหาจกจกกรรจ์ ข้อที่ควร
สังเกตคือ คนที่ถูกขังตั้งแต่ตุลาคม ๑๙๗๖ ถึงมีนาคม
๑๙๗๗ เป็นเวลาหลายเดือนนั้นถูกขังฟรีไม่มีอะไรท

แทน กลับเสียชื่อเสียง แท้จริงการปล่อยผู้ที่ถูกขังเป็นจำนวนมากนั้นเป็นเพราะ (ก) รัฐบาลไม่สามารถตั้งข้อหาได้ว่ามีความผิดและ (ข) รัฐบาลต้องการแสดงต่อโลกเฉพาะอย่างยิ่งประธานาธิบดีคนใหม่ของอเมริกา ว่ารัฐบาลพยายามไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่ออเมริกาจะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป

ส่วนผู้ที่ต้องหาที่เหลือน้อย ๑๐๐ กว่าคน ซึ่งจะฟ้องร้องนั้น มีจำนวน ๓๐ กว่าคนที่อยู่การส่งเรื่องคืนตำรวจ เพราะไม่สามารถฟ้องได้หลักฐานไม่พอเพียง แต่ตำรวจยืนยันจะให้ฟ้อง อย่างไรก็ตามหลายคนในจำนวน ๑๐๐ กว่าคนนั้น ถูกฟ้องในข้อหาว่ามีการกระทำความผิดคอมมิวนิสต์ จะต้องขึ้นศาลทหาร มีทนายว่าต่างไม่ได้และไม่มีอุทธรณ์ฎีกา ถ้าไม่ถูกใช้มาตรา ๒๑ ของ "รัฐธรรมนูญ" มาบังคับโดยรัฐบาลตัดสินเอง ก็ยังไม่ได้ประโยชน์จากขบวนการยุติธรรม และไม่แน่ว่า จะถูกลงโทษโดยมาตรา ๒๑ หรือไม่ เพราะรัฐบาลอาจเกรงว่าถ้าศาลพิจารณาแล้วอาจยกฟ้อง เสียหน้ารัฐบาลหมดจึงตัดสินเอาเอง รัฐบาลนี้กำลังมันเขี้ยวใช้มาตรา ๒๑

* ดู บัณฑิตชีวิต ของบทความนี้

ลงโทษประหารชีวิตผู้ต้องหาไป ๓ รายและจำคุกไปอีกหลายคน นี่หรือนายกรัฐมนตรีนักกฎหมาย อดีตผู้พิพากษา อาจารย์สอนกฎหมาย และในคณะรัฐมนตรีก็มีนักกฎหมายอยู่หลายคน แต่ไม่ต้องการใช้กฎหมายตามหลักธรรม

แต่ ๓๐๐๐ กว่าคนที่ถูกจับที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นเป็นพวกที่ “เปิดเผย” ไม่เปิดเผยก็ไม่ได้ เพราะเรื่องมันแดงเสียแล้ว ต่อจากนั้นมายังมีประชาชนถูกจับอีกมากมายในชนบททั่วราชอาณาจักร จำนวนแน่นอนไม่เป็นที่ทราบ เพราะพวกนี้รัฐบาลปิด หนังสือพิมพ์ลงไม่ได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีชื่อเสียง ไม่มีคนรู้จักทั่วไป แต่ก็ เป็นมนุษย์คนไทยนี้แหละ บางเสียงคะเนว่าจำนวนที่ถูกจับคงประมาณ ๕๐๐๐ คน ที่จับแล้วปล่อยเร็วบ้างช้าบ้างก็คงมี บางเสียงคะเนว่าถูกคุมขังอยู่ประมาณ ๒๐๐๐ คน ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ก็มีถูกกล่าวหาว่าเป็นภัยสังคมก็มาก และก็มีมากที่ถูกเจ้าหน้าที่แกล้งจับด้วยเรื่องเป็นอริส่วนตัว แล้วหาความว่าเป็นภัยต่อสังคม เช่นในกรณีของนายแพทย์ผู้หนึ่งที่มหาสารคาม ซึ่งได้ช่วยเหลือชาวบ้านมาแต่ก่อนโดย

ชัดผลประโยชน์ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ
และนายทุนที่เป็นเพื่อนของเจ้าหน้าที่ ปรบักษ์ของ
แพทยผู้เคยพยายามทำร้ายแพทย์มาหลายครั้ง สบ
โอกาสหลังปฏิวัติ จึงจับมาในข้อหาว่าเป็นภัยต่อสังคม
ชาวบ้านนับร้อยไปเยี่ยมแพทย์นั้นจนแน่นที่คุมขังทุกวัน
จนเจ้าหน้าที่ต้องปล่อยตัวเพราะหาหลักฐานมิได้ นี่เป็น
ตัวอย่างที่มีผู้เดือดร้อนเพียงตัวอย่างเดียว ซึ่งเผด็จเป็น
ผู้บารมี ชาวบ้านรัก จึงพันโทษไป ตัวอย่างที่มีผู้เดือด
ร้อนเพราะถูกจับโดยรัฐบาลไม่ยอมให้ข่าว ยังมีอีกมาก
เช่นภิกษุสามเณรและอุบาสกของวัดชลประทาน เป็นต้น
เจ้าหน้าที่ที่ต้องการจูงจูงผลาญราษฎรยังมีเกลื่อน
ไป และได้รับความปกป้องคุ้มครองจากรัฐบาลอยู่เสมอ
แม้พระสงฆ์องค์เจ้าก็ไม่ยกเว้น เช่นภิกษุ ๓ รูปที่ตำบล
พิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากคำบอกเล่าของภิกษุ
ผู้ทรงศีลเอง เจ้าหน้าที่ไปหลอกเจ้าอาวาสว่าจะนำไป
ให้การและจะให้จำวัดอยู่ในวัดหนึ่งในเมือง แต่แท้จริง
นำไปขังร่วมกับผู้ต้องหาอื่น ๆ และวันดีคืนดี ญาติโยม
ไปเยี่ยมไม่พบ ปรากฏจากปากคำของผู้ต้องขังด้วยกัน
ว่าเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครนำไปฆ่าเสียแล้ว บรรดาผู้

ต้องหาว่าเป็นภัยต่อสังคมนั้น ส่วนมากเป็นคนยากจน มีลูกเมียพ่อแม่จะต้องเลี้ยง เมื่อถูกขังนาน ๆ ย่อมเดือดร้อน มิใช่แต่ตัวคนเดียว แต่ทั้งครอบครัวซึ่งหมายถึงอย่างน้อย ๖ ปาก ๖ ท้อง มีหน้าซำบางรายถูกเจ้าหน้าที่ส่งเข้ามาคุมขังที่กรุงเทพฯ หรือเมืองอื่นไกลหมู่บ้านญาติมิตรไม่สามารถไปเยี่ยมส่งเสียได้ เลยกลายเป็นคนสาบสูญไป อยู่ในเงื้อมมือเจ้าหน้าที่อย่างมิใช่มนุษย์

ที่กล่าวมานี้มิได้พูดถึงการซ้อม ทบตี ทรมาน ผู้ถูกคุมขังโดยเจ้าหน้าที่เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ นั้น การซ้อมและทรมานเห็นได้ชัด ประชาชนในกรุงเทพฯ ไกล้วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และใกล้สถานีตำรวจต่าง ๆ ได้เห็นด้วยตาของตนเอง และหลังจากนั้นแม้พวกที่ถูกจับที่มหาวิทยาลัยก็ยังมี การซ้อมและทรมานอยู่ต่อไปเพื่อให้ “สารภาพ” และให้การ “ชัดทอด” ถึงผู้อื่น แต่พวกที่ถูกจับที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น เป็นพวก “เปิด” คือเป็นผู้ที่ทราบกันโดยทั่วไป การซ้อมและทรมานจึงซาลงในระยะหลังนี้ แต่ก็ไม่วายที่ผู้ถูกขังเดี่ยวในกรงเล็ก ๆ หรือคุกมืด หลายคนที่มีเจ้าหน้าที่ห้ามคนเยี่ยม ส่วนพวกที่ถูกจับชนิด “ปิด” นั้นน่า

เกรงว่าจะมีการทำทารุณโดยทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งใน
เขตทรกัณฑ์การไกลหูตาผู้คน

การใช้อำนาจข่มขู่ด้วยวิธีต่างๆ เช่นการใช้มา
ตรา ๒๑ แห่ง “รัฐธรรมนูญ” ปัจจุบัน การตั้งข้อหา
ภัยสังคมตามประกาศของคณะปฏิรูปอย่างกว้างขวาง
การปิดหนังสือพิมพ์ การห้ามชุมนุม ฯลฯ เหล่านี้เป็น
เครื่องมือทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความสยดสยอง
ไม่กล้าแสดงความจริง หรือออกความเห็นเป็นอย่างอื่น
นอกจากเป็นเชิงสนับสนุนฝ่ายปกครอง เพราะฉะนั้น
รัฐบาลก็สามารถอ้างได้ว่าประชาชนทั้งประเทศสนับสนุน
รัฐบาลนี้ เป็นการที่กักตักพูดเอาฝ่ายเดียว ส่วนข้อที่อ้าง
ว่าหลัง ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ บ้านเมืองสงบเรียบร้อยลง
อาชญากรรมลดลงนั้น ดูจากหนังสือพิมพ์ที่ออกในเมือง
ไทยก็ได้ จะเห็นว่าไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด กรณีฆ่า
กัน ลักทรัพย์ ชิงราว ช่มชู้ ปล้น ยังมีอยู่เกลื่อนหน้า
หนังสือพิมพ์ จนรัฐบาลโดยรัฐมนตรีสำนักนายกรัฐมนตรี
มนตรี ต้องดำริที่จะออกหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลเอง
ซึ่งไม่มีประเทศประชาธิปไตยประเทศไหนเขาทำกัน
มีก็แต่ประเทศที่ปกครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ เช่น

รัสเซีย รัฐบาลออกหนังสือพิมพ์ปราฟดา และอิสเวสเซีย
ขอที่แนกถือการปะทะกับผู้ออกการร้ายคอมมิวนิสต์เพิ่ม
ความรุนแรงและความถึงขั้น ทั้งนี้จากข่าวทางรัฐบาล
เองและข่าวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ก็ค่อนข้างจะสอดคล้อง
คล่องกัน

๔

ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้นเล่า ในระยะ ๑๙๖๓ ถึง
๑๙๗๓ ได้เพิ่มกำลังชนบ้างก็จริง แต่เพิ่มขึ้นทีละน้อย
และไม่มีกำลังกล้าแข็งอย่างไร แม้จะได้สมัครพรรค
พวกเพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ จากผู้ที่ถูกเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น
กลั่นแกล้งรังแก (เช่นกรณี “ถังแดง” ทางภาคใต้ หรือ
บ้านนาทรายในตะวันออกเฉียงเหนือ) มาในระยะประ
ชาธิปไตย ๑๙๗๓-๗๖ การก่อการร้ายปะทะกับเจ้าหน้าที่
ที่กลับน้อยลง ผู้เสียชีวิตจากการสู้รบก็ลดน้อยลงทั้งสอง
ฝ่าย ทั้งนี้ก็มาจากสถิติของรัฐบาลเอง แต่หลังจาก ๖
ตุลาคม ๑๙๗๖ การปะทะและการเสียชีวิตการบาดเจ็บ
กลับมากขึ้น จากสถิติของรัฐบาลใน ๓ เดือนแรก ของ
๑๘

ปี ๑๙๗๗ มีการสู้รบและเสียชีวิตมากกว่าทั้งปีของแต่ละปีระหว่าง ๑๙๗๓ ถึง ๑๙๗๖

๕๕๓๘๘๘
ทั้งนี้เป็นสิ่งที่คาดหมายได้ เพราะเหตุการณ์ทาง
ก้านรัฐบาลหลัง ๖ ตุลา ๑๙๗๖ และการเผด็จการข่มขู่
ราษฎร ทำให้นิสิตนักศึกษา อาจารย์ กรรมกร ชาวนา
ชาวไร่ และราษฎรโดยทั่วไป มีทางเลือกอยู่แคบมาก
ถ้าไม่อ่อนน้อมยอมให้จำกัดสิทธิ์ก็มีหวังจะถูกจำคุกหรือ
ประหารด้วยอำนาจเผด็จการ หรือมิฉะนั้นก็ต้องหนีออก
นอกประเทศ หรือเข้าไปร่วมมือกับผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ พวกหลังนี้มีอยู่เป็นจำนวนมาก จะมาก
น้อยเท่าใดนั้นไม่แน่ชัด ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์อ้างว่า
หลายพันคน แต่ลองสำรวจบรรดานิสิตนักศึกษาที่หายไป
จากมหาวิทยาลัย ต่างๆ และวิทยาลัยต่างๆ เฉพาะ
อย่างยิ่งวิทยาลัยครูทั่วราชอาณาจักร มีผู้คะเนว่าหายไป
สัก ๕ หรือ ๖ พันคน สมมติว่าเพียง ๑ ใน ๓ ของคน
ที่หนีหายไปนั้นไปสมทบกับคอมมิวนิสต์ ก็จะได้ตัวเลข
ประมาณ ๑๕๐๐-๒๐๐๐ คน

แต่จำนวนคนที่กลับไปจับอาวุธร่วมกับคอม
มิวนิสต์นั้น ไม่สำคัญเท่ากับคุณภาพของคน คอมมิว

นิสิตไม่เคยได้รับการสมทบจากผู้มีความรู้สูงมากมายถึง
ขนาดนี้ มีนักศึกษาและอาจารย์แขนงต่างๆ เช่น วิศว
กรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์
เศรษฐศาสตร์ การศึกษา ฯลฯ มากหลาย บรรดาทหาร
ตำรวจและพลเรือนที่มีส่วนทำทารุณกรรมในมหาวิทยาลัย
ลัทธิธรรมศาสตร์และบรรดาผู้ที่ยึดอำนาจการปกครอง
และรัฐบาลที่ตรงชนต่อจากนั้น เป็นผู้ช่วยเหลือให้คอม
มิวนิสต์กล้าแข็งขึ้นมา ถ้าจะเอากฎหมายมาพิจารณ
กันตามข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้แล้ว รัฐบาลเองและเจ้า
หน้าที่ของรัฐบาลน่าจะมีการผิดตามกฎหมายว่าด้วย
การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะสมคบกันสนับสนุน
สนับสนุนคอมมิวนิสต์ให้มีความกล้ามากขึ้น

ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ จึงเป็นข้อยืนยันว่าการ
สู้รบระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ ได้รุนแรง
และมีมากขึ้นจริง และในอนาคตอันใกล้ ก็ยังจะ
ต้องมีมากและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ประเทศไทยจะเกิด
ศึกการเมืองอย่างดุเดือดเหมือนเวียดนามและเขมร
จริงๆ หรือที่เรา ยังไม่ได้กล่าวถึงการแทรกแซงจาก
ประเทศภายนอก ถ้ารัฐบาลได้อาวุธจากประเทศมหา

อำนาจฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ต้องแสวงหาอาวุธ
จากประเทศมหาอำนาจออกฝ่ายหนึ่ง และข้อที่แนือก
ข้อหนึ่งก็คือ ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับลัทธิการเมือง
ใดๆ จะเดือดร้อนหนักขึ้น อันได้แก่ชาวนาชาวไร่
ชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลาย ส่วนขุนศึกทั้งสองฝ่าย
และคนมั่งมีในกรุงเทพฯ คงจะหนีเอาตัวรอดได้ ที่มี
ปัญญาส่งเงินไปต่างประเทศเพื่อขอบานทอนและลง
ทุนอย่างอื่นก็เริ่มมีแล้ว

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นข้อสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้รักความ
สงบและหวังจะแก้ไขความทุกข์ยากของราษฎร จะต้อง
พยายามมิให้ประเทศภายนอกส่งอาวุธให้แก่รัฐบาล
หรือคอมมิวนิสต์เลย ใครที่พยายามมิให้อเมริกาส่ง
อาวุธให้รัฐบาลไทย และมีให้เวียดนาม จีน หรือรัสเซีย
ส่งอาวุธให้คอมมิวนิสต์ ย่อมจะช่วยผ่อนหนัก
เป็นเบา คนที่ขัดขวางความพยายามเช่นนี้เป็นผู้คิด
แคบและสั้น ไม่แยแสต่อความเดือดร้อนของเพื่อน
มนุษย์คนไทยด้วยกัน

ใครจะชนะในสงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้น ไม่สู้
สำคัญ ผู้แพ้ออกคนไทยธรรมดา และชาติไทยนั่นเอง

ที่ว่าใครจะชนะไม่สำคัญนั้น มองจากแง่ของ
สิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะถ้ารัฐบาลเผด็จการ
ชนะสิทธิเสรีภาพก็จะอับเฉาอย่างเวลานหรือยิ่งกว่า
เช่นเดียวกับที่ได้อับเฉามาตั้งแต่ ๑๙๔๘ ถ้าฝ่ายคอมมิวนิสต์
ชนะ ดูจากประสบการณ์ในประเทศคอมมิวนิสต์
ทั่วโลก และดูจากลัทธิของคอมมิวนิสต์เอง ก็ต้อง
จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะจะต้องมีการ
เผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ

การอ้างว่าคอมมิวนิสต์ไทยไม่เหมือนกับคอมมิวนิสต์ยุโรป และนโยบายที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ไทย
แถลงออกมา ๑๐ ประการเมื่อดับนั้น ย่อมเปิด
โอกาสให้ผู้ที่มีความคิดการเมืองแตกต่างจากคอมมิวนิสต์มาร่วมมอดด้วย ขออนตองพิสูจน์ด้วยการกระทำ
มิใช่ด้วยการแถลงนโยบาย

ถ้าพูดถึงการแพ้ชนะ มีผู้กล่าวว่าทางรัฐบาลจะต้องเป็นฝ่ายแพ้ เช่นเดียวกับฝ่ายก๊กมินตั๋งของจีน หรือเวียดนามใต้ เพราะฝ่ายรัฐบาลมีการใช้อำนาจหน้าที่ทำการทุจริตอยู่เสมอ และอีกประการหนึ่ง ฝ่ายทหาร
เบื้องหลังรัฐบาลมีการแตกแยกกันมาก ชาวสื่อว่าจะ

มีรัฐประหารเกิดตกคืนตั้งแต่ปลายปีก่อน และความ
จริงก็เกิดขึ้นแล้วจริงเมื่อมีนาคม โดยที่รัฐบาลไม่
สามารถกวาดล้างให้สิ้นเสนหนาม แม้ในเดือนมิถุนา
ยนั้น ก็ยังมีข่าวลือหนาหูยิ่งขึ้น ข้อนี้น่าคิด และเป็น
เหตุผลสนับสนุนให้น่าเชื่อว่า บุคคลที่ใกล้ชิดกับวงการ
รัฐบาลปัจจุบันได้นำเงินทองออกนอกประเทศเตรียมจะ
หนี

๕.

ผมไม่ทราบว่าผู้จัดทำหนังสือ จะมีนโยบาย
ในทางสร้างสรรค์เมืองไทยให้เจริญด้วยประชาธิปไตย
อย่างไร แต่สำหรับผมและเพื่อนๆ ผมหลายคนยังยึด
มั่นอยู่ในหลักสันติประชาธรรม หรือประชาธรรมไทย
โดยสันติวิธี ผมเขียนบันทึกเรื่องนี้ไว้เมื่อเมษายน
๑๙๗๒ ในหนังสือ "สันติประชาธรรม" (จัดพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์เกสตีไทย เมื่อปี ๑๙๗๓) และในบทความ
นี้ผมจะได้อ้างถึงบันทึกนั้นหลายตอน

ก่อนอื่นผมขอตอบความข้องใจของเพื่อนๆ

หลายคนที่มีความปรารถนาดีต่อผมว่า ทำไมผมจึงไม่
หาความสงบ อายุมากแล้ว ทำไมไม่ไปสอนหนังสือหรือ
เขียนหนังสือเงียบๆ หาเรื่องให้เขาคำเอา คำเอา กวนใจ
เปล่าๆ และจะทำให้เดือดร้อนถึงเพื่อนฝูงพี่น้อง ผมต้อง
แสดงความเสียใจที่ทำให้เพื่อนฝูงพี่น้องเดือดร้อน คำ
ตอบผมคือ “ผมมีฐานะปานนี้ แก่ปานนี้แล้ว ถ้าไม่
จับเรื่องและริเริ่ม จะคอยให้ใครริเริ่มก็กระไรอยู่”
(หนังสือที่อ้างหน้า ๕๙)

ประชากรเป็นคำที่ผมต้องการใช้มากกว่า
ประชาธิปไตย เพราะในวงการเมืองนั้น คำว่าประชา-
ธิปไตยใช้กันจนเผลอ เช่นในโรงเรียนไทย แม้จะอยู่ใน
ระบบเผด็จการ เขาก็ยังสอนให้นักเรียนท่องว่าประเทศ
ไทยเป็นเสรีประชาธิปไตย อีกประการหนึ่งการเป็น
ประชาธิปไตยนั้น ถ้าไม่อาศัยหลักธรรมะแล้ว ย่อมไม่
สมบูรณ์และบกพร่องแน่ เพราะถึงแม้เราจะปกครอง
กันด้วยเสียงข้างมาก ถ้าเสียงข้างมากโน้มเอียงไปเชิง
พาลแล้ว ก็ต้องเปิดโอกาสให้เสียงข้างน้อยสามารถถก
เถียงเรียกร้องให้มีสิทธิแสดงความเห็นได้ จึงจะเป็น
ธรรม

หลักประชากรกรรมเป็นหลักกว้างๆ มีองค์ประกอบเป็นแก่นสาร ๒ ประการ คือ เสรีภาพและสิทธิของคนแต่ละคน (จำกัดความตามเอกสารสหประชาชาติเรื่องสิทธิของมนุษยชน) ภายในขอบเขตที่ไม่ทำลายเสรีภาพและสิทธิของผู้อื่น นี่ประการหนึ่ง กับประการที่สอง คือการมีส่วนร่วมในการกำหนดโชคชะตาของสังคมที่เราอาศัยอยู่ แต่ละคนมีสิทธิหน้าที่เท่ากันในเรื่องนี้ ไม่ว่าจะมิชชันนารี แพศ หรือกำเนิดมาอย่างไร

หลักการเสรีภาพและการมีส่วนร่วม ไม่ใช่หลักการตะวันตกหรือหลักการของประเทศที่มั่งมีแล้วอย่างยุโรปหรืออเมริกา เป็นหลักการชอบด้วยธรรมชาติของทุกประเทศ เช่นคำว่า “ไทย” ก็ไม่ใช่ชื่ออื่นไกลคือเสรีหรือเป็นใหญ่นั้นเอง คนไทยที่ปราศจากเสรีภาพทางการเมืองจึงเป็นไทยไม่ครบ และการทำ “สังฆกรรม” ตามหลักพระพุทธศาสนา ก็คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ นั้นเอง ฉะนั้นจึงเป็นหลักที่ถูกต้องรับรองได้ทั่วโลก มิใช่หลักตะวันตกที่จะนำมาใช้กับประเทศด้อยพัฒนาไม่ได้

ถ้าเราได้ ๒ หลักนี้ คือเสรีภาพและการมีส่วนร่วม

ร่วมแล้ว รูปแบบของประชารวมจะเป็นอย่างไร ก็แล้ว
แต่กาลและเทศะ ไม่จำเป็นต้องเอาอย่างรูปแบบของ
ยุโรปอเมริกา เป็นหน้าที่ของนักรัฐศาสตร์ไทยที่จะคิด
หารูปแบบที่เหมาะสมกับสังคมไทย แต่นักรัฐศาสตร์
ไทยจะทำหน้าที่ได้ ก็ต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ

ในประเทศที่มีประชารวมในการปกครอง ใคร
จะมีความเลื่อมใสในลัทธิการเมืองใด ก็กระทำได้ทุก
อย่าง จะเป็นคอมมิวนิสต์ สังคมนิยม เสรีนิยม อนุรักษ์
นิยม หรือจะซ้ายจัดหรือขวาตกขอบอย่างใดก็ได้ทั้ง
นั้น แต่มีเงื่อนไขอยู่สองอย่างคือ (ก) ต้องยอมให้คน
อื่นคิดแตกต่างกับตนได้ หรือยอมให้มีพรรคการเมือง
หลาย ๆ พรรค (ข) จะไม่พูดไม่เขียนหรือใช้กำลังรุนแรง
ทำลายผู้อื่น หรือความคิดของผู้อื่น ขอนักเป็นหลัก
กฎหมายอาญาและแพ่งตามปรกติวิสัยอยู่แล้ว

ประชารวมคือธรรมเป็นอำนาจ ไม่ใช่อำนาจ
เป็นธรรม บ้านเมืองที่มีประชารวมนี้ต้องมีข้อ
แม่ ไม่ใช่ปกครองกันตามอำเภอใจของกลุ่มใดกลุ่ม
หนึ่ง (หนังสือที่อ้างหน้า ๖๑)

ที่เราฟังบุคคลในรัฐบาลพูดทุกวันนี้ จะเป็น

ตัวอย่างที่เด่นชัดของการใช้อำนาจเป็นธรรม เช่นที่เขา
ว่า หนังสือพิมพ์เมืองไทยมีเสรีภาพในการตีพิมพ์ความ
เห็นที่ถูกที่ควร ใครเป็นคนตัดสินว่าความเห็นไหนถูก
หรือควร คำตอบคือผู้มีอำนาจ ถ้าหนังสือพิมพ์แสดง
ความคิดเห็นที่ขัดใจผู้มีอำนาจ เขาก็ว่าผิด ที่ทำได้เช่น
นี้ เพราะเขาใช้อำนาจอาวุธที่เขาผูกขาดขึ้นมาปกครอง
ประเทศแล้ว ยัดเยียดให้ประชาชนต้องยอมรับ ว่าสิ่ง
ที่เขาคิดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร

“ประชาธรรมย่อมสำคัญที่ประชาชน ถ้าประชา
ชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการประชาธรรม ก็ย่อมไม่มีใครที่
จะหยิบยื่นได้ ฉะนั้นจุดเริ่มต้นและจุดหมายสุดท้าย คือ
ประชาชนชาวไทย สิทธิเสรีภาพของประชาชนไทย”
(หนังสือที่อ้าง หน้า ๖๑)

ในสังคมที่มีประชาธรรม เราจะต้องแก้ไขปัญหา
เรื่องช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างรัฐบาลกับประ
ชาชน เจ้าหน้าที่กับราษฎร หญิงกับชาย คนมีกับคนจน
ท้องถิ่นที่อุดมกับท้องถิ่นที่ก้นดาร์ การมีโอกาศศึกษา
กับการปราศจากโอกาศ การมีโอกาศด้านสุขภาพอนามัย
กับการปราศจากโอกาศ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ได้เกิดจากลัทธิ

การเมืองหรือลัทธิอื่นใด เป็นเรื่องของความชอบ
ธรรม ความเมตตากรุณา การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
การปรองดองกัน และการที่มีผู้แทนราษฎรเป็นปากเป็น
เสียงให้แก่ผู้ที่ตกยาก การมีอิสระที่จะรวมตัวกันเพื่อ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กับความสำนึกถึงศักดิ์ศรีของ
มนุษย์แต่ละคน ซึ่งควรเคารพไม่ว่าฐานะกำเนิดของ
เขาจะเป็นอย่างไร ย่อมสามารถช่วยให้เราแก้ปัญหา
ต่างๆ ที่ว่านั้นได้โดยสันติภาพ

“ไม่มัวรอนใจเพื่อได้มาซึ่งประชาธิปไตย นอก
จากสันติวิธี การใช้อาวุธประหัตประหารกันเพื่อประ
ชาชนนั้น แม้จะสำเร็จอาจจะได้ผลเพียงชั่วคราว
ยาม จะไม่ได้ประชาธรรมถาวร เมื่อฝ่ายหนึ่งใช้อาวุธ
แล้วฝ่ายหนึ่งแพ้ ก็ย่อมคิดใช้อาวุธโต้ตอบ เมื่ออาวุธ
ปะทะกันแล้ว จะรักษาประชาธรรมไว้ได้อย่างไร”

(หนังสือที่อ้าง หน้า ๕๙/๖๐)

เหตุการณ์ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ และหลัง
จากนั้น ทำให้ผู้ที่ใฝ่สันติวิธีมาแต่ก่อน เลิกใช้สันติวิธี
ไปเป็นจำนวนมาก เขาอ้างว่าการใช้สันติวิธีเป็นการ
ฆ่าตัวตาย “พวกเราถูกเขาฆ่าตาย เพราะเราใช้สันติวิธี”

คำกล่าวเช่นนี้มาจากคนที่ได้รับทุกข์จากความรุนแรงก็
เข้าใจได้ไม่ยาก แต่ผู้ที่กล่าวนั้นหาคิดไม่ว่าการใช้ความ
รุนแรงต่อสู้กัน แม้ว่าผลสุดท้ายจะได้อำนาจมา ก็ต้อง
ใช้อาวุธเพื่อรักษาอำนาจหรือชัยชนะนั้นตลอดไป หา
สันติสุขมิได้ อีกประการหนึ่งการใช้อาวุธต่อสู้กันนั้น
เกือบรื้อนแก่คนกลางที่ไม่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้มากกว่า
ชาวนาชาวไร่ในเวียดนามและเขมร ตายเปล่าไปหลาย
ล้านคน ระหกระเหินสิ้นเนื้อประดาตัวไปหลายแสน
ครอบครัว

ข้อตำหนิสันติวิธีมีอีกข้อหนึ่ง คือไม่มีช่องทาง
สำเร็จได้ เพราะอีกฝ่ายหนึ่งใช้อาวุธ “สันติวิธีเพื่อ
ประชากรธรรมนั้น เมื่อใช้กับฝ่ายมีอาวุธก็ไม่แน่ว่าจะ
กระทำสำเร็จ และแม้จะสำเร็จก็ต้องใช้เวลานาน
เช่น มหาตมคานธีใช้กับอังกฤษ ต้องระงำลำบาก
ต้องมานะอดทนเด็ดเดี่ยว ต้องอาศัยความกล้าหาญ
มากกว่าผู้ที่ใช้อาวุธ เพราะมือเปล่าต้องเผชิญกับ
อาวุธ”

“สมมติว่าเราบังใจท้อเสียก่อนว่าสันติวิธีจะไม่
สามารถนำประชากรธรรมมาได้ (ความจริงไม่น่าท้อเสีย

ก่อน) สมมติว่าไม่มีหวังสำเร็จ ก็น่าจะคิดว่าควรจะทำ หรือควรจะทำ หรือควรเขียนเพื่อเสรีภาพหรือ สำหรับ ผมแม้จะไม่มีหวังสำเร็จ ก็อดเขียนอดพูดไม่ได้ มิฉะนั้น จะคับใจเหลือประมาณ” (หนังสือที่อ้างหน้า ๖๐)

“เมื่อ ดร. ป๋วย เขียนเรื่องประชารัฐโดยสันติวิธี หรือจดหมายนายเข้ม เย็นยิ่ง ก็ถูกหาว่าโง่บัดซบ ทะเล่ง รัสเซียว่าไม่ได้ผลอะไรมากนัก ตอบว่า ก็ต้องยอม ยิ่งกว่านั้นในวิธีการของสันติวิธีในต่างประเทศนั้น เขา อาจต้องถูกจับ ถูกทำร้าย ถูกทรมาน กระทั่งถูกปลิด ชีวิตเป็นอันมาก แต่เขาก็ยังเก็บดวงประทีปนี้ไว้อยู่ เรื่อยๆ ดังนั้นการถูกหาว่าโง่บัดซบ ทะเล่ง ถูกทำร้าย ถูกทรมาน มันเป็นส่วนหนึ่งของสันติวิธี” (หนังสือที่อ้างหน้า ๗๒)

ในบันทึกที่ผมเขียนไว้เมื่อ ๕ ปีแล้ว ผมได้ แยกสันติวิธีไว้เป็นสองระยะ ในหน้า ๖๒ ถึง ๖๔ คือ ระยะยาวกับวิธีในปัจจุบัน สรุปได้ความว่า จะต้อง พยายามพูด เขียน เรียกร้องสิทธิเสรีภาพอยู่เสมอ ทุกคนจะต้องซื่อสัตย์สุจริตให้เป็นที่เคารพเชื่อถือ จะต้อง ปกป้องมิให้ประชารัฐเสื่อม เพราะกันง่ายกว่าแก้

จะต้องรวมกันเป็นปีกแผ่นมั่นคง และควรมีมานะ นี้
เป็นวิธีระยะยาว วิธีปัจจุบันนี้ ย่อมแตกต่างกันไป ตาม
กาลและเทศะของสภาการณ์ แต่ควรจะมีความสัมพันธ์
กันระหว่างสมาชิกที่เห็นอย่างเดียวกัน ควรศึกษา
ภาวะและข้อเท็จจริง เพื่อหาโอกาสสนับสนุนสิทธิและ
เสรีภาพ ควรช่วยซึ่งกันและกัน เมื่อมีใครถูกประทุษ
ร้าย และควรเขียนและเรียกร้องประชาธรรมมิให้
ขาดสาย

ผู้ที่ใฝ่สันติประชาธรรม เฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ใน
ประเทศไทย ตกอยู่ในที่ลำบาก เพราะอยู่ระหว่างกลาง
ผู้ที่ใช้อาวุธประหัตประหารกัน ทางฝ่ายรัฐบาลก็ยอม
เห็นว่าเราเป็นผู้ปฏิบัติขัดกับนโยบายของเขา แม้ว่าจะ
แสดงให้เห็นว่าเราใช้สันติวิธี เขาก็มักเหมาเอาว่าเราเป็น
ฝ่ายศัตรู ทำร้ายหรือจับกุมเอาง่ายๆ ฝ่ายคอมมิวนิสต์
ก็ยอมไม่ไว้วางใจ เพราะเห็นว่าอยู่ในเมืองคงจะร่วม
มือกับรัฐบาล อันตรายมิได้สองด้าน จึงจำต้องระมัด
ระวังเป็นพิเศษ ยังมีความลำบากในการทำงานนัก ที่
ร้ายกว่านั้นคือ “คนกลาง” มักจะสงสัยเราว่าเป็นพวกผู้
ก่อการร้าย เขาคำรว่า “มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ”

ทางเลือกของคนไทยมีอยู่สองทาง ก็ปล่อยให้
 ให้เขาสู้รบกันเป็นศึกกลางเมือง จะยึดเขากันสักปาน
 ไດก็แล้วแต่ยถากรรม จะเดอดร่อนแก่ใครสักหมื่น
 แสนก็ช่วยไม่ได้ เขาจะปกครองกันอย่างไร ใครจะ
 โกงกินอย่างไร ไม่ใช่ธุระของเรา ใครจะถูกจับ ถูก
 ทรมาณ ก็เป็นกรรมของสัตว์ รบกันแล้วใครจะเสี
 หายอย่างใดเท่าใด ใครจะมีอำนาจที่หลัง ก็แล้วแต่
 บุญกรรม เราสู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี หนึ่งเป็นทางที่
 หนึ่ง อีกทางหนึ่งคือ พยายามป้องกันมิให้เดอดรอน
 ทุกห่อมหญา หรือถ้าป้องกันไม่ไหว ก็พยายาม
 บรรเทาทุกข์ให้น้อยที่สุด คนไทยไม่ว่าจะเป็นทหาร
 ตำรวจ พลเรือน ข้าราชการ ราษฎร คอมมิวนิสต์
 สังคมนิยม เสรีนิยม หรืออนุรักษนิยม ก็เป็นคนที่จะ
 ต้องอยู่ในประเทศไทยและมีลูกหลานเป็นคนไทยทั้ง
 นั้น ทางที่ถูกต้องชอบธรรมคือหาทางปรองดองกัน
 ในเวลานมองหาทางปรองดองกันไม่ได้ เพราะทั้งสอง
 ฝ่ายต่างตั้งข้อแข็งด้วยกัน ใครอยู่ตรงกลางก็ถูกพัน
 ทัฎฐิมานะกล้าแข็งเหลือประมาณ แต่ต้องหาวิธีและ

เวลาปรองดองกันให้ได้ การปรองดองคือการโอน
 อ่อนเข้าหากัน ยอมรับและเคารพสิทธิเสรีภาพด้วย
 กัน เทอดทูนสัจจะ ไม่บั่นนำเบียดตัวใส่ร้ายกัน หรือ
 พลิกแพลงตลบตะแลงเพื่อประโยชน์ชั่วขณะ อีกนัย
 หนึ่งคือเป็นทางสนับสนุนหลักธรรมะของประชา และ
 พยายามให้เกิดประชาธรรมด้วยสันติวิธี

ถ้าคนไทยเป็นจำนวนมากพอ เลือกลงทางที่สอง
 ก็ต้องแสดงตัวให้ปรากฏ มิฉะนั้นแล้วสังคมไทยจะ
 ไปสู่ทางที่ล้นกว่า แย่กว่า คือ ทางเลือกที่หนึ่ง

บันทึกข้อเท็จจริง

ณ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐ และ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๒๐
 ที่ ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่

(๑) ในชั้นที่ ๑ ในคดีที่ ค.ม.ร.พ.คดีที่ ๒๕๑๖/๒๕๒๐ ในชั้น
 ๒๕๑๖/๒๕๒๐ แต่เป็นข้อเท็จจริงว่า "ข้อเท็จจริง" ศาลชั้นต้น
 ได้พิจารณาคดี ต่อมาจึงได้พิจารณาคดี

(๒) ในชั้นที่ ๒ ข้อเท็จจริงจากข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ในชั้นที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑

นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑

(๓) ในชั้นที่ ๓ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑
 ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑ ข้อเท็จจริงที่ ๑

นาย...
 ๒๕๒๐

(๖)

ข้าพเจ้า ขอพินิจว่า ก็น่าพอใจ ร. ๖๐๒
 ซึ่งกำหนด เป็น ข. ในมา: ส่วน ที่ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕
 ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗
 ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐
 ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐
 ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐
 ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐
 ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐
 ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐
 ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐
 ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐
 ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐
 ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐
 ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐

ส่วน มา ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐
 ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐
 ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐
 ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐
 ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐
 ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐
 ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐
 ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐
 ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐
 ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐
 ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐
 ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐
 ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐

๒๐๑

(๓)

๑. มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้ ความสามารถ
 มีความสามารถ และ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 กับ มีความรู้ ความสามารถ และ มนุษย์ทุกคน
 และ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้ ความสามารถ
 ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 " ความรู้ ความสามารถ " ในชีวิตประจำวัน ที่
 ความรู้ ความสามารถ เพื่อเป็นที่ยอมรับ จาก
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้

ใน มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้ ความสามารถ
 ๑. ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 เป็นที่ยอมรับ จาก มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้
 ความรู้ ความสามารถ มนุษย์ทุกคนต้องมีความรู้

พจนานุกรม

(กรมศึกษาธิการ) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

เหลียวหลัง แลหน้า

เหลียวหลังเรื่องในครอบครัว

คนเราเมื่อมีอายุยืนมาถึง ๖๐ ปี ถ้าเป็นคนไทยแบบโบราณ ท่านก็ว่ามีโชคดีแล้วของท่านช่วยให้อายุยืนถึงปานนี้ครบห้ารอบนักษัตร พ่อผม แม่ผม พี่ผมสองคน ไม่ได้โอกาสทำบุญวันเกิด ๖๐ ปี ฉะนั้นเมื่ออายุจะครบ ๖๐ ปี ก็รู้สึกมีความจำเป็นที่จะต้องเหลียวหลังดูว่าชีวิตของเรานั้นได้ทำบุญทำบาปไว้ประการใด และรู้สึกว่ามีหน้าที่ที่จะแลไปข้างหน้าว่าทางเจริญของชีวิตคนเรานั้นจะควรเป็นไปในสถานใด

คนเราเมื่อจะเขียนเรื่องของตนเอง ย่อมเขียนเข้าข้างตนเองเป็นส่วนใหญ่ผู้อ่านจึงมีความจำเป็นและหน้าที่ที่จะไตร่ตรองว่าข้อเขียนนั้นมีสัจจะเพียงใด กัน

ดูได้ง่ายว่าได้โกหกปกคลุมไว้หรือเปล่า

ในเรื่องส่วนตัวนั้น เมื่อหนุ่ม ๆ คิดว่าได้วางแผนไว้เรียบร้อยพอสมควร การมีภรรยา นั้น เป็นการเสี่ยงโชค ยังมีเมียต่างชาติยิ่งต้องระวังมาก เพราะความยากลำบากในการครองเรือนปกติก็มีมากอยู่แล้ว ยิ่งผิวเมียต่างชาติต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ก็ยิ่งยากมากหลายเท่า อาศัยความรักซึ่งกันและกัน ความดีต่อกัน ความเอาใจใส่ทะนุถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน ความรอบคอบที่จะไม่นำเรื่องวัฒนธรรมของครอบครัวซึ่งต่างกันมาเป็นอุปสรรคของชีวิต เหล่านี้กับอาศัยความดี ความซื่อสัตย์ ความมรรยาธ ความที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จึงกล่าวได้ว่าชีวิตครอบครัวมีความสุขมากพอใช้

ความอบอุ่นในครอบครัว มีอันถึงขั้นมาถึงลูก เพราะทำให้ลูกเมื่อได้รับความอบอุ่นก็มีปัญหาน้อย แม้ว่าจะเป็นลูกครึ่งชาติอย่างที่ปากตลาดเขาเรียกกัน ลูกของเราทั้งสามคนคุณพระช่วยให้ไม่ประพฤติสำมะเลเทเมาอย่างลูกคนอื่นเขาประสบกัน ต่างก็มีสติปัญญาได้เรียนจบชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัยในอังกฤษทั้งนั้น

และที่สำคัญกว่านั้น ก็คือ ไม่มีใครเสพยาเสพติดให้
โทษไม่มัวเมาในกามคุณ ไม่หลงไหลในอบายมุขนานา
ประการ เป็นผู้ที่เชื่อในอหิงสาความไม่ประทุษร้ายต่อ
ใครๆ รักความสัจสุจริต รักสิทธิเสรีภาพประชาธิปไตย
และเลื่อมใสในการบำเพ็ญประโยชน์แก่สาธารณชน คุณ
สมบัติของลูก^{๕๕} ในการศึกษา ความประพฤติ และ
นิสัยสันดาน เขาได้มาจากแม่ของเขาเป็นส่วนใหญ่
เพราะเมียผมยอมเสียสละอยู่กับลูก ๆ ings. ๆ ที่มีความรู้
สอบได้ปริญญาตรีเกียรตินิยมทางสังคมวิทยา ทำอาหาร
เอง ซักผ้าเอง ทำงานบ้านเอง สอนหนังสือให้ลูก
บ้างในเวลาเตรียมตัวไปเรียนต่างประเทศ ต่อเมื่อลูก ๆ
โตกันแล้ว จึงได้ออกนอกบ้านไปทำงานสังคม
สงเคราะห์ทั้งในประเทศไทยเป็นเวลาหลายปี และใน
ประเทศอังกฤษ

บัก^{๕๖}ภรรยาเรื่องลูกก็ใกล้จะหมดไปแล้ว สอง
คนแรกมีสัมมาชีวะ และมีเหย้าเรือนเรียบร้อยแล้ว
ลูกคนเล็กก็จะสำเร็จชั้นปริญญาตรีในไม่กี่เดือนข้างหน้า
เราสองคนก็อายุมากเข้าทุกที จะทำงานรับใช้สังคมต่อ
ไปได้อีกนานเท่าใดก็ไม่ทราบ แต่เมื่อหมดภรรยา^{๕๗}ก็จะ

ได้พักผ่อนเสียที เลือกทำแต่สิ่งที่เป็นเรื่องเพลึกเพลิน
และสนใจบ้าง

หลังเรื่องญาติและมิตร

ผมเป็นหัวหน้าครอบครัวตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี เมื่อ
เรียนจบมัธยมบริบูรณ์จากโรงเรียนอัสสัมชัญใหม่ๆ พ่อ
ตายตั้งแต่อายุ ๙ ขวบ แม่ก็เลี้ยงพวกเรามาจนถึงขั้น
นั้นแล้ว เหนื่อยแปร้เต็มที พี่ชายก็ยังทำงานไม่สู้ได้
เงินมากนัก ผมเลยรับจัดการบ้านให้จนกระทั่งไปเมือง
นอกได้พยายามช่วยน้องอยู่บ้างพอสมควร เมื่อไปนอก
แล้วก็ยังส่งเงินมาช่วยครอบครัวได้ตอนสงครามโลกยังไม่
เกิด พยายามกระเบียดกระเสียน เพราะเป็นห่วง
ทางบ้านอยู่

ต่อมาเมื่อผมกลับจากเมืองนอกมาทำงานเป็น
หลักฐานแล้ว ได้พยายามช่วยเหลือญาติพี่น้อง และ
มิตรสหายต่อไป ตลอดจนคนที่ไม่เคยรู้จักกันก็พยายาม
ช่วยเหลือเท่าที่จะกระทำได้เพราะมาได้คิดว่าในบรรดา
ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ตนเป็น
ผู้ที่มีความสามารถได้เรียนสูงกว่าคนอื่น ได้ตำแหน่งมี

เงินได้สูงกว่าผู้อื่น มีหน้าที่ที่จะเฉลี่ยสุขให้ผู้อื่นที่มี
วาสนาน้อยกว่า ในขณะที่เดียวกันก็มีหน้าที่ต่อเมียและ
ลูกเป็นเบื้องต้น การปฏิบัติของผมต่อพี่ น้อง ญาติ
และเพื่อนมีอย่างไร ไม่ควรจะพรรณนาไว้โดยละเอียด
ในที่นี้ ให้เป็นเรื่องที่พี่ น้อง ญาติ และเพื่อนจะ
พรรณนาเอง ถ้าเป็นเรื่องที่เขายากจะพรรณนา

๕ เหลียวหลังเรื่องงาน

ผมเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี เป็นครูโรงเรียน
อัสสัมชัญ ชั้นมัธยม ๒ ต่อมาเป็นครูมัธยม ๕ ต่อมา
เป็นครูพิเศษสอนชั้นมัธยมปีที่ ๕-๖-๗ และ ๘ สอน
อยู่ ๔ ปีเศษ จึงย้ายมาทำงานเป็นล่ามภาษาฝรั่งเศสที่
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เพราะสำเร็จ
เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิตแล้ว และเตรียมตัวจะสอบ
แข่งขันไปเรียนต่างประเทศ

ผู้ที่ผมเคยสอนอยู่ในโรงเรียนอัสสัมชัญที่ไม่ได้
ดีในชีวิตก็คงจะมี แต่ที่เป็นพ่อค้า นักธุรกิจ นาย
ธนาคาร แพทย์ นักกฎหมาย นักการทูต สมาชิก
สภานิติบัญญัติ ก็หลายคน เป็นอธิบดี หรือแม่แต่

รัฐมนตรีก็มีบ้าง เวลาเขาเอ่ยล่ำเลาะถึงคุณของครู ก็
ดีใจ แต่ไม่สามารถจะรับเครดิตในความสำเร็จในชีวิต
ของเขาได้ทั้งหมด เพราะผมรู้ว่าเวลาที่ผมเป็นครู
อัสสัมชัญนั้น ผมยังเท็กมากทำอะไรผิดพลาดบ่อย ๆ

เมื่อเรียนจบปริญญาตรีเศรษฐศาสตร์ที่อังกฤษ
แล้ว กำลังเรียนปริญญาเอกอยู่เกิดสงครามโลกในทวีป
เอเชีย ผมกับเพื่อน ๆ จึงตัดสินใจรับใช้ชาติด้วยการ
สมัครเข้าเป็นเสรีไทยและได้สมัครเป็นทหาร เข้ามา
ติดต่อเสรีไทยในเมืองไทยเป็นรุ่นแรกด้วยเรือไตน้ำ
และด้วยการโดดร่มชูชีพจากเครื่องบิน ได้รู้ถึงวินาทีที่
จะตายหรือจะเป็น ได้ฝ่าอันตรายมิใช่น้อย (เขียนไว้ใน
เรื่อง "ทหารชั่วคราว" กับคนอื่นเขียนไว้ใน "Bangkok
Top Secret" แต่ก็เดชะบุญได้รอดชีวิตไปได้โดย
สวัสดิภาพ และยังได้เป็นคนหนึ่งที่ช่วยประเทศไทย
ให้หลุดพ้นจากการเป็นผู้พ่ายแพ้ในสงคราม ฉะนั้น
เมื่อเหลียวหลังกลับไปคิดถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้น ใน
เรื่อง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์นั้น คงจะปรากฏ
เป็นหลักฐานแน่นอนว่ามีความซื่อสัตย์ และจงรักภักดี
ไม่น้อยกว่าใคร ได้แสดงออกมาด้วยการกระทำจริง ๆ

ไม่เพียงแต่ด้วยคำพูดพล่อย ๆ ของคนที่อ้างสามสถาบัน
น้อยอยู่เสมอโดยไม่เคยกระทำ

หลังสงครามเมื่อเรียนจบปริญญาเอกแล้ว ก็ได้
ทำงานโดยสุจริตตามสติปัญญาเท่าที่มีอยู่ ได้ทำงานใน
กรมบัญชีกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง
ธนาคารแห่งประเทศไทย (เป็นพนักงานพิเศษ เป็น
รองผู้ว่า ๗ เดือน เป็นผู้ว่าการ ๑๒ ปีเศษ) เป็นที่
ปรึกษาเศรษฐกิจการคลังสถานเอกอัครราชทูตลอนดอน
และผู้แทนไทยในคณะมนตรีศีกษา เป็นผู้อำนวยการ
สำนักงานประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจ
การคลัง กรรมการบริหารสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ
กรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นคณบดี
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็น
อธิการบดีอยู่ในเวลานี้ ตามตำแหน่งราชการที่เคยทำ
มาก่อนน่าจะพอ จะเรียกว่ามีวาสนาก็ได้ ฝรั่งเศสเรียกว่า
full life คือเต็มชีวิตที่จะทะเยอทะยานเป็นตำแหน่ง
หนึ่งตำแหน่งใดทางการเมืองนั้น มิได้คิด และตั้งใจว่า
จะไม่คิดไปจนตรากสิ้นชีวิต เท่านั้นพอแล้ว ถ้าการ
ปฏิบัติหน้าที่ราชการแล้วก็กระทำด้วยความสัตย์สุจริต

ตลอดมา และบางครั้งต้องใช้ความกล้าหาญพอสมควร
รวมทั้งที่ได้เขียนหนังสือไว้ เอากลับมากทบทวนดู ก็
ไม่เห็นว่าจะจะมีใครกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์แต่
อย่างไร แต่นั่นแหละทุกวันนี้จะเอาอะไรกันมาก บ้าน
เมืองเต็มไปด้วยการโกหกปกคลุมทั้งนั้น ที่เสียใจอยู่
น้อยหนึ่งก็คือ ทำไมคนไทยจำนวนมากจึงได้เชื่อง่าย
เชื่อโดยปราศจากหลักฐานอย่างนี้

เหลียวดูการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ

คนที่มียุมาก ๆ คงจำได้ว่า เมื่อเลิกสงคราม
ใหม่ ๆ นั้น เศรษฐกิจ การคลัง การธนาคารของ
ไทยเรายุ่งเหยิงเต็มที่ รัฐบาลได้ตั้งสำนักงานข้าวขึ้น
ตามความจำเป็นของกาลสมัยโดยการส่งออกอยู่ในกำมือ
ของรัฐบาล ใครจะส่งข้าวออกได้ต้องผ่านสำนักงาน
โดยได้รับใบอนุญาตอัตราแลกเปลี่ยนเงินกับต่างประเทศ
ก็มีหลายอัตรา อัตราทางการใช้สำหรับข้าวส่งออกและ
สินค้าเข้าบางชนิด เช่น หนังสือ หรือสินค้าที่รัฐบาล
สั่งเข้า มีอีกอัตราหนึ่งใช้สำหรับตีบุกส่งออก อีกอัตรา
หนึ่งสำหรับยาง นอกนั้นใช้อัตราเสรีในทางตลาด ซึ่ง

ชนลงฮวบฮาบเป็นที่ระส่ำระสาย นอกจากนั้นก็มีอัตรา
ตลาดมีค็อกอตราหนึ่ง เรื่องนี้ทำให้เศรษฐกิจปั่นป่วน
จะวางแผนงานอะไรก็ยากทั้งทางรัฐบาลและเอกชน และ
เนื่องด้วยมีความไม่แน่นอนในอัตราแลกเปลี่ยนเงิน
การส่งสินค้าเข้าจึงเสี่ยงต่อกระแสของอัตรา พ่อค้าจึง
ต้องคิดเผื่อไว้ ทำให้ข้าวของแพงเปล่า ๆ ส่วนการคลัง
นั้นเล่าก็วุ่นวายเต็มที่ หลายปีรัฐบาลต้องตั้งงบประมาณ
รายได้เพียงน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของงบประมาณรายจ่าย
นอกนั้นต้องกู้เงินจากธนาคารชาติหรือกู้จากต่างประเทศ
ตลาดพันธบัตรหรือตัวเงินคลังพูดได้ว่าไม่มี ส่วนบัญชี
งบประมาณแล้ว ก็ค้างการชำระมาเป็นหลาย ๆ ปี ที่
ทำมาแล้ว ก็ไม่ลงตัว ต้องเดากันบ้าง ทำให้คาด
การณ์ไม่ถูก บางครั้งจะจ่ายเงินเดือนข้าราชการ ต้อง
โทรศัพท์ขอกู้เงินธนาคารชาติกันเป็นการด่วน ถนน
หนทางเล่าก็เป็นลูกรังทางแคบทั่วราชอาณาจักร

การแก้ไขระบบเศรษฐกิจการธนาคารการคลัง
เช่นว่านี้ เป็นเรื่องที่เพื่อน ๆ ของผมและผมร่วมมือ
ร่วมใจกันทำระหว่างปี ๒๔๙๕ ตลอดมา และต้องกิน
เวลาอยู่หลายปี เพื่อน ๆ ที่กล่าวนี้คงจะเอ่ยชื่อไม่หมด

แต่ก็มีคุณบุญมา วงษ์สวรรค์ คุณสมหมาย ชุนตระกูล
คุณพิสุทธิ์ นิมมานเหมินทร์ คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร
คุณกรองทอง ชุติมา ส่วนมากเป็นคนรุ่นหนุ่มสาว
ในธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง

เรื่องสำนักงานข่าวนั้น เมื่อเป็นของรัฐบาล ก็มีการ
ทุจริตและใช้อำนาจแอบอ้างกันได้ง่าย นอกจาก
ทุจริตธรรมดาแล้ว ทางทำเนียบนายกรัฐมนตรีและ
รัฐมนตรีอื่น ๆ ยังใช้อภิสิทธิ์ให้ใบอนุญาตแก่คนนั้น
คนนั้นซึ่งไม่ใช่พ่อค้า แต่เป็นคนทีว้างเต้นหาประโยชน์
จากการได้ใบอนุญาตเอาไปขายช่วงให้แก่พ่อค้า เพราะ
ฉะนั้นนักศึกษาและผู้อื่นที่ในสมัยนั้นเสนอให้รัฐบาลจัด
ส่งข่าวเสียเองนั้น จึงสำเนียงให้ดี ว่าเป็นวิธีที่ไม่ดีนัก
ถ้าเรามีเครื่องมือราชการหรือระบบการปกครองยังไม่ดี
พวกเราเสนอให้แก้ระบบนี้เสียโดยหันไปใช้ระบบการ
ค้าโดยเสรี ส่วนปัญหาที่ราคาข้าวภายในประเทศต่ำกว่า
ราคาข้าวในตลาดโลก ถ้าส่งออกเสรีก็จะทำให้ราคาข้าว
ภายในประเทศสูงชวบฮาบเกินไปนั้น เราเสนอให้มีการ
เก็บพรีเมียมชั่วคราวระยะหนึ่ง แล้วค่อย ๆ ลดพรีเมียมลง
จนเลิกไป (แต่รัฐบาลยังคงเก็บพรีเมียมอยู่ถึงทุกวันนี้)

เรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินกับต่างประเทศหลาย
อัตรานั้น เราเสนอให้รัฐบาลใช้มาตรการอันกล้าหาญ
คือเลิกอัตราทางการ หันมาใช้อัตราตลาดเป็นอัตราทาง
การ และให้มีอัตราเดียว อยากรจะเก็บเงินจากผู้ส่งยาง
และตีบุกออกก็เก็บเป็นภาษีแทน การตีราคาทุนสำรอง
ใหม่เป็นอัตราตลาด ทำให้รัฐบาลมีเงินตราต่างประเทศ
เหลือพอสำหรับ ไปตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน
มีหน้าที่ชื้อขายเงินตราต่างประเทศกับธนาคารพาณิชย์
ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพมากขึ้น และความ
จริงก็มีเสถียรภาพจริง คือ ไม่สู้จะขยับเขยื้อนเลยตลอด
มาร่วมยี่สิบปี เมื่อราษฎรพอเข้าใจในค่าของเงินบาท
เทียบกับต่างประเทศ การค้าขายก็ง่ายขึ้นก็มีความเจริญ
ขึ้น และแทนที่เขาคจะบวกเอาค่าเสียงเรื่องอัตราในราคา
สินค้า ราคาสินค้าก็ลดลง เงินสำรองระหว่างประเทศ
ก็ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับในระยะร่วม ๒๐ ปี จาก
๒๔๙๘

ทางด้านการคลัง การงบประมาณ พวกเรา
ร่วมกับ Public Administration Service ของอเมริกา
ได้จัดวางรูปการงบประมาณให้เข้าแบบให้มีการพินิจ

พิจารณากันอย่างถูกลักษณะวิชาการ การลงบัญชีงบประมาณก็ถูกต้องตามสมัย สามารถรู้ได้โดยไม่ชักช้าว่าเงินได้ เงินรับ เท่าใด เงินจ่ายเท่าใด ในทุกระยะการลงบัญชีรวดเร็ว และตรวจสอบได้ภายในไม่กี่เดือน ทำให้วางแผนนโยบายการงบประมาณได้โดยง่าย สถิติบุคลากรเราก็ปรับปรุงให้สำเร็จรวดเร็วทันใจ การภาษีอากรนั้น ถ้าจะกล่าวว่าใครช่วยทำให้ดีขึ้น ก็เห็นจะได้แก่คุณสุนทร หงส์ลดารมภ์ ตอนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และคุณบุญมา วงษ์สวรรค์ หนี้สินที่รัฐบาลมีต่อธนาคารชาติพรั่งพรูงก็ออกกฎหมายล้างเสียเริ่มต้นกันใหม่ ตลาดพันธบัตร ตลาดตัวเงินคลัง เมื่อเปิดโอกาสให้อัตราดอกเบี้ยและเรื่องอื่น ๆ มีเสรียิ่งขึ้น ก็เกิดขึ้นได้จนรัฐบาลบางปีไม่ต้องกู้เงินมากมายเท่าที่มผู้เสนอซื้อพันธบัตร

เรื่องถนนหนทางนั้น รัฐบาลสมัยนั้นอยากจะสร้างให้มาก ๆ โดยไม่นำหนักถึงคุณภาพของถนน เพราะฉะนั้น เมื่อสร้างแล้วก็ไม่ได้มาตรฐาน อุบัติเหตุก็มีมาก บางแห่งใช้ไปได้เพียงปีเดียวสองปี ถูกน้ำทำลายเสีย ต้องซ่อมแซมเป็นการใหญ่ เราส่งคณะไปขอกู้เงินจาก

ธนาคารโลก แต่จะยืนยันทำอย่างที่เราเคยทำ ธนาคารโลกก็ไม่ยอม ขณะที่ไปนั้นไปอยู่อเมริกาเสียหลายเดือน แต่กลับมาเมื่อเปล่า ผมจึงได้ร่วมคิดกับ Ed Sessions ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการ USOM (MSA ในขณะนั้น) และ Howard Parsons ซึ่งเป็นอุปทูตอเมริกันอยู่ เสนอรัฐบาลไทยและอเมริกันให้มาสร้างถนนมิตรภาพ สระบุรี-นครราชสีมา ให้ดูเป็นตัวอย่างโดยรัฐบาลไทยไม่ต้องเสียเงินสักสตางค์เดียว เมื่อสร้างเสร็จก็ยิ่งไปสร้างมิตรภาพ ๒ อีก ระหว่างพิษณุโลก-หล่มสัก นอกจากจะได้ถนนดีแล้ว ยังได้ผลพลอยได้สำคัญคือ สิ้นค้าเกษตรของเราเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ที่เคยปลูกก็ปลูกมากขึ้น เช่น ปอ ที่ไม่เคยส่งออกก็ได้ส่งออก เช่น ข้าวโพก และในระยะเวลาที่ผมกล่าวถึงนี้ก็มีมันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง ถั่วชนิดต่างๆ เพิ่มขึ้นอีก อีกประการหนึ่ง เมื่อรัฐบาลไทยได้รับรองในมาตรฐานของถนนแล้ว ก็ได้วางแผนการสร้างถนนในประเทศไทยอย่างถูกต้อง จนบัดนี้เราก็สามารถกู้เงินธนาคารโลกมาสร้างถนนหลายสายแล้ว

ที่ผมได้เล่าเรื่องต่างๆ มาเกี่ยวกับการปรับปรุง

ระบบเศรษฐกิจการคลังการธนาคารของไทยในระยะ
๒๔๙๕ มาจนถึง ๒๕๐๐ เศษนี้ ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่า
บางทีเมื่อเราจะทำงานในราชการให้มีประสิทธิภาพนั้น
จึงต้องอาศัยปฏิรูประบบ การปฏิรูประบบ ต้องร่วมกัน
ทำโดยมีความพร้อมเพียงกันและจะต้องทำให้ผู้ใหญ่
เห็นความสำคัญสุจริตของเรา ผู้ใหญ่ในกรณีนี้ ได้แก่
หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ผู้ว่าการธนาคารชาติ และ
ประธานกรรมการ บริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่ง
ชาติในขณะนั้น คุณพระบริภัณฑ์ยุทธกิจ รัฐมนตรีว่า
การกระทรวงการคลังในขณะนั้น ซึ่งทั้งสองท่านเป็น
กำลังสำคัญในการที่จะสนับสนุนให้นายกรัฐมนตรี จอม
พล ป. พิบูลสงครามยอมรับงานปฏิรูปดังกล่าว

การปฏิรูปใดๆ ย่อมต้องทำให้ได้ประโยชน์เสีย
ประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฉะนั้นย่อมมีความลำบากเป็น
พิเศษ และต้องอาศัยความรอบคอบ ความรู้จักประมาณ
และความกล้าหาญด้วย แต่ถ้าหากมีความสำคัญสุจริตเสีย
อย่าง ก็พอจะทำให้คนที่เสียประโยชน์ แม้จะโกรธเรา
ในบางครั้งก็อดเคืองหน้าถือไม่ได้

เหลี่ยมดูวิกฤตกาลในเรื่องงาน

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๖ ผมได้รับแต่งตั้งให้
เป็น รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยมีสาเหตุเนื่อง
มาจากนายกรัฐมนตรีนาย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องการ
การจะฝืนอัตราแลกเปลี่ยนเงินต่างประเทศให้เงินบาทมี
ค่าสูงขึ้น (การฝืนเช่นนี้ทำให้เงินสำรองร่อยหลอลง
ชวบซาบจนเกือบหมด) จึงได้สั่งให้ธนาคารชาติขาย
เงินปอนด์แก่ธนาคารพาณิชย์สำหรับซื้อเครื่องอุปโภค
บริโภคบางชนิด โดยราคาถูกกว่าในท้องตลาดเป็นอัน
มาก การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นการยั่วให้มีการทุจริต
เพราะผู้ที่มีความโลภก็มาขอซื้อเงินปอนด์โดยอ้างว่าจะ
ไปใช้สำหรับซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่กำหนดไว้ แต่
หาได้นำไปซื้อไม่ เอาไปเป็นประโยชน์แก่ตนเอง มี
ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งได้กระทำผิดอย่างที่ว่า คณะ
รัฐมนตรีกล่าวหาว่า รองผู้ว่าการธนาคารชาติขณะนั้น
ไม่ได้ตรวจตราเงินให้ดี จึงปลดออก (ความจริงย้ายไป
เป็นผู้จัดการรัฐวิสาหกิจอย่างอื่น เพราะมีเส้นดีทางชอย
ราชครู) แล้วตั้งให้ผมเป็นรองผู้ว่าการแทน และผู้ว่า
การก็เลยใช้ให้ผมสอบสวนเรื่องความผิดของธนาคาร

พานิชย์ในกรณีนั้น

จอมพล ศฤงค์ รัตนัน (ขณะนั้นเป็นพลเอก) มีความประสงค์จะซื้อธนาคารพานิชย์ที่ทำความผิดนั้น เป็นแผนการที่จะควบคุมการธนาคารพานิชย์ต่างๆ ของ ประเทศ จึงได้ให้พลโทประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรี ช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เชิญผมไปรับประทานอาหารกลางวันที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ เมื่อผมเข้าไปก็ เห็นมีแม่ทัพนายกองทั้งทัพบก เรือ อากาศและตำรวจอยู่ พร้อมหน้าประมาณ ๒๐ คน เมื่อรับประทานอาหารแล้ว จอมพลศฤงค์ ก็ถามผมเรื่องสอบสวนธนาคารพานิชย์ นั้นเป็นอย่างไร ผมก็เล่าให้ฟัง เพราะท่านเป็นรัฐมนตรี ผู้หนึ่ง ท่านก็ถามว่าถ้ารัฐบาลไม่เอาผิดธนาคารนั้นจะ ได้ไหม ผมก็เรียนว่าเห็นจะไม่ได้เพราะปรากฏความผิด แจ่มชัด ท่านก็ถามว่า ผมจะรายงานคณะรัฐมนตรีไป ได้ไหมว่า ธนาคารพานิชย์นั้นก็ทำผิดไปแล้วให้คณะ รัฐมนตรีเพียงแต่ตักเตือนอย่าให้ทำอีก ผมก็ชี้แจงว่า ในสัญญาซื้อขายเงินปอนด์นั้นระบุไว้ว่า ถ้าธนาคาร พานิชย์ทำความผิดความประสงค์ของรัฐบาลก็ต้องถูกปรับ กำหนดไว้ตายตัว คงจะเสนอเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เว้น

ไว้เสียแต่ว่าเมื่อเสนอไปแล้ว ถ้าคณะรัฐมนตรีซึ่งจอมพลสฤษดิ์และหลายท่านที่นั่งรับประทานอาหารอยู่ด้วยนั้น เป็นสมาชิกอยู่อย่างจะปราณีก็เป็นเรื่องของคณะรัฐมนตรี การรับประทานอาหารครั้งนั้นกันสนสุดกันเพียงเท่านั้น

ต่อมาอีกสองสามวัน พลโทประยูร ภมรมนตรี ก็บอกผมอีกว่าจอมพลสฤษดิ์และพลเอกเผ่า ศรียานนท์ เชิญผมไปรับประทานอาหารกลางวัน คราวนี้ที่อาคารราชดำเนินกลาง คราวก่อนไม่มีพลเอกเผ่า คราวนี้มี และก็มีแม่ทัพนายกองเช่นคราวแรก จอมพลสฤษดิ์และพลเอกเผ่าก็โอ้โลมปฏิโลมผมเรื่องเดียวกันนั้นอีก ผมก็ไต่กลับไปคิดและปรึกษากับเมียแล้วว่า เรายังมีภาระการเงินอยู่เป็นอันมาก ลูกๆ ก็ยังเล็กอยู่ แต่คำเสนอของจอมพลสฤษดิ์นั้น เราทำให้ไม่ได้จะเสียชื่อ จึงยื่นกรานตามเดิมทุกประการ ช้ายังบอกว่า ทางคุณสฤษดิ์และคุณเผ่าก็มีอำนาจอยู่ในคณะรัฐมนตรี ถ้าต้องการให้คณะรัฐมนตรีลงมติอย่างไร ก็คงจะสำเร็จ ส่วนผมจำเป็นต้องเสนอคณะรัฐมนตรีไปตามรูปผ้า

ต่อมาผมก็เสนอให้คณะรัฐมนตรีลงโทษปรับธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นจำนวนเงินหลายล้านบาทตาม

สัญญาซื้อขายเงินปอนด์เสรี คณะรัฐมนตรีก็ลงมติเห็นชอบด้วย จอมพลสฤษดิ์ ก็ยังชอบธนาคารพาณิชย์นั้นอยู่ดี แต่จะด้วยราคาเท่าใดไม่ปรากฏ ส่วนผมนั้นต่อมาก็มิมติคณะรัฐมนตรีให้พ้นจากตำแหน่งรองผู้ว่าการธนาคารชาติ ในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๙๖ นั้นเอง รับตำแหน่งนี้มาสนองพระเดชพระคุณได้ ๗ เดือนเศษ เป็นรองผู้ว่าการระยะสั้นที่สุดคนหนึ่ง กลับไปรับราชการเป็นผู้เชี่ยวชาญการคลัง กระทรวงการคลังตามเดิม

ในไม่ช้า พลเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังอีกตำแหน่งหนึ่ง (นอกจากเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการมหาดไทยและอธิบดีตำรวจ ก็คบคิดกับ O.S.S. ของอเมริกา (ซึ่งกลายเป็น C.I.A. ในวาระต่อไป O.S.S. นั้น เป็นหน่วยทหารทำงานลับของอเมริกาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒) จะให้บริษัทอเมริกันบริษัทหนึ่ง มาพิมพ์ธนบัตรไทยแทนบริษัททอมมัส เดอลารู ของอังกฤษ โดยมีข้อตกลงต่างๆ นานาๆ คณะรัฐมนตรีจึงตั้งให้ผมเป็นเจ้าหน้าที่พิจารณาเรื่องนี้ โดยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมด้วย ผมก็ได้พยายามพิจารณา

อย่างเที่ยงธรรมที่สุด โดยพิจารณาเรื่องความปลอดภัย
ของประเทศเป็นใหญ่ คือ พิจารณาว่าบริษัททอมมัส
เคอลาร์ นั้น เป็นบริษัทที่ไว้วางใจได้หรือไม่ในเชิงการ
เมือง เมื่อปรากฏว่าไม่มีหลักฐานที่จะชวนให้เชื่อเป็น
อย่างอื่นแล้วจึงพิจารณาในแง่ของฝีมือและราคาของธน
บัตร โดยนำเอาบริษัทอังกฤษอีกบริษัทหนึ่งกับบริษัท
อเมริกันที่สองอีกบริษัทหนึ่งมาเปรียบกับทอมมัส เคอ-
ลาร์ และบริษัทอเมริกันที่หนึ่งที่กล่าวหาทอมมัสเคอ-
ลาร์ รวมกันเป็นสี่บริษัท ปรากฏว่า ฝีมือนี้บริษัท
อเมริกันที่สองเยี่ยมที่สุด แต่ราคาแพงเกินต้องการ
รองลงมาเชิงฝีมือเป็นบริษัททอมมัสเคอลาร์ ราคาถูก
กว่าและก็เคยพิมพ์ธนบัตรให้รัฐบาลไทยมาหลายสิบปี
แล้ว เป็นที่เชื่อถือแก่ประชาราษฎร บริษัทอังกฤษอีก
บริษัทหนึ่งเป็นรองทั้งฝีมือและราคา ส่วนบริษัทอเม-
ริกันที่กล่าวหาบริษัททอมมัสเคอลาร์นั้น ฝีมือไม่ดี
ปลอมง่าย และมีหน้าซ้ำสี่บาทมาจากหลักฐานที่เชื่อ
ถือได้ว่า ผู้จัดการบริษัทที่มาวิ่งเต้นนั้น ชื่อเสียงไม่สู้
จะดีนัก ทั้งแต่ระหว่างสงครามโลกมาแล้ว ความประ
พฤติส่วนตัวก็เป็นที่น่ารังเกียจ ผมจึงนำความเสนอคุณ

พระบริรักษ์ทัพยากรกิจ รัฐมนตรีคลัง ท่านก็เห็นด้วย
แล้วให้เขียนรายงาน ระหว่างที่เขียนรายงานอยู่นั้นท่าน
รัฐมนตรีคลังก็ได้บอกกับพลเอกเผ่า ศรียานนท์ ว่า
ผมได้เสนอรายงานด้วยวาจาแล้วว่าอย่างไร พลเอกเผ่า
คงจะได้นำความไปบอกกับผู้จัดการบริษัทอเมริกันที่
เสนอขอพิมพ์ธนบัตร ผู้จัดการคนนั้นจึงได้มาพบผม
และจะให้ผมเปลี่ยนรายงานเสีย ผมไม่ยอม อเมริกัน
ผู้นั้นจึงบริภาษว่าผมต่าง ๆ และบริภาษพาดพิงมาถึง
รัฐมนตรีคลังด้วย ผมจึงทำรายงานต่อท่านรัฐมนตรี
คลังรวมทั้งที่อเมริกันมาค่าผมและท่านด้วย และขณะ
เดียวกันก็โทรศัพท์บอก Howard Parsons อุปทูต
อเมริกันให้ทราบถึงพฤติกรรมของคนของเขา Mr.
Parsons แสดงความเสียใจและขอโทษแทน ในรายงาน
ซึ่งผมเสนอคณะรัฐมนตรีนั้น ผมแนะนำให้คงใช้บริษัท
ทอมมัสเคอลารูอย่างเคย แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรียัง
กลางแคลงใจ เรื่องความปลอดภัยอยู่ จะใช้บริษัท
อเมริกันที่สองผมก็ว่าแล้วแต่จะพิจารณา แต่ถ้าหากจะ
ตัดสินใจให้บริษัทอเมริกันที่หนึ่งพิมพ์ธนบัตรไทยต่อไป
แล้ว ผมก็จะอยู่รับราชการต่อไปไม่ได้ เพราะผู้จัดการ

ได้มาปรึกษาผมและท่านรัฐมนตรีว่าการคลัง เป็น
บริษัทที่เลวจริงๆ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายก
รัฐมนตรี กล่าวแก่คุณพระบริภัณฑ์ในที่ประชุมคณะ
รัฐมนตรีว่า ไอ้ลูกศิษย์คุณพระนี่มันจองหองจริง คำ
หนึ่งมันก็จะลาออก สองคำมันก็จะลาออก คุณพระท่าน
ก็ได้ตอบแทนผม ผลสุดท้ายคณะรัฐมนตรีลงมติตาม
รายงานของผม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เคยนัด
ไว้ว่าจะให้ผู้จัดการบริษัทอเมริกันที่หนึ่งเข้าพบในวันรุ่ง
ขึ้น ถึงดเปลี่ยนแปลงเป็นให้คุณรักษ์ บัณยารชุน บุตรเขย
พบแทน แต่เรื่องนี้ทำความไม่พอใจให้คุณเผ่า ศรี
ยานนท์ เป็นอย่างมาก

และต่อมาอีกหลายปี ผู้จัดการบริษัทอเมริกัน
นั้นเองเป็นผู้มารอ ฟันเรื่องการพิมพ์ธนบัตรกับคุณโชติ
คุณเกษม ซึ่งเป็นทงรัฐมนตรีคลังและผู้ว่าการธนาคาร
ชาติในสมัยแรกของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคุณ
โชติ ก็ตกลงกับเขา จนเกิดเรื่องทำให้คุณโชติต้องออก
จากตำแหน่งและต้องคดี

ความจริงจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านเมตตา
ผมอยู่แต่ดั้งเดิม ชะรอยจะเป็นเพราะผมเป็นเพื่อน

กับประสงค์ พิบูลสงคราม บุตรชายของท่าน ครึ่งหนึ่ง
จอมพลชกเคื่องกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เพราะ
เห็นว่าชกชวาท่าน ท่านเลยเปลี่ยนกรรมการเสียทั้ง
คณะ เอาคนแก่อย่างท่านสกล เจ้าคุณหลายท่านออก
หมด ที่นั่งใหม่มีแต่เฉพาะรัฐมนตรี ที่ไม่เป็น
รัฐมนตรี ก็มีแต่ หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ กับ
ผม ผมเองเวลานั่งประชุมก็นั่งอยู่ปลายแถวตามประสา
เด็ก รวมอยู่กับคุณศิริ สิริโยธิน และคุณประมาณ
อดิเรกสาร และเคยร่วมใจกันคัดค้านรัฐมนตรีอาวุโส
หลายครั้งหลายหน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยสัพยอกผมเรื่อง
ชื่อของผมครึ่งหนึ่ง ท่านเคยพูดว่า คุณ ป๋วยนะจะเป็น
ข้าราชการผู้ใหญ่แล้วไม่เปลี่ยนสักที ชื่อเป็นแจกเป็น
จินอยู่อย่างนั้น ผมก็เรียนท่านว่า พ่อผมตงชื่อมา ถ้า
จะให้เปลี่ยนก็ต้องให้พ่อเปลี่ยน แต่เสียใจที่พ่อตายเสีย
แล้วเลยเปลี่ยนไม่ได้ อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านนายก
รัฐมนตรีรู้จักภูมิศาสตร์ของไทยดีจะทราบว่ที่จังหวัด
ลำปางมีตำบลหนึ่งชื่อว่า ปางป๋วย ฉะนั้น ป๋วย จึง
เป็นคำไทยด้วย ท่านก็เลยหัวเราะและเลยไม่พูดถึง

นามสกุลควัยซ่า

ตอนพุทธศักราช ๒๔๕๘-๕๙ ผมรู้ตัวว่าเป็น
ที่เกลียดชังของผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดินทั้งสาม คือ จอม
พล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ
พลเอกเผ่า ศรียานนท์ จึงคิดขยับขยายจะไปเมืองนอก
เสียสักพักหนึ่งให้ไม่ต้องทะเลาะกันต่อไป จึงได้ติดต่อกับ
ศาสตราจารย์ เฟรดริก เบนเนม ซึ่งเคยสอนผม
มาให้ช่วยหางานให้ ศาสตราจารย์เบนเนมก็ได้จัดการ
ให้ แต่ความเรื่องนั้นรู้ถึงคุณพระบริภัณฑ์ยุทธกิจ ท่าน
ก็เห็นใจ แต่ไม่ยอมให้ผมออกจากราชการไป จึงส่งผม
ไปทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลังที่สถาน
เอกอัครราชทูตที่ลอนดอนและเลยเป็นผู้แทนไทยใน
คณะมนตรีที่bukควัย

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหาร
สำเร็จ ก็ได้เรียกตัวผมเข้ามาทำงานคณะรัฐประหาร
ผมเห็นมีผู้หลักผู้ใหญ่ร่วมอยู่เป็นอันมาก เช่น หม่อม
หลวงเกษ สนิทวงศ์ คุณแสง ศรีสมวงศ์ คุณทวี บุญยะ
เกตุ คุณพระเวษยันต์รังสฤษดิ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ที่
ผมเคารพนับถือทั้งนั้น จึงได้ตัดสินใจเข้ามาทำงานให้

กล่าวได้ว่างานครึ่งหนึ่งซึ่งเป็นตอนที่จอมพลสฤษดิ์ ตั้ง
ใจทำนุบำรุงบ้านเมืองจริงๆ เป็นงานที่ผมเองรู้สึกสนุก
มือและสนใจมาก ๆ และเข้าใจว่าเป็นราชการที่มีประ
โยชน์แก่ส่วนรวมจริงๆ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ตั้งรัฐบาลจึง
ให้ผมเป็นผู้อำนวยการสำนักงบประมาณและผมได้ครอง
ตำแหน่งนี้อยู่ประมาณสามปี เมื่อได้รับตำแหน่งอื่น
คือ เป็นผู้ว่าการธนาคารชาติและผู้อำนวยการสำนักงาน
เศรษฐกิจและการคลัง เห็นว่าคนๆ เดียวไม่ควรจะรับ
ผิดชอบทั้งนโยบายการเงินนโยบายการคลัง และนโยบาย
งบประมาณ จึงได้ลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการ
งบประมาณเสีย

จอมพลสฤษดิ์ ถึงแม้ว่าจะโกรธเคืองผมเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๙๖ ก็คงจะหายโกรธแล้ว และคงจะเห็นว่า
ผมเป็นคนซื่อสัตย์ต่อแผ่นดินจึงได้ให้ความไว้วางใจใน
เรื่องตำแหน่งหน้าที่ราชการ จอมพลสฤษดิ์ได้พูดกับผม
สองสามครั้งว่า คุณป่วย ผมรู้ดีกว่าบ้านของคุณเป็น
เรือนไม้เล็ก ๆ อยู่ไม่สบาย เอาไหม ผมจะสร้างคอกให้
อยู่อย่างสบาย ผมก็ตอบท่านว่าขอบพระคุณ แต่ผมอยู่
สบายแล้ว ไม่เคยบ่นว่าไม่สบายเลย ครั้นท่านเข้า

หนักเข้าก็เลยพูดทีเล่นทีจริงว่า เมียผมเขาไม่ชอบอยู่ตึก
ถ้าท่านสร้างตึกให้ก็จะเข้าอยู่ไม่ได้

เมื่อคุณโชติ คุณเกษม มีเหตุอันเป็นไปต้อง
ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผม
ยังประชุมคณะมนตรีที่บุกอยู่ที่ลอนดอน จอมพลสฤษดิ์
ได้มีโทรเลขถึงผม เรียกร้องให้รับตำแหน่งรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลังแทน ในขณะที่นั้นจอมพลสฤษดิ์
มีอำนาจมาก ชั้ต้นตาย ชั้ปลายเป็น ผมไม่แน่ว่าถ้า
ปฏิเสธแล้วจะเกิดอะไรขึ้น แต่ก็ต้องปฏิเสธ จึงมีโทร
เลขตอบท่านว่า ผมไม่ขอรับตำแหน่งนี้เพราะได้สาบาน
ไว้เมื่อตอนเข้าเป็นเสรีไทยว่าจะไม่รับตำแหน่งการเมือง
ใดๆ จนกว่าจะเกษียณอายุราชการ (เพื่อให้แน่ใจว่า
การเข้าเป็นเสรีไทยนั้นไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว)
จอมพลสฤษดิ์ได้มีโทรเลขอีกฉบับหนึ่งเร่งเร้าให้ผมรับ
“ประเทศชาติกำลังอยู่ในภาวะคับขันทางเศรษฐกิจเห็น
มีแต่คุณที่จะช่วยผมได้ . . .” แต่ผมก็มีโทรเลขตอบมา
ว่า ผมยินดีรับใช้ประเทศชาติทุกอย่าง แต่ไม่ใช่ฐานะ
รัฐมนตรี ท่านนายกรัฐมนตรีคงจะไม่ต้องการรัฐมนตรี
ที่ทวนคำสาบานเป็นแน่ จอมพลสฤษดิ์จึงเงียบไป และ

๕๖๕
ตงผู้นชนมาแทน พอมกลับจากการประชุมคณะ
มนตรีตบุง จอมพลสฤษดิ์จึงได้แต่งตั้งให้ผมเป็นผู้ว่า
การธนาคารแห่งประเทศไทย

ในการประชุมคณะมนตรีตบุงในระยะนั้น มี
กรณีสำคัญเกี่ยวกับชื่อเสียงและผลประโยชน์ของประ
เทศไทยคือ เกิดการลักลอบนำตบุงส่งออกนอกโควต้า
อย่างออกอากที่ท่าเรือภูเก็ต นายเหมืองทั้งต่างประเทศ
และคนไทยเห็นแจ้งช้ตกันทั่วหน้า (และความจริงหัว
หน้าลักลอบเอาตบุงออกนั้นก็มีไซ่อนไกลคือ จอมพล
สฤษดิ์ นั้นเอง แต่ในขณะนั้นความเชื่อของผมทำให้ผม
ไม่ทราบช้) ผู้แทนมาเลเซียในคณะมนตรีตบุงจึงนำ
ความช้ฟ้องคณะมนตรีในฐานะผู้แทนไทย ผมจึงรีบ
เสนอหัวหน้าคณะปฏิวัติ คือ จอมพลสฤษดิ์ ให้ออก
คำสั่งทันทีให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบ
สวนโดยด่วน และให้อายัดตบุงที่ลักลอบส่งออกนั้น
เมื่อตามจับได้ แล้วก็มีโทรเลขด่วนถึงคณะมนตรีตบุง
แจ้งให้ทราบว่รัฐบาลไทยได้ดำเนินการสืบสวนและให้
อายัดตบุงนั้นแล้ว จะแจ้งให้คณะมนตรีทราบเมื่อได้
ความคืบหน้า ก็แน่ละการสืบสวนช้ว่านนั้นย่อมไม่

ปรากฏว่าได้พบเรือที่นำสินค้าออกไป ในการประชุม
คณะมนตรีที่บูกแต่ละครั้ง ภาควิชาต่างๆ ในคณะมนตรี
ก็เร่งรัดให้ผู้แทนไทยและรัฐบาลจัดการอย่างใดอย่าง
หนึ่ง เราก็คัดฝืนเขาตลอดมา เรือที่บรรทุกทุบทุกที่
ลักลอบมานั้น ปรากฏว่านำเอาทุบไปขึ้นที่เท็กซัส
สหรัฐอเมริกา เราก็คพยายามติดต่อสหรัฐและเจ้าหน้าที่
สหรัฐขอทราบรายละเอียด แต่ก็ไม่ทราบรายละเอียด
สักที เรือที่บรรทุกทุบทุกที่นั้นภายหลังได้ข่าวว่าล่มเสีย
แล้ว ยิ่งหาร่องรอยไม่ได้ คณะมนตรีก็เร่งเร้าให้ประ-
เทศไทยจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งเสีย กาลเวลาก็ล่วงไป
ได้สักปีเศษหรือสองปี จอมพลสฤษดิ์เองก็ไม่ไหวว่า
คณะมนตรีรังแกไทย จึงโทรเลขสั่งผมว่าถ้าคณะมนตรี
เอาเรื่อง^{๕๕}นี้ขึ้นระเบียบวาระอีกก็ให้คัดค้านแล้วให้เดิน
ออกจากที่ประชุม ประเทศไทยจะเลิกเป็นภาคีสัญญา
ทุบทุกที่ ผมไตร่ตรองดูแล้วก็ส่งโทรเลขทวนคำสั่งเข้า
มาว่า ผมไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของท่าน เพราะใครๆ
ก็รู้ว่ามี การลักลอบทุบทุกที่จากประเทศไทย การเดินออก
จากที่ประชุมก็เท่ากับว่ารัฐบาลไทย^{๕๕}แพ้ชวนต์ และถ้า
เราจะเลิกเป็นภาคีสัญญาทุบทุกที่นี้ ตามสัญญาต้องบอก

กล่าวล่วงหน้าหนึ่งปี และในระหว่างปีที่เรายังออก
ไม่ได้ คณะมนตรีจะแถลงเราอย่างไรก็ได้ เช่น คัด
โควต้าให้ลดลงอย่างมาก ไม่เป็นประโยชน์แก่ประเทศ
ไทยเสียเลย ขอให้ท่านนายกรัฐมนตรีออกคำสั่งให้ผม
ใหม่ จอมพลสฤษดิ์โทรเลขตอบไปว่ายกเลิกคำสั่งเดิม
คุณจะทำอย่างไรก็ได้ตามใจ ต่อมาผมจึงเร่งรัดให้คณะ
มนตรีทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้แทนมาเลเซียกับผู้
แทนเบลเยียมเสนอให้ตั้งอนุญาโตตุลาการ ผมเห็นว่า
การตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ประเทศ
จึงอภิปรายว่าบทบัญญัติในสัญญาฉบับที่ให้ตั้งอนุญาโต-
ตุลาการนั้น เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยกรณีที่มีข้อขัดแย้ง
กันในบรรดาภาคี แต่กรณีนี้ไม่มีการขัดแย้งกัน ประ-
เทศไทยและภาคีอื่นๆ ก็เห็นพ้องต้องกันว่ามีการลักลอบ
เพียงแต่ไม่ทราบจำนวนที่ลักลอบเท่านั้น ฉะนั้นควร
จะตกลงกันฉันทมิตรว่าจะกำหนดจำนวนเท่าใด คณะ
มนตรีก็ยินยอม และได้กำหนดจำนวนที่น่าจะเป็น
จำนวนหนึ่ง (จำไม่ได้ว่ากี่พันตัน) ขึ้นต่อไปก็คือรัฐบาล
ไทย เสนอให้ใช้บทบัญญัติอีกข้อหนึ่งในสัญญาฉบับ
ว่าด้วยการส่งตึกออกเกินโควต้า คือให้ปรับใหม่ให้

ประเทศไทยเอาเงินเท่ากับมูลค่าของตึกที่ลักลอบออก
นั้นเข้าไปในมูลภัณฑ์กันชน โดยมีสิทธิ์ในเงินนั้นและ
กำไรอันจะพึงมีจากมูลภัณฑ์กันชน เมื่อเลิกมูลภัณฑ์
คณะมนตรีก็ตกลงด้วย ผมกลับจากประชุมก็พุดกับ
สมาคมเหมืองแร่ให้เข้าใจและขอให้สมาคมเหมืองแร่
นำเงินจำนวนที่ประเทศไทยจะต้องถูกปรับนั้นมาซื้อ
พันธบัตรรัฐบาล รัฐบาลจะได้มีเงินเอาไปชำระค่าปรับ
เขา สมาคมเหมืองแร่ก็ตกลงแต่โดยดี ครั้นต่อมามี
การชำระบัญชีมูลภัณฑ์กันชนตึก ปราบฎว่า ส่วนที่
รัฐบาลไทย “ถูกปรับ” นั้น ก็ได้คืนมาแล้วยังมีกำไร
เป็นเงินปันผลมาด้วย การที่มีเหตุร้ายก็กลายเป็นดี
ชื่อเสียงรัฐบาลไทยก็ไม่เสีย เงินก็ไม่เสียกลับได้กำไร
แต่ทำให้ผมกลุ้มใจไปหลายเวลาเพราะจำเป็นต้องขัดคำ
สั่งนายกรัฐมนตรี และได้ตั้งใจไว้ว่าถ้านายกรัฐมนตรี
ยืนยันคำสั่งเดิม ผมก็จะลาออกไม่เฉพาะแต่ตำแหน่ง
ผู้แทนไทยในคณะมนตรีเท่านั้น แต่จะลาออกจาก
ตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารชาติเป็นการคัดค้านด้วย

การปฏิบัติหน้าที่ราชการของผมในฐานะผู้ว่า
การธนาคารชาติ เป็นเวลา ๑๒ ปีเศษนั้น คงจะพอ

จำกันได้ดีพอใช้ว่า ได้ทำดีหรือทำบกพร่องมากน้อย
เพียงใด ในระหว่างนั้น ได้มีการร่างพระราชบัญญัติ
การธนาคารพาณิชย์ขึ้นใหม่ (มีเพื่อน ๆ หลายคนเป็น
หัวแรง เช่น คุณสมหมาย ชุนตระกูล เป็นอาทิ) ได้
ตั้งโรงพิมพ์ธนบัตร ได้เริ่มจัดตั้งสำนักงานสาขา ได้
ทำให้เงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ได้
รักษาเสถียรภาพของเงินตราเป็นประโยชน์แก่การค้า
การอุตสาหกรรมยิ่งนัก ได้ขยายงานธนาคารพาณิชย์
ไปเป็นอันมากทั่วราชอาณาจักร ภายในธนาคารเองก็
ได้มีปรับปรุงระบบงานและอัตราเงินเดือน ขยาย
สวัสดิการ และได้เริ่มสะสมผู้มีสติปัญญาดีให้เป็นที่
ของธนาคารสืบไป

วันหนึ่งระหว่างที่จอมพลสฤษดิ์ยังเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ มีผู้เสนอให้รัฐบาลตั้งกรรมการขึ้นคณะ
หนึ่ง มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายการเงิน เฉพาะ
อย่างยิ่งการเงินระหว่างประเทศ เผอิญวันที่เรื่องจะเข้า
คณะรัฐมนตรีนั้น ผมไปร่วมประชุมคณะรัฐมนตรีเข้า
หน่อย พบท่านปลัดบัญชาการ คุณหลวงวิจิตรวาทการ
ท่านก็เล่าให้ฟังว่า จะมีการเสนอตั้งกรรมการคณะนี้

ชั้นในเวลานั้น ผมก็เรียนท่านว่านโยบายการเงินนั้นเป็น
หน้าที่โดยตรงของผู้ว่าการธนาคารชาติภายใต้ความ
กำกับของรัฐมนตรีคลัง ส่วนเรื่องการเงินระหว่าง
ประเทศนั้น นอกจากผู้ว่าการจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบ
ชอบแล้ว ยังมีคณะกรรมการทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน
ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประ
ธานอยู่อีกด้วย ผมไม่เห็นประโยชน์อันใดที่จะมีคณะ
กรรมการชุดใหม่นี้อีก ตรงกันข้ามจะเป็นโทษ เพราะ
ทำให้ความรับผิดชอบพร่าไป และผู้ที่มีรายชื่อในคณะ
กรรมการชุดนี้ก็ยังมีหลายคนที่ผมไม่ไว้วางใจ ถ้าขึ้นจะ
ตั้งคณะกรรมการชุดนี้ ผมก็ไม่มีทางเลือกนอกจากจะ
ลาออกจากตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารชาติ คุณหลวง
วิจิตรชะรอยจะนำเอาความเรื่องนี้ ไปเรียนแก่นายกรัฐ
มนตรี ในวันนั้นและวันต่อ ๆ มาก็คงไม่มีใครเอ่ยถึงคณะ
กรรมการนโยบายการเงินอีก

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ถึงแก่อสัญกรรมไป ผม
เป็นคนหนึ่งที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่สอบสวนทรัพย์สิน
ของจอมพลสฤษดิ์ และผมรับรองได้โดยเกียรติยศว่า
ในคณะกรรมการสอบสวนนั้นผมเป็นคนหนึ่งที่ยพยายาม

ให้ความเป็นธรรมแก่จอมพลสฤษดิ์ กรณีใดที่เป็นที่
สงสัยในข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง ผมก็พยายามให้
ประโยชน์แก่กองมรดกหรือแก่บุคคลภายนอก แต่กระ-
นั้นก็ดี เมื่อท่านผู้หญิงจะฟ้องรัฐบาล ผมก็ตกเป็น
จำเลยคนหนึ่ง แต่ที่ทำให้เกิดความโทมนัสมาก ก็คือ
ในคำฟ้องนั้นบรรยายว่าผมเป็นคนที่แสวงหาเรื่องต่างๆ
“โดยหวังผลประโยชน์ส่วนตัว” ทนายของท่านผู้หญิง
ซึ่งเขียนคำฟ้องนั้นก็เป็นเพื่อนกันมา ไปเรียนที่อังกฤษ
ด้วยกัน ไฉนจึงมาบรรยายคำฟ้องเช่นนั้น ประหนึ่งว่า
ไม่เคยรู้จักกันมาแต่ก่อน วันนั้นที่ได้อ่านคำฟ้องผม
กลุ้มใจมาก รีบกลับบ้านแต่วันเพราะไม่มีจิตใจที่จะทำ
งาน แต่เศษะบุญเมื่อกลับถึงบ้านมีโทรเลขรออยู่ฉบับ
หนึ่ง แจ้งว่าผมได้รับรางวัลรามอนแม็กไซไซ ในฐานะที่
ปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่เห็นแก่ประ-
โยชน์ส่วนตัว ความที่ได้โทมนัสในตอนกลางวันนั้นก็
สูญสลายไป กลับมีใจเข้มแข็งขึ้น นี้แหละมนุษย์
อิฎฐารมย์ยังมีอิทธิพลเหนือมนุษย์อยู่

นายกรัฐมนตรีที่มีความเมตตาแก่ผมมากที่สุด
ในตอนที่ผมรับราชการ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร

ท่านผู้^๕นอกจากจะร่วมเรียนในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรโดยท่านเป็นหัวหน้าชั้นแล้ว ท่านยังให้ความไว้วางใจผมเป็นพิเศษ ระหว่างที่ท่านเป็นรองนายกรัฐมนตรีอยู่ มีเรื่องอะไรเกี่ยวกับตัวผมท่านก็ช่วยแก้ไข มีงานสำคัญบางชิ้นที่คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ใครทำ ท่านก็มักจะเสนอชื่อผม ความสัมพันธ์ทางส่วนตัวระหว่างท่านกับผมก็เป็น ไปอย่างสนิทสนม ฉะนั้นที่ผมได้เขียนจดหมายนายเข้ม เย็นยิ่ง ไปท้วงท่านเมื่อทำ "การปฏิวัติ" ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ นั้น ผมเขียนด้วยความหวังดีต่อท่านและได้จำหน่ายซองมีหนังสือนำถึงท่านโดยตรง แจ้งให้ทราบแน่ชัดว่าจดหมายนี้มาจากผม ต่อเมื่อท่านไม่มีปฏิกิริยาตอบอย่างใด ผมจึงนำเอาจดหมาย^๕ออกตีพิมพ์เป็นจดหมายเปิดผนึก

ก่อนหน้านั้นสักสามสี่ปี ผมได้ไปขอพบท่านเป็นการส่วนตัว ท่านให้ไปพบที่กระทรวงกลาโหม ในห้องนั้นมีแต่ท่านและผมเท่านั้น ผมได้เรียนท่านว่า บรรดาญาติสนิทของท่านนั้นมีชื่อเสียงไปในเชิงที่ไม่ดี เพราะทุจริตเบียดเบียนราษฎรและพ้องค้ำกับกระทำการผิดกฎหมายหลายเรื่อง ผมเล่าให้ท่านฟังเป็น

เรื่อง ๆ จอมพลถนอมก็ออกไปครู่หนึ่ง และขอบคุณผม
ที่นำเรื่องมาบอกและท่านว่าท่านก็ได้ห้ามไปแล้วโดยทั่ว
ไป จะทำมาหากินอย่างไรก็ไม่ห้าม แต่อย่าเอาเปรียบ
คนอื่น ท่านก็รับคำว่าท่านจะดูเรื่องนี้และจัดการอย่าง
ใดอย่างหนึ่ง แต่พฤติกรรมที่ปรากฏมานั้นแสดงว่าไม่
ได้ผล

ครั้งหนึ่ง รัฐบาลของจอมพลถนอม ประกาศ
ออกมาห้ามมิให้รัฐมนตรีทั้งหลายประกอบการค้าหรือ
เป็นประธานกรรมการ กรรมการ ในธุรกิจต่าง ๆ ใน
การแสดงสุนทรพจน์ประจำปีที่สมาคมธนาคารไทย ผม
จึงถูกเป็นคำกลอนยกย่องจอมพลถนอมว่าท่านทำดี แต่
ยังมีรัฐมนตรีหลายท่านเป็นประธานหรือกรรมการ
ธนาคารพาณิชย์อยู่ หรือว่าธนาคารพาณิชย์ไม่ใช่การ
ค้า ในสองสามวันต่อมาจอมพลถนอมก็ลาออกจาก
ประธานกรรมการธนาคารพาณิชย์ แต่ไม่ปรากฏว่ามี
รัฐมนตรีอื่นใดลาออกตามท่าน

เมื่ออาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ออกจากประเทศ
จีนมาอยู่ฝรั่งเศส เมื่อปี ๒๕๑๓ ผมได้กำหนดไว้ก่อน
แล้วว่า จะไปพักตากอากาศในประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้

โดยไม่ได้ทราบล่วงหน้าว่าอาจารย์ปรีดีจะออกมา เมื่อ
ท่านออกมาแล้วก็ได้คิดว่าสมควรจะไปเยี่ยมท่านเป็น
การการวะส่วนตัวในฐานะศิษย์อาจารย์และในฐานะที่เป็น
เสรีไทยได้บังคับบัญชาของท่าน ผมจึงได้เข้าพบ
จอมพลถนอมก่อนออกเดินทาง เพื่อเรียนท่านว่าผม
จะไปเยี่ยมอาจารย์ปรีดี จอมพลถนอมก็แสดงความ
ยินดีและยังได้ฝากให้ผมนำความไปเรียนอาจารย์ปรีดี
ด้วย ผมก็รับเป็นสื่อให้และยังได้นำความจากอาจารย์
ปรีดีมาเรียนจอมพลถนอมด้วย ต่อมาเมื่ออาจารย์ปรีดี
ฟ้องรัฐบาลไทยให้ออกหนังสือเดินทางให้ และให้จ่าย
เงินบำนาญ ผมก็ได้เป็นสื่อให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน
เป็นที่เรียบร้อยนอกศาล จอมพลถนอมก็ยังได้แสดง
ความชื่นชมยินดีที่ผมได้จัดการให้สำเร็จเป็นที่เรียบร้อย

เหลียวแลดูอุดมคติ

ท่านที่เคยฟังผมบรรยายหรือเคยอ่านหนังสือที่
ผมเขียนคงจะระลึกได้ว่า ผมได้พูดได้เขียนไว้อย่างไร
ในเรื่องอุดมคติประจำใจ ผมยังขอยืนยันต่อไปอีกว่า
คนเราจะเป็นคนที่สมบูรณ์ได้ต้องระลึกเสมอถึงคุณ

ธรรม ๓ ข้อ คือ ความจริง ความงาม และความดี
กล่าวโดยย่อ ความจริงหมายถึงสัจธรรมและหลักวิชา
ความงามหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์มีวัฒนธรรม
และความเพลิดเพลินเป็นการอดิเรกรวมทั้งการกีฬา
ประเภทต่างๆ ความดีนั้นหมายถึงการ ไม่เบียดเบียน
ประทุษร้ายต่อกัน ความสัตย์สุจริตและการบำเพ็ญ
ประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ถ้าขาดคุณธรรม
อย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้มนุษย์นั้นๆ มีความบกพร่อง
ไป เช่น ถ้ามีแต่ความดีแต่ปราศจากหลักวิชาจะทำให้
เกิดประโยชน์ไม่ได้เพราะอาจจะใช้ความดีไปในทางที่
ผิดกลายเป็นทำคุณบูชาโทษ ถ้าคนเรามีแต่ความจริง
และความดีไม่คิดถึงความงาม ศิลปวรรณคดีการสังคิต
การนาฏศิลป์ก็จะเจริญไม่ได้ และคนๆ นั้นหรือสังคม
นั้นๆ ย่อมจะแห้งแล้งไม่มีความสุข ถ้าคนเราและสังคม
เราขาดความดีเสียแล้ว มีแต่ประทุษร้ายซึ่งกันและ
กันและแม้แต่ไม่คิดประทุษร้ายแต่ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อ
แผ่กัน คนนั้นและสังคมนั้นก็มีแต่ความเห็นแก่ตัว
แย่งชิงทรัพย์สินเงินทองและอำนาจกันอย่างหน้าเลือด
เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองวางนโย-

บายแผ่นดินหรือเป็นเอกชนจะละเลยความจริง ความดี
และความงาม เสียมิได้

อันความจริงและศีลธรรมนั้นก็เป็หน้าทีที่พวก
เรานักการศึกษาทั้งหลายจะสนับสนุนให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ
จะเป็นหลักวิชาแขนงใด ระดับใด นักเรียนนักศึกษา
เข้ามาในสถานการศึกษาก็ต้องการจะได้หลักวิชา ทั้งที่
จะเป็นเครื่องมือเอาไปหากินต่อไปภายหน้า และที่จะ
เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความสามารถนึกคิดตรិตรอง
ได้ด้วยตนเองไม่หลงเชื่อคำกล่าวที่ไม่มีหลักฐานหรือ
ความเชื่อในทางไสยศาสตร์ ตรงกับที่พระท่านเรียกว่า
วิชา และครอบคลุมไปถึงวิชาทั้งทางโลกและทางธรรม

ทุกวันนี้ในประเทศไทย ปรากฏว่ามีข่าวลือกัน
จนเป็นที่วุ่นวายรวมทั้งที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์
วิทยุ และโทรทัศน์ และข่าวลือเหล่านั้น ถ้าโดนแก่ตัว
ของตัวเองจึงจะแน่ใจว่า มักจะไม่เป็นความจริง ไบ
ปลิวกล่าวหากันนั้นคนนั้นก็มักกันจนแพร่หลาย ล้วนแล้ว
แต่เป็นไบปลิวที่กล่าวหากันในข้อฉกาจฉกรรจ์ทั้งนั้น
เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเมือง (ไบปลิวบางรายถึงกับ
ยุยงส่งเสริมให้มีการใช้อาวุธและบางรายก็ขู่จะล้างชีวิต

กัน ไบปลิวชนิดนี้ผิดกฎหมายตำรวจจะจับผู้กระทำ
ผิดมาลงโทษ) เมื่อเป็นไบปลิวหรือข่าวลือ ผู้ที่เขียน
หรือผู้ที่ลือไม่กล้าลงชื่อรับผิดชอบ ผู้อ่านที่รักความ
จริงน่าจะถือว่าเป็นเหมือนนักตรสนแท้ไม่ควรบักใจเชื่อ
หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ก็เช่นเดียวกันจะนำ
เอาคำกล่าวในไบปลิวและข่าวลือมาเสนอต่อผู้อ่านผู้ชม
ผู้ฟัง ถ้ามีความรับผิดชอบจริงๆ ก็ควรแสวงหาหลัก
ฐานมาประกอบ หรือสอบสวนเอาให้ได้ความจริงจงได้
มิฉะนั้นก็ควรงดเว้นไม่เสนอ “ข่าว” นั้น เฉพาะอย่าง
ยิ่งเมื่อเป็นการทำให้มีผู้เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือทำให้ผู้
อ่านผู้ฟังผู้ชมเข้าใจผิดในเรื่องสำคัญไป

ผมได้ทราบมาโดยมีหลักฐานเชื่อถือได้ ว่ามี
สถาบันการศึกษาชั้นสูงในประเทศไทย นำเอาข่าวลือ
มาเสนอนักศึกษาชวนให้เชื่ออย่างไม่แสดงหลักฐาน
เช่นนี้ย่อมจะขัดกับความเป็นเลิศในวิชาการ เช่น วิทยา
ลัยป้องกันราชอาณาจักร มีผู้กล่าวหาโดยไม่แสดงหลัก
ฐานว่าผมและผู้อื่นอีกหลายคนเป็นคอมมิวนิสต์ ต้องการ
จะล้างชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ต้องการจะให้ผม
เป็นประธานาธิบดี เรื่องเหล่านี้เราได้มาจากไบปลิว

เดือน ข้อแรกที่สุดนั้น เรายังมีกฎหมายว่าด้วยการ
กระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์อยู่ ถ้าใครเป็นคอมมิวนิสต์
และกระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ ก็ชอบที่ตำรวจจะ
จัดการตามกฎหมาย คือ จับกุมไป แต่ก็ไม่เห็นมีใคร
ถูกจับกุม ในเมื่อตำรวจไม่จับกุม และผู้พูดไม่มีหลัก
ฐานยืนยัน ผู้พูดก็ไม่น่าจะพูดในสถาบันการศึกษาชั้น
สูงเช่นนั้น และเมื่อมีการกล่าวหา ก็ควรที่จะให้ผู้ถูก
กล่าวหาได้มีโอกาสโต้ตอบ จึงจะมองเห็นความจริงได้
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร^๕ เป็นสถาบันที่ฉันรักและ
เคารพนับถือ เพราะได้เคยเรียนที่วิทยาลัยแห่งนี้เป็น
รุ่นแรก เพื่อนฝูงที่เรียนอยู่ร่วมกันก็ยังรักใคร่นับถือ
กันอยู่ และเป็นแหล่งการศึกษาของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่
ทั้งพลเรือน ทหารและตำรวจ จึงเป็นที่น่าเสียดายที่
เอาใจใส่ต่อสังคมน้อยไป

ข้อกล่าวหาอย่างเดียวกัน ปรากฏว่า มีอยู่ใน
สภาความมั่นคงแห่งชาติ ในคณะกรรมการกั่นกรอง
ของสภาความมั่นคงฯ มีอยู่ใน กอ. รমন. และมีอยู่ใน
สถานที่อบรมทหารต่าง ๆ สถาบันเหล่านี้มีความรับผิดชอบ
ชอบมากต่อความมั่นคงของประเทศชาติ (เปรียบเทียบไม่ได้

กับกลุ่มบางกลุ่มที่ไม่มีความรับผิดชอบ จึงกล่าวหาคน
ได้อย่างพล่อยๆ แล้วยังใช้อาวุธได้โดยผิดกฎหมาย
แต่ไม่มีการลงโทษกัน) ฉะนั้นเพื่อเทอดทูนสังฆกรรม
และเพื่อประโยชน์ของความมั่นคงแห่งชาติ จึงควรจะ
ให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้โต้ตอบ หรือมิฉะนั้น ถ้า
มีหลักฐานแน่นอนก็จัดการแก่ผู้ถูกกล่าวหาไปตาม
กฎหมาย

ความจริงดังกล่าวมาหมายถึงความจริงใจด้วย
คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหนึ่งกับอีกคนหนึ่ง ต้อง
ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความจริงใจ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ
ฝ่ายหนึ่งตกทุกข์ได้ยาก อีกฝ่ายหนึ่งต้องมีความมั่นคง
เสมอต้นเสมอปลาย มิใช่ว่าเมื่อเขาได้มีอำนาจวาสนา
ก็พินอบพิเทาเคารพรักใคร่ พอเขาได้ทุกข์ก็หลีกเลี่ยง
ไม่เหลียวแล การที่ผมได้ไปเยี่ยมอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
ที่ปารีส และได้ไปเยี่ยมจอมพลถนอม กิตติขจร ที่
สิงคโปร์ ก็ด้วยเหตุนี้ ไม่ใช่เรื่องของผู้อื่นที่จะโจษ
จรรยกันไปต่างๆ นานา โดยไม่คำนึงถึงสังฆกรรม

ความงามนั้นเป็นเรื่องของจิตใจและร่างกาย ไม่
เกี่ยวกับลัทธิการเมืองใดๆ ถ้ามีการเมืองเข้ามาแทรกแซง

ความงามย่อมจะเสียไป ไม่เป็นคุณธรรมเสียแล้ว เรา
ชมศิลปะ เรานิยมดนตรี เราชื่นชมในความเก่งของ
นักกีฬาที่สามารถควบคุมร่างกายของเขาให้กระทำสิ่งที่
มนุษย์ธรรมดาไม่สามารถทำได้ ไม่ใช่เพราะเหตุว่านัก
ศิลปะหรือนักดนตรี หรือนักกีฬา นั้น จะต้องมีความ
คิดทางการเมืองเหมือนกับความคิดของเรา แต่เราชม
เขา นิยมเขาในเรื่องที่เขากระทำได้ดีเด่น เป็นที่ซาบซึ้ง
ใจแก่เรา ทำให้เรารู้สึกเพลิดเพลิน และรู้สึกนิยมชม
ชอบในเรื่องที่เขาแสดง ด้วยเหตุฉะนั้นผมจึงเห็นว่าการ
ที่นิสิตนักศึกษาชาติเตียนดนตรีไทยหรือวรรณคดีไทยหา
ว่าเป็นสมุนของศักดินา หาว่าเป็นการมอมเมาประชาชน
นั้น เป็นความเข้าใจผิดในเรื่องของศิลปะ และความ
งาม คนเราต่างคนก็ต่างใจ ใครจะชอบศิลปะทางไหน
ก็เป็นเรื่องของเขา แม้แต่ผมไม่ชอบดนตรีหรือวรรณ-
กรรมสมัยใหม่ เมื่อคนรุ่นใหม่ต้องการฟังต้องการอ่าน
ก็ไม่ขัดขวางและทนฟังทนอ่านได้ หน้าที่ของนิสิต
นักศึกษาคือ เมื่อรักดนตรี นาฏศิลป์ วรรณกรรมสมัย
ใหม่แล้วก็ควรจะสนับสนุนให้ดนตรี นาฏศิลป์ และ
วรรณกรรมนั้นให้เจริญ แทนที่จะขัดขวางอย่างอื่นที่

ตนไม่ชอบ อย่างนั้นจึงจะเรียกว่าศึลปะเพื่อประชาชน
จริง

เรื่องของความดีความประพฤติ เป็นเรื่องที่
ศาสนาต่าง ๆ ทุกศาสนาสอนเราให้ปฏิบัติ ความสัมพันธ์
ระหว่างบุตรกับบิดามารดา ครูกับศิษย์ ญาติต่อญาติ
มิตรต่อมิตร คนหนึ่งกับสาธารณชน เป็นเรื่องที่ศาสนา
กำหนดให้เราประพฤติและปฏิบัติอยู่ สรุปความก็คือ
ให้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่ให้ประทุษร้ายต่อกัน
กันให้เกอูกุลกันให้ทำประโยชน์แก่กัน ให้เฉลี่ยสุขซึ่ง
กันและกัน สมดังคำพระที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า :

สปรฺริโส ภิกขเว กุเล ชายมาโน

ชนสฺส อตฺถาย หิตาย สุขาย โหติ

ข้อสำคัญที่พึงเอาใจใส่ ก็คือ ศาสนาต่าง ๆ นั้น
ต่างก็มีข้อดีของตนทั้งนั้น เราเกิดมาในพระบรมพุทธ
ศาสนา ก็เห็นว่า ศาสนาของเรานั้นดี แต่ก็ต้องเห็น
ด้วยว่าคนอื่นเขาก็มีเสรีภาพในการถือศาสนาของเขาเช่น
เดียวกันความสมานฉันท์ในเรื่องศาสนา (และเชื้อชาติ)
ย่อมทำให้ชาติมีความมั่นคงมากขึ้น

สำหรับผมเอง แม้ว่าจะรู้สึกว่าได้ทำงานรับใช้

ชาติและสังคมอย่างเต็มที่มาถึงจนอายุจะ ๖๐ ปี แล้วก็ตามมีความรู้สึกว่าได้มีความบกพร่องอยู่มาก คือ การจักระบบเศรษฐกิจให้เรียบร้อยคงได้พรรณนามาข้างต้นนั้น ยังไม่สามารถที่จะบันดาลให้ผู้ที่ยากไร้เป็นจำนวนมากในประเทศไทยมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่แร้นแค้น ทั้งนี้อาจจะเป็นด้วยเหตุหลายประการที่มีใช้อยู่ในความรับผิดชอบของผม เช่น ประชากรเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็วการศึกษาและอนามัยของประชาชนยังไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น เนื่องด้วยเหตุฉะนั้นจึงได้มาคิดเห็นว่า ถ้าไม่มีการลงมือพัฒนาชนบทอย่างละเอียดเพียงแต่สร้างระบบและสภาวะเศรษฐกิจให้ดีขึ้นอย่างเดียว ก็จะไม่สามารถกู้ฐานะของเพื่อนร่วมชาติหลายสิบล้านได้ดีพอ จึงได้ร่วมมือร่วมใจกับเพื่อน ๆ ทำการพัฒนาชนบทเป็นการช่วยเหลือรัฐบาล ไม่ใช่จะมาทำแข่งขันกับรัฐบาล งานพัฒนาชนบทที่วานี้ได้จัดทำขึ้นสามโครงการ ๒ ใน ๓ โครงการนี้ได้เริ่มทำขึ้นมาแล้ว ๗ ปี คือ โครงการของมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทำที่จังหวัดชัยนาทและอุทัยธานีและโครงการศูนย์บัณฑิตอาสา-

สมัครของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สองโครงการนี้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบและได้เคยรับ
สั่งถามถึงกิจการ ทรงเอาพระทัยใส่อยู่ ถึงกับพระราช
ทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่มูลนิธิและพระราชทานพระ-
บรมราชาواتแก่บัณฑิตอาสาสมัคร สองสามรุ่น ส่วน
อีกโครงการนั้น คือ โครงการพัฒนาหมู่บ้านแม่กลอง ซึ่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดทำขึ้นร่วมกับมหาวิทยาลัย
เกษตรและมหาวิทยาลัยมหิดล เพิ่งมีอายุได้ปีเศษจึงมิ
ได้ปรากฏผลว่าจะสำเร็จหรือไม่ประการใด แต่บรรดา
อาจารย์และนิสิตนักศึกษาของทั้งสามมหาวิทยาลัยก็ได้
ใช้ความพยายามทุ่มเททั้งกำลังใจให้แก่โครงการนี้เป็น
อย่างมาก แต่ภาวะทางการเมืองในปัจจุบันประกอบกับ
ความเท็จซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปในขณะนี้ ทำให้โครงการ
พัฒนาชนบทเหล่านี้อยู่ในความเฟื่องเลี้ยงของทางราชการ
บางหน่วยเช่น กอ. รมน. และคณะกรรมการกลั่นกรอง
ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยมีผู้กล่าวหาว่าอาจารย์
และนิสิตนักศึกษาในโครงการนั้น ๆ ไปปลุกกระดมมวล
ชนให้มีความเกลียดชังรัฐบาล ความจริงหาได้เป็นเช่น
นั้นไม่ บัณฑิตอาสาสมัครก็คืออาจารย์และนิสิตนักศึกษา

ในโครงการแม่กลองก็ดี ได้รับการอบรมและคำสั่งให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนโดยมิให้เอาเรื่องการเมืองมาเกี่ยวข้อง ใครที่ไม่ปฏิบัติตามก็ถอนตัวออกจากโครงการ และทั้งสองโครงการนี้ก็ได้รับความสนับสนุนจากคณะรัฐมนตรีใช้งบประมาณแผ่นดินมาดำเนินการ แต่ก็มีวายที่จะมีผู้คอยระวางสงสัยและหาความต่าง ๆ นา ๆ ทั้งนี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสงสัยในตัวผมด้วยกรรมงักด้วยเหตุฉะนั้น และเพื่อประโยชน์ของงานในโครงการผมจึงลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการโครงการแม่กลองกำสั่งหาผู้มาทำหน้าที่แทนอยู่ ส่วนโครงการศูนย์บัณฑิตอาสาสมัครนั้น ผมได้ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการมาแล้วร่วมปี

แลดูสังคมไทยและอนาคตของไทย

ผมได้เคยพูดเคยเขียนไว้ที่อื่นว่า สังคมที่พึงปรารถนานั้นจะต้องประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ คือมีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ มีความชอบธรรม และมีความเมตตากรุณา สมควรที่จะนำมากล่าวโดยย่อในที่นี้ และประยุกต์กับสภาวะปัจจุบันของไทยเพื่อเป็นการ

ซึ่งช่องทางว่าเพื่ออนาคต เราทุกคนควรร่วมมือร่วมใจ
กันทำอะไรให้ได้มาซึ่งสังคมในอนาคต

ในสังคมที่มีสมรรถภาพนั้น ผู้ปกครองสังคมนั้นจะต้องใช้หลักวิชาดำเนินการของรัฐในทุกแง่ทุกมุม เพื่อให้สังคมนั้นดำเนินชีวิตไปโดยลงทุนน้อยที่สุด ได้ผลมากที่สุดตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะ เป็นสาขาวิชาใด วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ การแพทย์ อนามัย วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ทั้งมวลและมนุษยศาสตร์ทั้งมวลในการนี้ ไม่เฉพาะข้าราชการหรือนักการเมืองชั้นปกครองเท่านั้นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถ แต่ประชาราษฎร์ทั้งหลายไม่ว่าต่ำหรือสูงก็ต้องมีการศึกษาพอสมควร เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถคิดแก้ปัญหาของตน รู้จักให้ความคิดซึ่งใจได้ด้วยตนเอง ฉะนั้นการศึกษาและอนามัยของประชาราษฎร์จึงมีความสำคัญอยู่มาก

สังคมจะมีสมรรถภาพได้ก็ต้องอาศัยไม่มีความ
รัวไหลและเหลวไหล ราษฎร พ่อค้า ข้าราชการเสียภาษี
อากรกันเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่มีการรัวไหล ข้าราชการ
ไม่มีที่จะเบียดเบียนราษฎร ทำหน้าที่ตามกำลัง คือ

ตำรวจจับผู้ร้าย ครูก็สอนนักเรียน นายอำเภอก็ดูแล
ทุกข์สุขของราษฎร เป็นชั้นๆ ไป เป็นต้น และข้าราชการ
ผู้ใหญ่ผู้น้อยก็ไม่มี การทุจริตล้างผลาญเงินหลวง
หรือข่มขู่เอาเงินสินบนรางวัลจากพ่อค้าพาณิชย์ ใน
เรื่องนี้ รัฐธรรมนูญปัจจุบันได้บัญญัติไว้ให้มีผู้ตรวจ
บัญชีของรัฐสภา ซึ่งจะช่วยให้ป้องกันปราบปรามความ
ทุจริตของข้าราชการ แต่ก็ยังไม่ได้รับความสนใจจาก
รัฐบาลไม่มีการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างรัฐ
ธรรมนูญกันนั้น มีผู้เสนอให้มีผู้ตรวจราชการของรัฐ
สภา เมื่อพิจารณากันก็ตกไป เป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก
เพราะถ้าหากมีผู้ตรวจบัญชีของรัฐบาลและผู้ตรวจราช
การของรัฐสภาขึ้นจริงๆ ก็จะทำให้ความรัวไหลและ
เหลวไหลที่มีอยู่ในวงราชการของไทยในปัจจุบันนี้ลด
น้อยถอยลงทำให้ประเทศไทยมีสมรรถภาพสูงขึ้น

อนึ่ง ใครๆ ก็พูดกันในสังคมไทยว่า ราชการ
ปัจจุบันนี้ไม่มีสมรรถภาพเพราะระบบราชการไม่มีอย่าง
หนึ่งและมีการรวมอำนาจไว้ในเมืองหลวงจนเกินไปอีก
อย่างหนึ่ง ระบบราชการไม่ดีเพราะมีการทำงานซ้ำซ้อน
กันเกี่ยงกันบ้าง แย่งกันบ้าง และหานโยบายเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกันมิได้ การรวมอำนาจไว้ในเมืองหลวงแทน
ที่จะกระจายไปสู่ท้องถิ่นทำให้ท้องถิ่นไม่ได้รับการดูแล
เท่าที่ควร ทำให้เกิดอุปสรรคนานาประการในการที่จะ
พัฒนาประเทศให้ทั่วถึงกัน เรื่องทั้งสองนี้จะทงซ้ำไว้
ไม่ได้เพราะคล้ายกับสนิมนับวันจะกินระบบราชการให้
กร่อนหย่อนสมรรถภาพขึ้นทุกที จึงควรที่พวกเรา
ราษฎรทั้งหลาย มหาวิทยาลัยและรัฐบาลจะร่วมมือกัน
หาวิธีแก้ปัญหาเหล่านี้ให้จงได้โดยรวดเร็ว

เสรีภาพในสังคมหมายความว่าเสรีภาพในการ
พูดการเขียนการคิดการชุมนุมกันโดยสันติและปราศจาก
อาวุธเป็นต้น เสรีภาพเช่นว่านี้ไม่ใช่เสรีภาพในอันที่จะ
ทำให้สิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเสื่อมเสียไป และข้อจำกัด
เสรีภาพอีกข้อหนึ่งคือ ประโยชน์ส่วนรวมโดยความ
เห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่หรือโดยรัฐบาล ผู้
เผด็จการย่อมอ้างถึงประโยชน์ส่วนรวมเสมอ แต่เป็น
เรื่องประโยชน์ส่วนรวมที่ผู้เผด็จการวินิจฉัยว่าเป็นประ-
โยชน์ส่วนรวม มิใช่ประชาชนเป็นผู้วินิจฉัย การเสีย
ภาพรัฐสภาซึ่งราษฎรเลือกตั้งมาลงมติให้เสียเป็นการ
จำกัดเสรีภาพที่ชอบธรรม

เสรีภาพมีคุณค่าแก่สังคม เพราะในสังคมนั้นมีคนจำนวนมากความคิติด้านย่อยแตกต่างกันได้ มนุษย์เรามีสมองด้วยกันทุกคนและความคิดอันประเสริฐของมนุษย์แต่ละคน ไม่เลือกชั้นวรรณะหรือทรัพย์สินสมบัติ ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่สังคมทั้งนั้น เหตุไฉนเล่าเราจึงจะจำกัดเฉพาะความคิดเห็นของบุคคลส่วนน้อย ไม่เปิดโอกาสให้บุคคลทั้งหลายแสดงความคิดเห็นตามทัศนะนิยมของเขา จะได้มีโอกาสเลือกได้ว่าวิถีทางใดจึงจะเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ส่วนรวม

บางอาจารย์กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ว่าเป็นของคู่กับชีวิต คือ มนุษย์เราเกิดมาทุกคนก็มีสิทธิเสรีภาพมาตราฐาน ซึ่งเป็นของควบคู่มาโดยกำเนิด ไกรทำลายล้างเสรีภาพย่อมเป็นผู้ที่เบียดเบียนกวนสิทธิของเพื่อนมนุษย์โดยไม่ชอบธรรม

สิทธิเสรีภาพนี้จะมีได้ก็แต่ในสังคมที่เป็นเสรีประชาธิปไตย เผด็จการไม่ว่าจะเป็นฝ่ายขวา (ฟาสซิสต์) หรือฝ่ายซ้าย (คอมมิวนิสต์) ย่อมจำกัดเสรีภาพโดยอำเภอใจ เผด็จการฝ่ายขวามักจะห้ามไม่ให้คนของเขาทำการหนึ่งการใด เผด็จการฝ่ายซ้ายนอกจากจะห้ามมิ

ให้ทำการหนึ่งการใด เช่น ตั้งพรรคการเมืองแล้ว ยังห้ามมิให้ไม่ทำการหนึ่งการใดด้วย เช่น จะเก็ยจรั้นก็ไม่ได้ต้องทำงานตามกำหนด คอมมิวนิสต์มักจะอ้างว่าเขาเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและสังคม คือ มีความเสมอภาคในหมู่ราษฎร แต่หาได้เป็นประชาธิปไตยทางการเมืองและวัฒนธรรมไม่ ส่วนฟาสซิสต์นั้นไม่เป็นประชาธิปไตยทั้งการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม เราจึงไม่ควรรับเผด็จการทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย

ความชอบธรรมหรือที่ผู้เรียกว่าความยุติธรรมนั้น หมายถึงว่า ภายในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนเสมอกันในกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นลูกเศรษฐี ชุณนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ประการใด ถ้าทำผิดกฎหมายต้องได้รับโทษ เช่น ระบายคนยากไร้ หรือถ้าทำดีก็มีรางวัลตอบแทนเสมอกัน ไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง

ในสังคมที่มีความยุติธรรมนั้น เรื่องความสงบเรียบร้อยเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ทหาร ตำรวจ อัยการ ตุลาการต้องมีสมรรถภาพและทำงานด้วยความเอาใจใส่และเที่ยงธรรม ไม่มีการขัดเยียดความผิดให้แก่ราษฎร

ไม่มีการจับตาดังแดงและเผา ไม่มีการยิงทิ้ง ไม่มีการ
กล่าวหาใคร ๆ ว่าเป็นอะไรโดยปราศจากหลักฐานอัน
แท้จริงเช่น กล่าวหาว่าใครเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น
ทหารต้องป้องกันประเทศอย่างซื่อสัตย์สุจริตไม่ใช่สร้าง
ความแตกแยกในชาติ โดยพยายามใช้เงินภาษีอากรมา
ปราบราษฎรผู้เสียภาษีอากร ตำรวจต้องทำหน้าที่โดย
ปราศจากความหวาดเกรงต่ออิทธิพลทั้งหลายและไม่
ลำเอียง ใครพกอาวุธโดยผิดกฎหมายต้องจับกุมไม่
ว่าจะเป็นกลุ่มอะไร ใครคิดปฏิวัติโดยใช้กำลังเป็นการ
กระทำผิดกฎหมายอาญาฐานเป็นกบฏก็ต้องจับกุม เพราะ
ทหารและตำรวจเป็นที่พึ่งของราษฎร ไม่ใช่เป็นนาย
ของราษฎร ผู้ถูกกล่าวหาอย่ามัวมีความผิใจจนกว่าจะหา
หลักฐานได้ว่าผิดจริง ใครแจกใบปลิวชักจูงให้ใช้อาวุธ
หรือกล่าวหาคนอื่นว่าใช้อาวุธควรจับเพื่อจะให้ได้ต้น
ตอแห่งใบปลิวนั้น อัยการและตุลาการต้องทรงไว้ซึ่ง
เกียรติอยู่เหนืออิทธิพลของเงินของการชู้เชื้อและของ
อำนาจ

ในสังคมที่มีความชอบธรรมนั้น ใครทำดีจะได้
ดี ใครทำชั่วจะได้ชั่ว นรกหรือสวรรค์อยู่ในชาตินี้เอง

ไม่ต้องไปรอในชาติหน้า ผู้ที่ปลอมตัวว่าเป็นคนที่ย่อม
จะอยู่ในฐานคนดีอยู่ไม่นาน จะมีผู้ค้นพบในไม่ช้า

สังคมที่มีสมรรถภาพ เสรีภาพ และความชอบ
ธรรม แต่ปราศจากความเมตตากรุณาย่อมเป็นสังคมที่
ไม่สมบูรณ์ เพราะบุคคลในสังคมนั้นก็ยังแตกต่างกัน
ไปโดยกำเนิด โดยกรรมพันธุ์และโดยสิ่งแวดล้อม คน
เราบางคนเกิดมาง่อยเปลี้ยเสียขา ตาบอด หูหนวก หรือ
พิการอย่างอื่น ไม่ใช่ความผิดของเขา คนที่เกิดมาดี
ต้องช่วยเหลือเขาจะนึกผิดๆ ว่าเพราะ “ชาติก่อน” เขา
ทำมาไม่ดีจึงได้รับความทุกข์ในชาตินี้หาควรไม่ ความ
ฉลาดหรือความโง่บางทีก็เป็นเรื่องของกรรมพันธุ์ซึ่งไม่
แน่นอน คือ พ่อฉลาด ลูกโง่ก็ได้ หรือกลับกัน เลือกลง
ได้ เด็กที่มีของเล่นย่อมได้เปรียบเด็กที่ไม่มีของเล่น
เด็กที่เกิดมาในชนบทแร้นแค้น โรงเรียนไม่ดี ครูไม่ดี
อุปกรณ์การเรียนไม่ดี ย่อมจะแข่งขันกับเด็กในเมืองที่
มีโชควาสนาดีกว่ามิได้ เพราะฉะนั้นจะถือลัทธิสมรรถ
ภาพและเสรีว่าใครมีอายุสาวได้สาวเอาหาชอบไม่ คน
ที่มีวาสนาดีกว่าจึงควรเก้กกุล ควรทำประโยชน์และ
ควรเฉลี่ยสุขให้แก่คนที่ไม่มีวาสนา

ที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องที่ฝรั่งเขาเรียกว่า ความยุติธรรมในสังคม มีความหมายกว้างกว่าการกระจายรายได้ หรือการกระจายทรัพย์สิน เพราะความสุขไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพย์สินอย่างเดียว ในระบบสังคมที่ผู้หญิงแพ้เปรียบผู้ชาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมก็ต้องแก้ไขระบบ เครื่องมือหากินถ้าใครไม่มีก็ต้องหยิบยื่นให้ การศึกษา การอนามัยและอาชีพเป็นเรื่องที่จะต้องให้แก่นุชนุชย์ทุกคน ความยากจนทำให้มนุษย์เสื่อมค่าของความเป็นมนุษย์เรามีหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๕ ๕
ทงนน

ตรงกันข้ามกับความเมตตากรุณา คือ การพิฆาต เช่นฆ่าซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะป็นชายพิฆาตขวา หรือ ขวาพิฆาตชายย่อมเลวด้วยกันทั้งนั้น ในสภาพปัจจุบันในเมืองไทย ข้อที่น่าสังเกตก็คือฝ่ายที่เราเรียกกันว่าชาย คือนิสิตนักศึกษา กรรมกร ชาวไร่ชาวนานั้น ไม่มีอาวุธ จะมีก็บางคนมีปืนไว้ป้องกันตัว แต่กระนั้นยังมีบางโอกาสที่พวกฝ่ายนี้เชื่อว่าจะเผาตึกหรือทำลายทรัพย์สิน นี่ก็เป็นการกระทำอันมิชอบ แต่ฝ่ายที่เราเรียกว่าขวา คือ กระทิงแดง นวพล และกลุ่มอื่นๆ

อีกมากมายนั้น มักใช้อาวุธเป็นเครื่องช่วยผู้ฝ่ายตรงกันข้าม นั่นก็เป็นการกระทำอันมิชอบ และผิดกฎหมายอย่างชัดแจ้ง ถ้าใช้ความเมตตากรุณาเป็นหลักถึงจะแตกแยกกันอย่างไรก็จะเจรจาทกลงกันได้ด้วยสันติวิธี อาวุธไม่เคยแก้ปัญหาอะไรได้ในโลกนี้ มีแต่จะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นใหม่ ๆ อยู่เสมอ แต่ความเมตตาเป็นสิ่งที่ค่าจุนโลก อหิงสาและสันติทำให้สังคมมีความสุขได้

การใช้อาวุธประกอบกับความเท็จเป็นเครื่องมือ นั้นแทนที่จะช่วยแก้ปัญหาให้กลับจะเป็นการเสริมสร้างพลังให้ศัตรูอย่างมาก เช่น คนที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์แล้ว เราเรียกเขาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และขู่เข็ญว่าจะสังหารเขาด้วยอาวุธเพราะเป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ที่ถูกขู่เข็ญเกิดความหวาดกลัว หนีเข้าป่าไป ในป่าก็ต้องรับความช่วยเหลือทางอาวุธอาหารและอื่น ๆ จากคอมมิวนิสต์ ในไม่ช้าก็ต้องเป็นพวกของคอมมิวนิสต์ไป เป็นการเพิ่มกำลังให้คอมมิวนิสต์ เราต้องการหรือไม่ กอ.รมน. คิดให้ตัวอย่างในลาวและเขมรและญวนก็มีอยู่เป็นอันมาก ถ้ารักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จริง ก็ต้องคิดให้ดีให้รอบคอบ

แฉวงการเมืองและเศรษฐกิจของไทย

ในปัจจุบันนี้เราพูดกันอยู่ว่า แม้จะมีการเลือกตั้งในวันที่ ๔ เมษายนนี้ เราจะมีรัฐบาลที่มั่นคงมิได้ เพราะพรรคการเมืองมีมากมายและรัฐบาลที่จะตั้งขึ้นมาก็ต้องเป็นรัฐบาลผสมหลาย ๆ พรรค ยิ่งผสมพรรคเล็ก พรรคน้อยยิ่งจะขาดเสถียรภาพ ส.ส. ที่เลือกขึ้นมาก็คงไม่วยต้องจ่ายเงินซื้อเสียงมามาก แล้วเมื่อเข้าสภาก็คงขายตัว ในไม่ช้าสภาก็คงถูกยุบอีก และที่พูดกันมากก็คือ จะมีการเลือกตั้งจริงหรือในวันที่ ๔ เมษายน เพราะมีผู้คิดจะทำปฏิวัติอยู่

เรื่องนี้ผมรู้สึกหนักใจมาก เพราะประชาธิปไตยของเราเพิ่งมีรากเล็ก ๆ ได้ไม่ถึง ๓ ปี ความปั่นป่วนทั้งหลายจะว่าเนื่องมาจากสถานการณ์บัญญัติที่ผมเองเป็นสมาชิกก็เถียงไม่ถนัด

ผมคิดว่าในระยะนี้ ใครจะเป็นรัฐบาล จะเป็นฝ่ายซ้ายฝ่ายขวาไม่สำคัญ สำคัญอยู่ว่าจะจะเป็นประชาธิปไตยหรือจะคิดล้างประชาธิปไตย นักการเมืองทั้งหลายที่เลื่อมใสในระบบประชาธิปไตยควรจะหาวิธีให้โอกาสประชาธิปไตยหยั่งรากแก้วลงให้ลึกให้มั่นคง แล้วจึงคิด

เรื่องจะเป็นชวาหรือจะเป็นชาย จึงจะชอบ ควรจะละซึ่ง
ทฤษฎีมานะหันหน้าเข้าหากันเป็นปีกเป็นแผ่นป้องกัน
ลัทธิเผด็จการทั้งชายและชวาให้ได้

วิธีหนึ่งที่จะให้รัฐบาลมีเสถียรภาพในสภาวะ
การณ์ปัจจุบันนี้ เห็นจะเป็นวิธีที่ให้พรรคที่ได้รับเลือก
เข้าไปในสภาผู้แทนมากที่สุดสามหรือสี่พรรครวมกัน
เป็นรัฐบาลแห่งชาติ โดยมีเสียงในสภาเกินกว่าครึ่งมาก
พอสมควรถ้าสี่พรรคไม่พอกก็ห้าพรรค พรรคใดมีสมาชิก
มากที่สุดให้หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี พรรคที่
สมาชิกมากที่สุดรองให้หัวหน้าพรรคเป็นประธานสภา แล้ว
แบ่งหน้าที่ตำแหน่งรัฐมนตรีตามส่วนของจำนวนสมาชิก
พรรค ไม่เลือกกว่าพรรคใดเป็นชวาหรือชาย นโยบาย
ร่วมของรัฐบาลผสมมีสามข้อ คือ (๑) เอกราชของประเทศ (๒) ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (๓)
การจัดช่องว่างระหว่างคนยากกับคนจน เรื่องอื่นไม่เป็น
เรื่องสำคัญและหลักสามประการนี้ก็เป็นที่รับรองใน
นโยบายของพรรคทั้งหลายอยู่ การที่ให้พรรคใหญ่ๆ
เป็นรัฐบาลก็ถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตย และ
ส.ส. ทั้งหลายก็จะหาวิธีขายตัวได้ยากขึ้น รัฐบาลก็จะ

มีเสถียรภาพพอสมควร ส่วนกลุ่มผลประโยชน์นอกสภา เช่น กรรมการ นายจ้าง นิสิตนักศึกษา นวพล เหล่านี้ ก็ยังดำเนินการอยู่ แต่ต้องเป็นไปโดยสันติปราศจากอาวุธเรื่องโต้แย้งกันทั้งหลายให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ตัดสิน เมื่อตัดสินไปอย่างไรแล้วยอมรับมติของสภา ถ้าไม่ชอบใจก็ยกขึ้นว่ากันใหม่ในการประชุมสภาสัมัยต่อไป อย่างนี้พรรคการเมืองทั้งหลายจะยอมตกลงด้วยไหม จะยอมเสียสละใหม่เพื่อความมั่นคงผลประโยชน์ของชาติและของประชาธิปไตย

ผมได้เขียนไว้ตอนต้นว่า ผมเสียใจที่รู้สึกว่าได้บกพร่องไปในการพิจารณาเรื่องเศรษฐกิจของประเทศ คือ ดูแต่ความเจริญเติบโตของส่วนรวมเป็นใหญ่ ไม่ได้เฉลียวถึงความยุติธรรมในสังคม ช้อนจึงพยายามแก้ด้วยวิธีพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง ในระหว่างที่การลงทุนอุตสาหกรรมยังชบเซาอยู่ทุกวันนี้ ก็เป็นโอกาสแล้วที่รัฐบาลจะหาวิธีลงทุนทางเกษตรและทางสังคมสงเคราะห์ในชนบทให้มากขึ้น โดยไม่ต้องเกรงเงินจะเพื่อบัญหาที่สำคัญในปัจจุบันนี้ได้แก่การหาอาชีพให้แก่ราษฎรที่ไม่มีงานทำ กล่าวโดยย่อ ถ้าเราทำสิ่งเหล่านี้

ก็จะช่วยให้คนมีงานทำมากขึ้นในชนบท โจทย์ร้ายก็จะลดน้อยลง คือ (๑) ปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจัง (๒) จัดรูปที่ดิน (๓) สนับสนุนราษฎรให้ปลูกพืชหลายฤดูด้วยการหาน้ำมาใช้และจัดงานตลาด (๔) จัดทำอุตสาหกรรมที่คาบเกี่ยวกับการเกษตรทั้งทางเครื่องมือการเกษตรทั้งทางเครื่องมือการเกษตรและเอาผลิตผลทางเกษตรไปเป็นวัตถุดิบ (๕) ทำงานสังคมสงเคราะห์หนักมือขึ้นในชนบททั้งทางอุปโภคบริโภค บริการอนามัย การศึกษา วางแผนครอบครัว เป็นต้น (๖) ฝึกและอบรมคนให้ทำงานประเภทต่าง ๆ ข้างต้น

อาจารย์บางท่านบอกว่า ถ้าเรามัวแต่เอาใจใส่เรื่องความยุติธรรมทางสังคมจะทำให้ประเทศในส่วนรวมเจริญช้าลง ฉะนั้นจึงควรพัฒนาเศรษฐกิจเสียก่อนถึงคนมีจะมีมากขึ้น คนจนจะจนลงก็ตาม ในไม่ช้าความเจริญก็จะลงมาถึงคนจนเอง เราได้ใช้วิธีนี้มา ๒๐-๓๐ ปีแล้ว ปรากฏว่าไม่ได้ผล อาจารย์บางท่านอ้างว่า ความยุติธรรมในสังคมนั้นไม่ขัดกับการพัฒนาเศรษฐกิจถ้าเรามุ่งช่วยคนจน ปล่อยให้คนมั่งมีเขาช่วยตัวเอง ประเทศทั้งประเทศก็จะเจริญ บางประเทศได้

เคยใช้วิธีนั้นมาแล้ว แต่ประสบความล้มเหลว ผมเอง
เชื่ออย่างคำราหลงัน แต่เห็นว่าต้องใช้วิธีการให้ถูก
วิธีการที่ถูกต้องนั้น คือ วิธีหกประการที่ได้กล่าวมาข้างต้น

บทส่งท้าย

ยังมีอีกหลายเรื่องที่ยากจะเขียน แต่ไม่คุ้ม
โมงอายุขัยของผมนักจะถึงหกสิบปีแล้ว จึงขอยุติแต่เรื่อง
เท่านั้น ยกเว้นจะพูดเป็นการส่งท้ายอีกเพียงสองเรื่อง
เรื่องแรก เกี่ยวกับการชักจูงใจ เป็นเรื่องที่
เกี่ยวกับส่วนตัวผม ขอพูดไว้เสียเลย ผมได้ยินมาเสีย
เบื่อแล้วว่า ดร. ป๋วย หนูนักศึกษา หรือมิฉะนั้นนัก
ศึกษาหนู ดร. ป๋วย ให้เสีย คนที่มีลูกอายุ ๑๗-๑๘
หรือ ๒๐ ขวบ น่าจะรู้ว่า คนหนุ่มสาวสมัยนี้ เฉพาะ
อย่างยิ่งที่เป็นนักศึกษารวมศาสตร์ เขาคิดได้เองไม่
ต้องมีใครไปเสียมสอนเขาออก ถ้าคิดจะเสียมสอนคน
หนุ่มคนสาวสมัยนี้ก็เตรียมตัวผิดหวังได้ ส่วนที่กล่าว
ว่านักศึกษาลากผมไปทางต่าง ๆ นั้น ก็คงจะเข้าใจใน
ลักษณะจิตใจของผมผิดไป บทผมจะตอกคองคองไม่แพ้
ใคร เช่น เรื่องเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรีสามท่านที่ได้
เขียนไว้แล้ว ขอคิดขอเดียวกันนั้นนำมาใช้ได้แก่คำกล่าว

หาที่ว่า อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ พยายามชักจูงผม หรือ
แม่แต่อาจารย์เสน่ห์หรือคนใกล้ชิดอื่น ๆ พยายามชัก
จูงผม เป็นการดูหมิ่นทั้งอาจารย์ปรีดี อาจารย์เสน่ห์
คนอื่น ๆ และเป็นการดูหมิ่นอย่างมากสำหรับตัวผม
เสมอหนังสือผมจะหลอมอย่างไรก็ได้ ไม่มีความคิดเป็น
ของตนเอง ครึ่งหนึ่งผมเป็นผู้ว่าการธนาคารชาติอยู่ก็
มีผู้กล่าวหาคุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร ว่าชักจูงผมและ
เขียนสุนทรพจน์ให้ไปพูดจนกระทั่งคุณหญิงสุภาพ ยศ
สุนทร ต้องเอ็ดตะโรและเสดงพะยานหลักฐานให้ดู
หลายครั้งหลายหน จึงค่อยคลายไป จะไม่ให้ผมเป็น
ตัวของตัวเองบ้างเลยหรือ ?

อีกเรื่องหนึ่ง ผมเคยเขียนไว้แล้วในที่อื่น แต่
อยากจะยกเอามาให้ท่านทั้งหลายได้อ่านกันอีกเป็น
ความหวังสำหรับอนาคต และเป็นการแสดงทัศนคติ
เรื่องคุณภาพแห่งชีวิตที่ผมถืออยู่

คุณภาพแห่งชีวิต

ปฏิทินแห่งความหวังจากครรภ์ถึงเชิงตะกอน

เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมต้องการให้แม่

ได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์ และได้รับความเอาใจใส่และบริการอันดีในเรื่องสวัสดิภาพของแม่และเด็ก

ผมไม่ต้องการมีพี่น้องมากอย่างที่พ่อแม่ผมมีอยู่ และแม่จะต้องไม่มีลูกติดนัก

พ่อกับแม่จะแต่งงานกันถูกกฎหมายหรือธรรมเนียมประเพณีหรือไม่ ไม่สำคัญ แต่สำคัญที่พ่อกับแม่ต้องอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ทำความอบอุ่นให้ผมและพี่น้อง

ในระหว่าง ๒-๓ ขวบแรกของผม ซึ่งร่างกายและสมองผมกำลังเติบโตในระยะเวลาที่สำคัญ ผมต้องการให้แม่ผมกับตัวผมได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์

ผมต้องการไปโรงเรียน พี่สาวผมหรือน้องสาวผมก็ต้องการไปโรงเรียนจะได้ความรู้หากินได้ และจะได้รู้คุณธรรมแห่งชีวิต ถ้าผมมีสติปัญญาเรียนชั้นสูงๆ ขึ้นไป ก็ให้มีโอกาสเรียนได้ ไม่ว่าจะพ่อแม่ผมจะรวยหรือจะจนจะอยู่ในเมืองหรือชนบทแรงแค้น

เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ผมต้องการงานอาชีพที่มีความหมายทำให้ได้รับความพอใจว่าตนได้ทำงาน

เป็นประโยชน์แก่สังคม

บ้านเมืองที่ผมอาศัยอยู่ จะต้องต้องมีแม่ ไม่มีการข่มขู่ กดขี่ หรือประทุษร้ายกัน

ประเทศของผมควรมีความสัมพันธ์อันชอบธรรมและเป็นประโยชน์กับโลกภายนอก ผมจะได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงความคิดและวิชาของมนุษย์ทั้งโลก และประเทศของผมจะได้มีโอกาสรับเงินทุนจากต่างประเทศมาใช้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

ผมต้องการให้ชาติของผมได้ขายผลิตภัณฑ์ต่างประเทศด้วยราคาอันเป็นธรรม

ในฐานะที่ผมเป็นชาวนาชาวไร่ ผมก็อยากมีที่ดินของผมพอสมควรสำหรับทำมาหากิน มีช่องทางได้กัยืมเงินมาขยายงาน มีโอกาสรู้วิธีทำกินแบบใหม่ๆ มีตลาดดีและขายสินค้าได้ราคายุติธรรม

ในฐานะที่ผมเป็นกรรมกร ผมก็ควรจะมีหุ้นส่วน มีส่วนในโรงงาน บริษัท ห้างร้านที่ผมทำอยู่

ในฐานะที่ผมเป็นมนุษย์ ผมก็ต้องการอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่นๆ ที่ไม่แพงนัก จะฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ก็ได้ โดยไม่ต้องทนรบกวนจากการ

โฆษณามากนัก

ผมต้องการสุขภาพอนามัยดี และรัฐบาลจะต้องให้บริการป้องกันโรคแก่ผมอย่างฟรีกับบริการการแพทย์รักษาพยาบาลอย่างถูกอย่างดี เจ็บป่วยเมื่อใดหาหมอหาพยาบาลได้สะดวก

ผมจำต้องมีเวลาว่างสำหรับเพลิดเพลินกับครอบครัว มีสวนสาธารณะที่เขียวชอุ่ม สามารถมีบทบาทและชมศิลปะวรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมต่างๆ เทียวงานวัด งานลอยกระทง งานนักขัตตฤกษ์ งานกุศลอะไรก็ได้พอสมควร

ผมต้องการอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ น้ำบริสุทธิ์สำหรับดื่ม

เรื่องอะไรที่ผมทำเองไม่ได้หรือได้แต่ไม่ดี ผมก็จะร่วมมือกับเพื่อนฝูงในรูปสหกรณ์หรือสโมสรหรือสหภาพ จะได้ช่วยซึ่งกันและกัน

เรื่องที่ผมเรียกร้องข้างต้นนี้ ผมไม่เรียกร้องเปล่า ผมยินดีเสียภาษีอากรให้ส่วนรวม ตามอัธยาศัย

ผมต้องการโอกาสที่มีส่วนในสังคมรอบตัวผม ต้องการมีส่วนในการวินิจฉัยโชคชะตาทางการเมือง

เศรษฐกิจและสังคมของชาติ

เมื่อก่อนก็ต้องการโอกาสต่างๆ เช่นเดียวกับผม และเราสองคนควรจะได้รับความรู้และวิธีการวางแผนครอบครัว

เมื่อแก่ ผมและเมียก็ควรให้ประโยชน์ตอบแทนจากการประกันสังคม ซึ่งผมได้จ่ายบำรุงตลอดมา

เมื่อจะตาย ก็ขออย่าให้ตายอย่างโง่ๆ อย่างบ้าๆ คือ ตายในสงครามที่คนอื่นก่อให้เกิดขึ้น ตายในสงครามกลางเมือง ตายเพราะอุบัติเหตุรถยนต์ ตายเพราะน้ำหรืออากาศเป็นพิษ หรือตายเพราะการเมืองเป็นพิษ

เมื่อตายแล้ว ยังมีทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่ เก็บไว้ให้เมียผมพอใช้ในชีวิตของเธอ ถ้าลูกยังเล็กอยู่ก็เก็บไว้เลี้ยงให้โต แต่ลูกที่โตแล้วไม่ให้ นอกนั้นรัฐบาลควรเก็บไปหมด จะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการบำรุงชีวิตของคนอื่นๆ บ้าง

ตายแล้ว เผาผมเกิด อย่างฝรั่ง คนอื่นจะได้มีที่ดินอาศัยและทำกิน และอย่าทำพิธีรีตองในงานศพให้วุ่นวายไป

นี่แหละคือ ความหมายแห่งชีวิต นี่แหละคือ
การพัฒนาที่จะควรให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของทุกคน

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่อุทิศส่
อ่านมาจนจบ ขอความสุขสวัสดิ์และสันติจงเป็นของท่าน
ทั้งหลาย และพระท่านกล่าวไว้ดังนี้ เกี่ยวกับความสวัสดิ์

“เราคาดคตไม่เห็นความสวัสดิ์อื่นใดของสัตว์ทั้ง
หลาย นอกจากปัญญา เครื่องตรัสรู้ ความเพียร ความ
สำรวมอินทรีย์ และความเสียสละ”

ดร. ป่วย กับหนังสือพิมพ์

ดร. ป่วย ท่านเพื่อนอาจารย์ ข้าราชการ และนักศึกษา ตลอดจนสื่อมวลชนที่เชิญมาในวันนี้เพื่อความแจ่มแจ้ง ในการประชุมในวันนี้ ทางมหาวิทยาลัยจะไม่มีการสอนระหว่างเวลา ๑๖-๑๘ นาฬิกา เพราะฉะนั้น อาจารย์หรือนักศึกษาที่ต้องไปสอนหรือไปเรียนใน ชั่วโมง ๑๗ นาฬิกา ก็ขอความกรุณาให้หยุด เรื่องที่ผมตั้งใจจะมาพูดในวันนี้เป็นเรื่องที่ใคร่จะปรับทุกข์ซึ่งกันและกัน มีเรื่อง ๒-๓ เรื่อง ซึ่งน่าจะแสดงออกให้เห็นที่ชัดเจนตาม

ถ้าปราศรัยต่อสื่อมวลชนและอาจารย์ ข้าราชการ นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๕

ประสาของคนที่อยู่ด้วยกันในสถาบันเดียวกันนั้น ผมจึงเห็นเป็นเรื่องที่น่าจะนำเอามาพูดในโอกาสอันสมควร

เรื่องที่ ๑ ก็คือตามที่ไบปลิวและชาวในหน้าหนังสือพิมพ์พาดพิงถึงผู้บริหารมหาวิทยาลัยนี้ ทำให้เข้าใจไปได้ว่าสถาบันนี้ในเมื่อมีผู้บริหารอย่างนี้ คงจะเป็นสถาบันที่เป็นที่รังเกียจ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ผมจะเอามาพูดในเบื้องต้น ในการที่จะพูดนี้เราไม่จำเป็นต้องติเตียนใคร เราต้องการที่จะปรับความเข้าใจในหมู่ที่อยู่ในสถาบันเดียวกัน เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันดีขึ้นแล้วจะได้ตั้งใจทำงานในด้านวิชาการและด้านบริหารได้ตลอดรอดฝั่ง

เรื่องที่ ๒ ผมอยากจะพูดให้นักศึกษาฟัง ซึ่งมีนักศึกษาหลายคนและอาจารย์หลายคนสงสัยกันว่า ผมไปต่างประเทศบ่อยๆ และไปที่ใดเกิดเรื่องที่ธรรมศาสตร์ทุกทีนั้น เป็นการจงใจ หรือว่ามีประโยชน์หรือโทษประการใด

เรื่องที่ ๓ ที่ผมอยากจะพูดให้นักศึกษาฟังก็คือเรื่องความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน

ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก
พอสมควร

ผมจะเริ่มด้วยเรื่องทีหนึ่งก่อน ท่านอาจารย์
ข้าราชการและนักศึกษาทุกท่านก็คงจะทราบแล้วว่าเหตุ
ที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม ระหว่างที่ผมไปต่างประเทศ
นั้นเมื่ออย่างไรบ้าง เมื่อเดือนพฤศจิกายน ก่อนที่ผมจะ
เดินทางไปต่างประเทศ ผมได้เชิญอาจารย์ ข้าราชการ
และผู้แทนนักศึกษาเข้าร่วมประชุม เพื่อจะชี้แจงให้
เห็นว่าเราจะแก้ไขโครงสร้างใหม่ ปรับปรุงโครงสร้างใหม่
ทั้งในด้านการปกครองมหาวิทยาลัยและทางด้านวิชาการ
ซึ่งเป็นเรื่องที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว แต่เรายัง
ไม่ได้ตัดสินใจกันเสียทีผมก็ได้นำเรื่องเข้ามาสู่ที่ประชุม
โดยที่ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาสภาอาจารย์ กรรมการ
การที่ปรึกษาทางวิชาการ กรรมการที่ปรึกษาทางวิชา
การ กรรมการที่ปรึกษาทางฝ่ายพัฒนาและวางแผนแล้ว
ในเมื่อมีความเห็นขัดกัน ความเห็นของผมก็จำเป็น
ต้องออกมาเพื่อที่จะได้ตัดสินใจว่าควรจะเป็นอย่างไร
ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนตามระบอบประชาธิปไตย เพราะ
เหตุที่เราอยู่ด้วยกันจะเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง ใน

รูปแบบ เราก็จำเป็นต้องปรึกษากัน ในการประชุม
คราวนั้นผมได้ย้ายกับอาจารย์ นักศึกษา และข้าราชการ
ตุรการว่า ถ้าหากว่ายังมีความเห็นอย่างไรถึงแม้ที่ขัด
กับผม หรือสนับสนุนผมก็ขอให้มาพิจารณา
ภายหลัง ซึ่งในขณะนั้นผมกำลังพิจารณาอยู่ เมื่อเสร็จ
แล้วอาจจะในแง่ที่ว่าอาจจะประชุมอีกหนหนึ่ง เพื่อช
แจงบางข้อให้แจ่มแจ้งและความเห็นของอาจารย์ ข้าราชการ
นักศึกษากลับมาส่งมาให้ผมนั้นผมก็ต้องพิจารณา
ดูว่า ถ้าดีมีเหตุผล ผมก็จะรับแก้ของผม แต่ถ้าผม
ไม่เห็นด้วยผมก็ต้องแสดงเหตุผลว่าเพราะเหตุใดผม
จึงไม่เห็นด้วยในการที่จะประชุมกันแบบนี้ ก็ถือว่าเป็น
การประชุมเหมือนคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันว่าเรา
ควรจะทำอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามเรื่องก็ไปล่วงรู้ถึง
บุคคลภายนอก ในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๘ หนังสือพิมพ์
สยามมิตร ฉบับวันที่ ๘ ธันวาคม ก็ลงข่าวในหน้า ๑
พาดหัวข่าวว่า “ดร. ป๋วย ใช้พลังนักศึกษาเปลี่ยนมหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นคอมมูน” ผมไม่จำเป็นต้อง
บอกว่า คอมมูนมันดีหรือไม่ดี คนที่ไปเมืองจีนมา
รวมทั้งรัฐมนตรี ก็ชมเชยคอมมูนของคนจีน แต่ข้อ

นั้นไม่ได้เป็นประเด็น ประเด็นอยู่ที่ว่าเราไม่ได้ตั้งใจ
จะทำเป็นคอมมูน แล้วก็ดูตามโครงสร้างนั้นจะเห็นได้
ว่าไม่ใช่เป็นคอมมูน ในหนังสือพิมพ์สยามศรีดังกล่าว
นั้น ก็ได้ลงข่าวคลาดเคลื่อนอยู่หลายประการ ผมไม่
นำมาอ่าน แต่ว่าที่แสดงเจตนาของผู้ที่เขียนนั้นก็คือ
ตอนสุดท้ายที่บอกว่า “ดร. ป๋วย เป็นอธิการบดี
ตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ เคยเป็นผู้ว่าการธนาคาร
ชาติ มีภรรยาเป็นสตรีชาวอังกฤษ แบบเดียวกับ
พันเอกสมคิด ศรีสังคม สำหรับ ดร. ป๋วยเองนั้น
มีชื่อที่เรียกกันประเทศคอมมิวนิสต์ หวง เผ่ย เซียน
เป็นภาษาจีนกลางหรือภาษาก๊กฮ้อ แต่ชื่อเดิมของ
ดร. ป๋วย ซึ่งเป็นที่ใช้นั้นใช้ภาษาแต้จิ๋วว่า ออง ปวย
เกี่ยม” ก็ความจริงเรื่องเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องแปลกประ
หลาดอะไร เคยผมเป็นจีน เคยผมก็ให้ชื่อเป็นจีน แล้ว
จะอ่านในประเทศคอมมิวนิสต์ หรือในประเทศใดวันที
ไม่เป็นคอมมิวนิสต์มันก็ต้องอ่านว่า หวง เผ่ย เซียน แต่
ว่าอย่างไรก็ตามว่าเจตนาของผู้เขียนนั้นก็ต้องการที่จะ
แสดงอะไรบางอย่าง เรื่องรับรองอธิการบดีซึ่งรักษา
การณ์ในตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น คือ อาจารย์นงเยาว์

ชัยเสรี ได้มีหนังสือชี้แจงให้ฟังว่าโครงสร้างที่เรากำลัง
พิจารณานั้นมันไม่ใช่ คอมมูนและโครงสร้างมีอย่างไร
บ้าง และกชี้แจงจนกระทั่งตลอดไปถึงสาเหตุที่เรา
พยายามที่จะเปลี่ยนโครงสร้างต่าง ๆ นั้นก็สืบเนื่องมา
หลายปีแล้ว อธิการบดีล่วงพ้นมา ๓ อธิการบดีแล้ว
ถ้าจะรวมผู้รักษาการณ์ในตำแหน่งอธิการบดีก็ได้แก่ ๕
อธิการบดี มันไม่ใช่เรื่องใหม่ของเรา ท่านอาจารย์
นงเยาว์ท่านกชี้แจงให้หนังสือพิมพ์ และนักศึกษา
อาจารย์และคนทั่วไปทราบ อาจารย์นงเยาว์ก็เลยถูก
หนังสือพิมพ์สยามสารในวาระต่อไปเปิดเผยว่า เกิดความ
โมโหถึงกับเกรี้ยวกราดอะไรต่างๆ สำหรับผมเองเกิดมา
ยังไม่เคยเห็นอาจารย์นงเยาว์โมโหเลย อยากจะดูเหมือนกัน
นั่นก็เป็นเรื่องที่เรียบร้อยกันมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง
ต่อมาในวันที่ ๒๒ มกราคม ศกนี้ ได้มีการแจกใบปลิว
แถลงการณ์ฉบับที่ ๑ แต่ไม่ลงชื่อว่ามีใคร เพียง
แต่ว่ามีการบิดไปแผนอุบายของสุนัชรับใช้จักรวรรดิ
นิยมคอมมิวนิสต์ ในแถลงการณ์นั้นปรากฏว่าแผนการณ์
ของพวกสุนัชรับใช้คอมมิวนิสต์ซึ่งได้ประชุมวางแผนกัน
ณ สถานที่แห่งหนึ่งย่านชานกรุงเทพฯ มีย่อๆ ดังนี้

คือ “พวกมันและหน้าม้ารับจ้างของมันจำนวนหนึ่งจะจัดการชุมนุมที่ท้องสนามหลวง ในวันศุกร์ที่ ๒๓ นี้ และอ้างว่าเป็นตัวแทนประชาชนตามแบบฉบับการแอบอ้างของพวกมัน พวกมันจะดำเนินการอภิปรายเรียกร้องต่างๆ ในนามของสภาประชาชนที่พวกมันจัดตั้งกันขึ้นอย่างเถื่อนๆ โดยที่ประชาชนเราๆ ท่านๆ ไม่ได้รับรู้หรือยอมรับแต่ประการใดตามแผนของมัน เมื่อพวกก่อกวนเมืองทั้งหลายได้พูดไฮปาร์คปลุกเร้าประชาชนไทยมุงได้จำนวนมากพอแล้วเกิดอารมณ์ฮึดฮัดแล้ว พวกมันก็จะพาประชาชนเดินขบวนไปยังพระราชวังสวนจิตรลดาแล้วยื่นฎีกาถวาย ความจริงคนที่เขียนก็ไม่ทราบว่าเป็นหลวงท่านไม่ได้อยู่จิตรลดาท่านอยู่เชียงใหม่ ให้โปรดเกล้าฯ ปลดคณะรัฐบาลรักษาการณ์ชุดปัจจุบันนี้ และแต่งตั้งให้นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นนายกรัฐมนตรีรักษาการณ์คนใหม่ โดยมีบุคคลร่วมคณะรัฐมนตรี คือ พันเอกสมคิด ศรีสงัดม นายแคล้ว นรปติ นายไชแสง สุกใส นายเสนห์ จามริก นายธวัช มกรพงศ์ นายแพทย์กระแสร์ ชนะวงศ์ นายปราโมทย์ นาครทรรพ และบุคคลในพวกมันอีกหลาย

คน” ในตอนท้ายของแถลงการณ์ฉบับที่หนึ่ง^๕ เขาก็
วิงวอนว่าอย่าไปหลงเชื่อคำโฆษณาเลย แล้วก็อย่าสนใจ
กันเป็นไทยมุ่งกับการชุมนุมของพวกมันที่ท้องสนาม
หลวงในวันที่ ๒๓ มกราคม ศกนี้ หนังสือพิมพ์สยามศรี
ลงพาดหัวว่า ฝ่ายซ้ายปลุกระดมขึ้นแตกหัก เดิน
ขบวนปลดรัฐบาลรักษาการณ์ตั้งปั่วเป็นนายก
รัฐมนตรี กลุ่มฝ่ายซ้ายเริ่มแผนปลุกระดมมวลชนขึ้น
แตกหัก และที่พูดอะไรทั้งหมดยกก็ตรงกับใบปลิวที่ไม่มี
ผู้ลงชื่อ แล้วก็นักข่าวของสยามศรีก็ไม่ลงชื่อเช่นกัน
แต่ใจความเหมือนกับที่ผมได้อ่านเมื่อกัน^{๕๕} ประจวบกับ
ความจริง ถ้าพูดไปแล้วผมไม่เคยรู้ด้วยซ้ำว่าเขามีการ
ประชุมกันที่สนาม เพื่อเปิดสภาประชาชน ใครจะเป็น
คนจัดผมก็ไม่รู้ ด้วยความเชื่อของผมในวันที่ ๒๓ ซึ่ง
เป็นวันที่จะเดินขบวนตั้งผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตาม
กำหนดของผมจะต้องไปประชุมที่สิงคโปร์ผมก็ไปประ
ชุมที่สิงคโปร์ ตามกำหนดผมก็จะกลับมาในวันที่ ๒๗
ในวันอังคาร และได้กลับมาตามกำหนดเมื่อก่อนที่จะ
เดินทางก็ได้ทราบจากเพื่อนฝูงว่าสยามศรีลงหนังสือ
พิมพ์อย่างนี้ ผมก็เลยนึกในชั้นแรกว่าถ้ามาสิงคโปร์

เสียก็จะรู้ว่าที่เขาลงมานั้นมันไม่ถูกต้อง แต่ไป
สิงคโปร์ผมมานึกขึ้นมาได้และก็ยังได้พบกับเพื่อนฝูงที่
เป็นคนไทยด้วยกัน บอกว่า “เอ ประเดี๋ยวเขาจะนึกว่า
ที่เขาลงข่าวนั้นเลยทำให้ผมเบ็ดมาที่สิงคโปร์ ไม่กล้าสู้หน้า”
แล้วเหตุการณ์ก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ คือในวันที่ ๒๔
มกราคม มีการแจกใบปลิวแถลงการณ์ฉบับที่ ๒ ต่อ
ต้านแผนอนุบาทว์ชาติชั่วของสมุนจักรวรรดินิยมคอมมู
นิสต์ ใบปลิวฉบับนี้ลงชื่อ “ศูนย์ปฏิบัติการประชาชน
แห่งประเทศไทย” อยู่ข้างท้าย มี ๒ หน้า ในนั้นก็
บอกว่า ในการที่เขาเปิดโปงแผนนี้ก็เลยไม่มีการประ
ชุมอย่างนี้ภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า give a dog a bad
name and hang it คือ หมายความว่าตั้งชื่อหมาให้มัน
ชั่วๆ ไว้ แล้วก็เอาจับไปแขวนคอ คือ กุข่าวขึ้นมา
แล้วอ้างว่าข้าพเจ้าทำอย่างนั้นแล้วก็เลยไม่มีการประชุม
ซึ่งที่แท้จริงก็ไม่มีใครคิดจะประชุมกันอยู่ในวันที่ ๒๓
ผมมาเจอทีหลังว่าสภาประชาชนเขามีการประชุมกันจริง
แต่ไม่ใช่วันที่ ๒๓ แล้วก็เกี่ยวข้องกับผมด้วยแล้วใน
หนังสือพิมพ์สยามสาร วันที่ ๒๖ ก็ลงข่าว “ป่วยบินหนี
ข่าวปลุกกระดมเดินขบวนปลดระฐานบาตรรักษาการณ์ตั้งตน

เป็นนายก” ในนั้นก็ลงข่าวทั่วความไปอย่างเต็มแล้ว
ก็บอกว่า “พร้อมกับข่าวดังกล่าวปรากฏออกมา ดร.
ป่วย อิงภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ได้เดินทางไปต่างประเทศอย่างกระทันหันโดยขอลา
หยุดตั้งแต่วันที่ ๒๓ จนถึงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ โดย
ได้ออกเดินทางแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๓ นี้ โดยมอบให้
ศาสตราจารย์เสนห์ จามริก เป็นผู้รักษาการแทน แทน
ที่จะเป็นศาสตราจารย์นงเยาว์ ชัยเสรี เหมือนเช่นเคย”
เด็กในธรรมศาสตร์ก็รู้แล้วตั้งแต่บหนึ่ง เวลาผมไปไหน
อาจารย์เสนห์ก็แทนทุกที ถ้าอาจารย์เสนห์ไม่อยู่จึงอา-
จารย์นงเยาว์แทน ถ้าอาจารย์นงเยาว์ อาจารย์เสนห์
ผมไม่อยู่ก็อาจารย์บรรลือแทน นี่เป็นเรื่องธรรมดาของ
เราแต่ก็เอาไปลงเสมือนว่า อาจารย์นงเยาว์ไม่ได้เป็น
คอมมิวนิสต์ แต่ว่าอาจารย์เสนห์เป็นคอมมิวนิสต์ นัก
ศึกษาคงจำได้ ในวันศุกร์ ๒๓ ก่อนผมออกเดินทางนั้น
อมธ. ก็มาหาผมบอกว่าอยากจะทำความเข้าใจกับนักศึก
ษาทั่วๆ ไปเรื่องฟุตบอล การเชียร์ฟุตบอลประเพณี
มันไม่มีเรื่องราวอะไรหรอก แล้วผมก็ออกหนังสือให้
นักศึกษามาชุมนุมระหว่าง ๑๑.๔๕-๑๒.๔๕ เพื่อให้

ชุมนุมเชียร์ ประธานเชียร์ ประธานฟุตบอล และ
รองอธิการฝ่ายการนักศึกษาได้ชี้แจงให้ฟัง เขาก็ลงข่าว
อย่างนี้ “เมื่อวันที่ ๒๓ นี้ ดร. ป๋วย ได้สั่งให้นักศึกษา
ทุกคนหยุดเรียน เข้าประชุมที่หอประชุมใหญ่ระหว่าง
๑๑-๑๒ นาฬิกา เพื่อทำการชี้แจงว่าในวันแข่งขันฟุต
บอลประเพณีจะไม่มีการเล่นแปรอักษรเป็นรูปบุคคลทั้ง ๒
คือ เซกกับเหมา ดังกล่าว ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับคำ
ผมก็กลับมาในกรุงเทพฯ ในวันอังคารที่ ๒๗ มาทำ
งานปกติ วันอังคารที่ ๒๗ หนังสือพิมพ์สยามรัฐจับเอา
ข่าวหนังสือพิมพ์สยามิสร์แล้วก็ลงข่าว “ป๋วย บินหนี
ข่าวปลุกระดมเดินขบวนปลดรัฐธรรมนูญการฉ้อฉล
เป็นนายก” Quote จากหนังสือพิมพ์สยามิสร์แล้วก็
เติมว่า “ยังสงกะสัย บินหนีหรือบินไปตงหลัดกัน
แน่ครับ” ลงชื่อว่าต้นเหิม ต่อมาก็มียังหนังสือพิมพ์
ประชาชาติลงข่าวว่า มีรัฐมนตรีบางท่านพูดอย่างเดียวกับ
หนังสือพิมพ์สยามิสร์พูด และรัฐมนตรีนั้นก็มีหน้าที่
ที่จะรักษาความปลอดภัย ความสงบแก่ประเทศชาติ
ก็ Quote เขาสยามิสร์เรื่องนั้นจึงเป็นที่หนักใจว่ามูลแห่ง
ความจริงมันไม่มี ผู้ใหญ่สามารถที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ

หรือแค่แกล้ง Quote อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ อันตราย
แก่ประเทศชาติมันจะเกิดขึ้นนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ทั้งหลายที่ลงข่าว อาจารย์ ข้าราชการ นักศึกษา
บางคนก็ได้อ่าน บางคนก็ไม่ได้อ่านไปปลิวก็มี หนังสือพิมพ์ก็มีวิทยุกระจายเสียงก็นำเอาไปถ่ายทอด ผมจึง
ว่าถ้าหากเรื่องที่เกิดความเข้าใจผิดกันเช่นนี้ ถ้าเราไม่
ซักซ้อมกันว่าอะไรเป็นความจริงเดี๋ยวจะเกิดความเข้าใจ
ผิดกันใหญ่ แล้วจะทำให้งานที่เรากำลังจะทำอยู่นี้ คือ
งานสนับสนุนให้วิชาการของเราเป็นเลิศขึ้น ความ
สมานฉันท์ในการที่เราจะอยู่ร่วมกันในธรรมศาสตร์ก็
จะเกิดความลำบากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผมจึงเชิญท่าน
ทั้งหลายมาชี้แจง แต่ก่อนที่จะจบในตอนนั้นที่จะชี้แจง
ไปผมอยากจะให้ทราบอีกอันหนึ่งว่า ในวันที่ ๒๖
มกราคม เช่นเดียวกัน ก็มีแถลงการณ์อีกฉบับหนึ่ง ชื่อ
“ขบวนการปราบมนุษยทรพี” ออกตั้งนั้นก็ภัยประเทศไทย
กำลังถูกคอมมิวนิสต์คุกคามมากปัจจุบันพรรคคอม
มิวนิสต์ ได้แทรกซึมไปในพรรคการเมืองซ้ายจัด ที่จำ
ชื่อแน่ ๆ คือพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย การ
ตั้งตัวบุคคลก็อ้างคนมาฟรี ๆ ว่า คือ อ่างง่าย เขียนง่าย

ไม่ยากพูด นายแพทย์กระแสร์ ชนะวงศ์ นายธวัช
มกรพงศ์ นายผสม เพชรจำรัส อาจารย์เกษทร นาย
ขุนทอง อินทรไทย ซึ่งผมไม่รู้จัก แต่เข้าใจว่าเป็น
อาจารย์เกษทร และนายสมภาค สืบสกุล ในเวลานี้
เขากำลังเตรียมตัวเลือกตั้งกันอยู่ เราก็รู้หรือว่ามันต้อง
มีการสาดโคลนกันอยู่มามาก เท้าที่ตุ๊กตุ๊กบางพรรค
ก็มัวชื่อเสียงดีหน่อยเขาก็พยายามที่จะจุดให้มีชื่อเสียง
ลง สำหรับผม อาจารย์เสนห์ สำหรับหลายคนก็กล่าว
มานี้ ทุกคนก็คงรู้แล้วผมได้กล่าวมาหลายครั้งว่า ถ้า
หากรัฐธรรมนูญเปิดช่องให้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.
โดยไม่ต้องสังกัดพรรคผมจะพิจารณาการสังกัดในตอน
นั้นพูดเมื่อตอนที่ยังไม่ได้เป็นอธิการบดี รัฐธรรมนูญ
ก็ไม่ได้เปิดช่องเพราะฉะนั้นผมก็ไม่ได้สมัครและการที่
เป็นอธิการบดีในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นก็เลยคิดว่า
ถ้างานมันไม่เสร็จที่ในธรรมศาสตร์นี้เราจะปลีกตัวไป
ทำอย่างอื่นนั้นไม่ได้ ก็เลยไม่ได้สมัครถึงในเวลานี้ก็
ไม่ได้คิดเลยว่าจะสมัครรับเลือกตั้ง ผมพูดแทนอาจารย์
เสนห์ได้เลยว่าก็ไม่ได้คิดที่จะสมัครรับเลือกตั้งแต่ประ
การใด แต่ก็ถูกจุดเข้าไปสาดโคลน ในประเทศไทยเรา

ขณะนี้ น่าจะคิดว่ามันไม่มีสัจธรรมเสียแล้วหรือ น่าจะคิดว่ามีใครบ้างที่พูดจริง น่าจะคิดว่าหนังสือพิมพ์รับผิดชอบมากพอสมควรหรือไม่ คือ เมื่อไปได้ข่าวจากใครมาได้สอบสวนเห็นมีหลักฐานจริงหรือไม่ หรือว่ามีเจตนาที่จะไปร่วมในวงการสาดโคลนกับเขา เหล่านี้เป็นเรื่องที่เรา น่าจะคิดเพราะรู้สึกว่าจะถ้าจะดูๆ ไปแล้ว คำตอบก็จะไม่เป็นที่น่าชื่นใจ แต่อย่างไรก็ตามเราก็น่าจะมั่นคงของเราต่อไป สำหรับตัวผมเองไม่ทราบว่าจะใครได้อ่านคำให้สัมภาษณ์ของผมตั้งแต่วันที่ ๑๔ ตุลา จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ก็ได้ยินยินอยู่เสมอว่า ไม่ประสงค์จะได้ตำแหน่งการเมืองไม่ว่าอะไร นอกจากสภาผู้แทนราษฎรถ้าหากว่าเป็น สส. ได้โดยไม่ต้องเข้าพรรค ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตำแหน่งรัฐมนตรีต่างๆ ผมไม่ต้องการทั้งนั้น ในเบื้องปลายแห่งชีวิตการทำงานนี้ อยากจะได้เห็นประชาธิปไตยเสรีภาพยืนยงอยู่ นี้ถ้าไปอ่านเรื่องที่ผมไปอภิปรายในสภากีฬหรือจะให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่เขียนกิตีก็จะเห็นได้ว่าผมพูดคำหนึ่งแล้วไม่มีกลับคำ และนิสัยของผมตั้งแต่แรกเริ่มทำงานรับราชการที่กระทรวงการคลังเป็นผู้ว่าการธนา-

การชาติ เป็นผู้อำนวยความสะดวกสำนึกงบประมาณ ผมคิดว่า
ผมไม่เคยโกหกใคร ไม่เคยกล่าวคำเท็จอย่างใดอย่าง
หนึ่ง เพราะฉะนั้นคนที่คนทั้งหลายจะให้ honour กัน
บ้างในเรื่องนี้ แต่นั่นก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผมมากเกินไป
อยากจะเรียนถามนักศึกษาอาจารย์ ข้าราชการทั้งหลาย
หลายว่าเคยดูประวัติการทำงานของผมตลอดมาจนถึง
วันนี้ เคยอ่านหนังสือที่ผมเขียนไว้บ้างไหม แล้วมีอะไร
ในหนังสือหรือในประวัติเหล่านั้นที่สื่อให้เห็นว่าผมเป็น
คอมมิวนิสต์ มีอาจารย์บางคนบอกอย่างนั้นสังคมนิยม
เขาก็ไม่เอา บอกว่า ดร. ป๋วย เป็นเสรีนิยมมากกว่า
ถ้าหากว่ายังข้องใจในเรื่องอะไรต่างๆ ก็ไปดูที่ผมทำไว้
ที่มันสื่อเจตนาจริงๆ แล้วไปดูที่ผมเขียนเอาไว้เรื่อง
เหล่านั้นเป็นเรื่องที่น่าจะคิด ผมได้พูดว่าผมอยากจะอยู่
ในธรรมศาสตร์เพื่อทำงานให้เสร็จอันนั้นก็ความจริง
งานปฏิรูปธรรมศาสตร์ โครงสร้างต่างๆ ขั้นตอนที่จะ
มีกัน การที่เราจะขยายสถานที่ออกไปอีก แห่งนั้นผม
ก็คิดว่าเป็นหน้าที่ของผมในฐานะที่เป็นอธิการบดี น่า
จะทำให้ตลอด ไม่ว่าจะไปทำอะไรต่างๆ ไม่ว่าจะออกไป
ไปเป็น สส. เป็นนายก ผมก็คิดว่าที่ผมทำงานอยู่ใน

ธรรมศาสตร์ ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนฝูง อาจารย์
และข้าราชการและนักศึกษาทั้งหลายสิบคนพูดได้ถ้าผม
ทิ้งไปในตอนนั้นถึงแม้ว่าจะมีผู้ใหญ่ใส่สูงเลยที่จะเป็น
นายกรัฐมนตรี พวกอาจารย์ ข้าราชการตุลาการและ
นักศึกษาก็เขาเคยช่วยเขาจะนึกว่าอย่างไร หนีไปพึ่ง
ตัวเองเสียมากกว่าหมายความว่าช่วยตัวเองเสียมากกว่า
ไหนก็พูดในหมู่สถาบันเดียวกันแล้วผมก็อยากจะพูดใน
หมู่สถาบันเดียวกันแล้วผมก็อยากจะพูดในสิ่งที่ผม ไม่
เคยพูด นอกจากได้เคยพูดเมื่อมีการประชุมสภามหา
วิทยาลัยเมื่อเช้านี้ คือเมื่อ ๒ เดือนก่อนนี้มีข้อเสนอมา
จากอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี และมีข้อเสนอมาจาก
สมาคมเหมืองแร่แห่งประเทศไทยทั้งฝรั่งว่า เวลานี้ประธานคณะ
มนตรีศึกษาที่ทำงานอยู่ที่ลอนดอน International Tin
Council เขากำลังเลือกกันใหม่ ถ้าผมสนใจและความ
จริงเขาก็อยากให้ผมไปสมัคร ผมก็บอกกับเขาโดยไม่
รับรองว่าตำแหน่งนั้นผมชอบเพราะว่าผมเล่าเรียนมากับ
เรื่องศึกษาทำงานก็อยู่ในมนตรีศึกษาครั้งหนึ่งแล้วก็
งานนี้เงินก็เยาะ ๆ กว่าอธิการบดีแน่ ๆ แต่ผมคิดว่าเงิน
ไม่สำคัญ อยู่ที่ลอนดอนเมี่ยผมก็อยากอยู่ลอนดอน

สบายกว่าเพื่อนแต่ผมก็บอกกับเขารออีก ๒ ปีได้ไหม
ถ้ารอได้ให้งานผมเสร็จที่ธรรมศาสตร์เสียก่อนแล้วจึง
จะรับ เข้าใจว่าเขาคงจะรอไม่ได้ แต่นั่นแหละที่อยาก
จะทำงานที่ธรรมศาสตร์นี้ไม่ใช่เพราะเหตุว่ามีเชื้อโง่กับ
ธรรมศาสตร์อย่างเดียวงานมันค้างอยู่ต้องทำให้เสร็จ
งานที่ค้างไม่ใช่งานของการนักศึกษา ตามนักศึกษาคุณ
เคยบงการไหม มีแต่คอยตั้งๆ ห้ามๆ อยู่เสมอ อมธ.
ชุดเก่าอยากจะเอาไทยการ์ดเข้ามาประท้วงใน มธ. ผม
ก็บอกกับเขาว่าคุณไม่ได้เสนอผมแล้วก็ให้กลับไป แล้ว
ก็จริงถ้าเอาเข้ามาในธรรมศาสตร์เหตุการณ์ มันก็จะยุ่ง
มากกว่าที่เป็นอยู่แล้ว นี่ผมไม่ได้พูดแก้ตัวแต่พูดข้อ
เท็จจริงให้ฟังเพื่อจะวินิจฉัยให้ถูกต้อง มีอีกข้อหนึ่ง
ที่ผมอยากจะเสนอให้คิดดู คือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้
ไม่ดีนักแต่ว่ามีเรื่องดีอยู่มากๆ ผมเองก็เป็นคนหนึ่งที่ได้
ร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญนั้นมา มีอย่างหรือที่อยู่ดี ๆ
นักศึกษาจะเดินไปแล้วก็ปลดนายกปัจจุบันนี้เท่ากับไปฉีก
รัฐธรรมนูญ แล้วจะไปแต่งตั้งคนขึ้นมาใหม่มันเป็นไปได้
สิ่งที่ผมทำด้วยมือแล้วลบด้วยเท้าทำไม่ได้แน่ ๆ อย่างไรก็ตาม
ก็ต้องช่วยกันป้องกันรัฐธรรมนูญนี้ แต่แก้ไขเพิ่มเติม

รัฐธรรมนูญเห็นด้วย แต่ว่าจะให้ระบบการปกครอง
ด้วยรัฐธรรมนูญ ด้วยรัฐสภาเปลี่ยนไปนั้นไม่เห็นชอบ
ด้วยเลยไม่ว่าจะเป็นเผด็จการฝ่ายซ้ายหรือขวา ถ้าไป
อ่านจดหมายนายเข้มของผมแล้วก็จะเห็นได้ว่าต้องการ
เสรีภาพ ระบบการปกครองของประเทศคอมมิวนิสต์ให้
เสรีภาพในทางเศรษฐกิจจริง แต่ไม่ให้เสรีภาพทางการ
เมือง เพราะฉะนั้นจะเป็นฟาสซิสต์หรือคอมมิวนิสต์ก็เป็น
การกำจัดเสรีภาพนั้นๆ ผมต้องขอยืนหยัดในข้อนี้ว่าให้
รักษาเสรีภาพให้ตลอดไป ถึงแม้จะมีความยุ่งยาก สภา
ผู้แทนราษฎรจะมีสมาชิกที่เลวที่ทำความปั่นป่วนยุ่งยาก
ให้เรา ผมก็คิดว่ายังเป็นลักษณะการปกครองที่เลวร้าย
กว่าอย่างอื่น ผมอยากจะฝากกับนักศึกษาที่ยังเป็น
หนุ่มๆ สาวๆ ในขณะนี้จงตระหนักถึงเรื่องภัยที่จะเกิด
จากการคุกคามเสรีภาพ และระบอบประชาธิปไตย ขอ
ให้พยายามรักษาเรื่องนี้ เพราะว่าป็นอันเดียวที่จะทำ
ให้เกิดเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมใน
สังคมได้ ถ้าขาดเสรีภาพแล้วความยุติธรรมในสังคม
หรือการกระจายอำนาจผมว่าจะสลายไป

สรุป ความที่ผมกล่าวมานี้ก็คือว่า เมื่อมีใบปลิวกล่าวหาว่ามีหนังสือพิมพ์กล่าวหาอย่างนี้ จุดยืนของผมอย่างแท้จริงก็คืออะไรไม่ต้องการตำแหน่งรัฐมนตรีหรือแม้แต่ ส.ส. ก็ไม่ต้องการแล้วถึงแม้จะแก้รัฐธรรมนูญให้สมัครผู้แทนได้โดยไม่สังกัดพรรคในระหว่างที่เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังต้องทำงาน เมื่อรับเข้าทำงานแล้วต้องทำให้ตลอดรอดฝั่งไปจะไม่เปลี่ยนอาชีพจนกว่าจะถูกไล่ออก นักศึกษาและอาจารย์คงจะพิจารณาได้ว่าผมเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ แต่การที่จะพิจารณานั้นนอกจากนั้นที่พูดให้ฟังแล้วน่าจะหาหลักฐานในเรื่องประวัติการทำงานและหนังสือที่เขียน แล้วก็ดูว่าอายคนนี้โกหกในชีวิตชกก็หนหรือโกหกทุกวัน แล้วก็พิจารณาเอาเองว่าจริงหรือเท็จแค่ไหน ข้อกล่าวหาที่ว่าบงการนักศึกษาไม่ต้องพูดกับนักศึกษาหรอก นักศึกษารู้เองว่าบงการหรือไม่ แล้วใครจะไปบงการนักศึกษา พวกคุณใคร ๆ ก็รู้ว่าบงการไม่ได้หรอก บงการยาก เรื่องของลูกชายผมผมไม่จำเป็นต้องกล่าว แต่น่าเสียดายที่การสาดโคลนนี้นี้ไปจนกระทั่งคนที่ตั้งใจทำงานในระดับหนุ่ม ๆ สาว ๆ ใน

ระดับกลางคนก็ดี อ้ายผมมันเกือบเสร็จไปแล้ว ชีวิต
การทำงานไม่นับ อ้ายคนที่หนุ่ม ๆ สาว ๆ ตั้งใจจะทำ
ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติก็ถูกสาดโคลนไปในทำนอง
นี้ พวกนักศึกษาที่ไปอยู่ในชนบทไม่ว่าเดี๋ยวนี้ใครจะ
ทำงานพัฒนาชนบทกลายเป็นคอมมิวนิสต์ ในโครงการ
ศูนย์บัณฑิตอาสาสมัครเราก็เคยประสบ ในโครงการ
แม่กลองเราก็เคยประสบปัญหาเหล่านี้มันไม่น่าจะเกิด
ขึ้น นี่เป็นเรื่องที่หนึ่ง

เรื่องที่ ๒ ที่ผมจะพูดถึงเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
ของผมว่าทำไมจึงได้ไปเมืองนอกบ่อย ๆ เมื่อก่อนที่ผม
จะรับเป็นอธิการบดีนั้น ผมได้เป็นกรรมการในโครง
การระหว่างประเทศหลายประเทศหลายอย่าง เป็นกรรม
การ Trustees ใน Asian Institute of Technology
ซึ่งอยู่ที่รังสิต นั่นก็สำคัญในการที่จะไปเมืองนอก
เป็นกรรมการใน Asian Institute of Management
ซึ่งอยู่ที่ฟิลิปปินส์ มนิลา และก็เป็นที่กรรมการ Trustees
ของ International Council for Educational Deve-
lopment อันนี้ AIM เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงสอน
ผู้บริหาร อบรมผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วน

ICED นั้นก็เป็นสถาบันที่ศึกษาเรื่องต่างๆ ของมหาวิทยาลัยและของการศึกษาชั้นมัธยมเพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุง สำหรับ AIM อาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะพาณิชย์ฯ ก็ได้เคยไปรับการอบรมมา ผมก็คิดว่า ถ้าหากผมเป็น Trustees อยู่那儿 ผมจะได้เป็นสื่อกลางระหว่างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับสถาบันนี้ก็เลยรับตำแหน่งนี้ต่อมา แต่ว่าสำหรับ AIM นี้ผมได้ให้ Notice ไว้แล้วว่าเนื่องจากผมมีการประชุมมากมายนักในต่างประเทศและงานของอธิการบดีก็มีอยู่ เพราะฉะนั้นใครจะให้เขาหาคนแทนและถ้าได้คนแทนมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็จะดี แต่เราจะไปพูดกับเขาอย่างนั้นไม่ได้ ก็ต้องให้เขาเลือกเอาเอง สำหรับ ICED เป็นวงการเกี่ยวกับนักการศึกษาที่สำคัญๆ ทั่วโลก ถ้าตราบไตผมยังเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผมมองออกไปข้างนอกเพื่อที่จะดูว่าต่างประเทศเขาทำอย่างไร และการปฏิรูปการศึกษาเขาทำกันอย่างไร ตราบไตที่ผมคิดว่าผมจะทำประโยชน์ให้ได้ ผมก็ยังคงควรที่จะเป็น Trustees ของเขาอยู่ เมื่อก่อนผมจะเป็นอธิการบดี เมื่อเป็นอธิการบดีแล้ว ก็มีองค์การ

หนึ่งซึ่งเราสมัครเป็นสมาชิกกับเขาในนามของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็คือ International Association of Universities คือ สมาคมระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยซึ่งมีการประชุม ๕ ปี ต่อ ๑ ครั้ง คราวที่แล้วก็ประชุมในเดือนสิงหาคม ในมอสโคว์ ในตอนที่เกิดเรื่องอันนั้นก็คิดว่าน่าจะไปประชุมกับเขา เมื่อเร็วๆ นี้ก็มีเรื่อง ๒ เรื่อง ที่เขาชวนให้ผมไปประชุมกับเขาและเป็น Trustees เรื่องที่หนึ่งซึ่งผมจะไปคั้นนั้นก็คือ International Food Policy Research Institute คือ สถาบันวิจัยระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องอาหาร สถาบันนี้เพื่อนฝูงชักจูงให้เป็น Trustees ผมก็ตั้งใจดู ผลสุดท้ายก็รับเขา เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าเป็นโอกาสที่อาจารย์หนุ่มๆ สาวๆ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะได้ไปทำวิจัยกับเขา เพราะเหตุว่าเขามีนโยบายที่จะจ้างอาจารย์ไป ๒ ปี ๓ ปีบ้าง โดยไม่ขาดจากตำแหน่งอาจารย์ไปแล้วก็กลับมา อีกอันหนึ่งก็คือ East West Centre ที่ฮาวาย เขาเปลี่ยนกฎบัตรของเขาใหม่เปิดโอกาสให้มีกรรมการสภามหาวิทยาลัยของเขาเป็นอาจารย์ที่ไม่ใช่เป็นคนอเมริกัน ๕ คน ผมเองก็รู้สึกว่างานมันมาก

ที่แรกไม่อยากจะรับเขาก็บ่ายเบียงอยู่แต่ผลสุดท้ายก็มา
นึกว่าก็จะเป็นประโยชน์ เพราะเหตุว่าอาจารย์ของเราที่
ไปฝึกกับ East West Centre ก็เยอะเยอะ แล้วอีก
ประการหนึ่งการที่จะมีความสัมพันธ์กับ East West
Centre กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็จะได้ง่ายขึ้น ผม
พยายามคิดถึงเรื่องธรรมศาสตร์มากที่สุด นักศึกษา
บางคนอาจจะไม่รู้ว่ East West Centre เป็นอย่างไร
เดิมทีเดี๋ยวก้เชื่อมอยู่กับมหาวิทยาลัยฮาวาย แต่เดี๋ยวน
ก็ได้แยกออกมาแล้ว แล้ว EWC นี้ได้รับเงินอุดหนุน
จากกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา คนที่
เขาเชิญมาเป็น Trustees ของเขาที่ไม่ใช่คนต่างประเทศ
ก็มีนายกรัฐมนตรียมอง ปานั่ว นวกินี มีอธิการบดีของ
มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ มีอธิการบดีของมหาวิทยาลัย
จาฮาวาล เนรุห์ในอินเดียและคนอื่นอีก ผลสุดท้ายผม
ก็รับเขาซึ่งจะไปประชุมในเดือน ความจริงประชุมกัน
แล้วในเดือนนี้แต่ผมก็ไม่ได้ไปแล้วก็บอกเขาไว้แล้วถ้า
ผมไม่ไปได้เป็นบางคราวก็ดี ผมก็เลยรับเขาแล้วก็พวก
อเมริกัน สถานทูตอเมริกันเขียนมาแสดงความยินดี ใน
honour อันนี้ ซึ่งความจริงก็ไม่สำคัญเท่าไร เป็นที่น่า

สังเกตอยู่ว่า กระทรวงการต่างประเทศของอเมริกาใน การที่จะมาตั้งหัวหน้าคอมมิวนิสต์ ของประเทศไทยเป็น Trustees ใน East West Centre ก็เท่ากับว่ามีตาเสีย เปล่าหามีแว่นไม่ เรื่องที่ผมไปอังกฤษก็มีเรื่องส่วนตัว อยู่ คือเมียผมอยู่อังกฤษแต่ไปอังกฤษที่ไรก็พยายามพูด กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ให้เขารับอาจารย์ของเราไปวิจัยที่ มหาวิทยาลัยเขา ส่งอาจารย์ของเขาไปที่นี้ ได้ไปพูดที่ มหาวิทยาลัยลอนดอน เกมบริดจ์ เบอร์มิงแฮม ฯลฯ ก็คงจะไม่มีปัญหา นอกจากนั้นยังไปพูดกับ British Council ว่าการที่จะส่งอาจารย์ไปแลกเปลี่ยนกันนั้นอาจ ต้องใช้เงิน เพราะฉะนั้นก็จำเป็นที่จะต้องเงิน British Council จะให้เงินได้ไหมเขาก็ไม่ปฏิเสธแต่ว่าเราจะต้อง ทำเรื่องเสนอไปเป็นเรื่องเป็นราวในคราวต่อไปจะไป พูดกับ Ministry of Oversea Development เพื่อว่าถ้า หากเราได้เงินมาจากเขาช่วยเหลือมาสร้างมหาวิทยาลัย ของเราที่รังสิตก็จะได้เป็นประโยชน์และก็จะ ได้ไปพูดที่ U.N. University ไปพูดที่ญี่ปุ่น ทืออเมริกาเรื่องเหล่านี้ พูดไปแล้วมันก็ไม่จบ แต่ว่าการไปต่างประเทศแต่ละ ครั้งก็พยายามทำงานของวัฒนธรรมแต่ละครั้ง แต่ที่นี้

อธิการบดีมีหน้าที่ในเรื่องธรรมศาสตร์จริงแล้วก็ควรจะ
อุทิศ ให้แก่ธรรมศาสตร์ที่กรุงเทพฯ จริง แต่วิธีทำ
งานของผมเป็นแบบนี้ เป็นแบบที่ว่าถ้าหากว่าผมไป
ต่างประเทศเมื่อครั้งผมเป็นผู้ว่าการธนาคารชาติอยู่ ก็
รองผู้ว่าฯ อยู่โยงแล้วก็ทำงานด้วยความรับผิดชอบด้วย
ความไว้วางใจของผม ๑๐๐% ที่ในธรรมศาสตร์ก็มีรอง
อธิการบดี ๔ คน ซึ่งผมให้ความไว้วางใจ ๑๐๐% ทั้ง
๔ คน เพราะฉะนั้นจะไม่ให้ผมออกไปหากินข้างนอก
บ้างหรือ เพื่อที่จะได้ทำเรื่องให้ธรรมศาสตร์นี้ โลก
นี้มันแคบลงๆ ก็ต้องทำงานเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ กลับ
มาเชื่อมเรื่องหนึ่งกับเรื่องแรก ที่ผมพูดเมื่อกัน วิสัยของ
คนที่ไปประชุมในองค์การต่างประเทศก็ดีหรือไปประชุม
ประจำปีในองค์การอะไรก็ดี เขากำหนดกัน ๓ เดือน
๔ เดือนล่วงหน้า อัยที่ว่า ดร. ป่วยบินกระทันหันไป
สิงคโปร์มีหลักฐานให้เห็นได้ชัดทีเดียวว่า ผมนัดกันไว้
ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนว่าจะไปในเดือนมกราคม ที่พูด
กันสำหรับที่จะ ไปเดือนนี้ก็ว่าไว้ตั้งแต่เดือนมกราคมมี
กลายด้วยซ้ำ

เรื่องที่ ๓ ผมอยากให้นักศึกษา อมธ. ฟังแล้ว

ก็เอาไปคิด เมื่อวันอาทิตย์ที่แล้วมาเกิดถนนพระอาทิตย์
มาพบกับเกิดถนนพระจันทร์ที่สนามฟุตบอลธรรม-
ศาสตร์ เล่นหัวกันก็เกิดควักบีนึงกัน เมื่อวันจันทร์
ก็มีเรื่องระเบิดแต่จับตัวคนไม่ได้ สันนิษฐานว่าคงจะ
ขว้างระเบิดลงมาจากที่สูงเข้าใจว่าจะเป็นห้องสมุด เมื่อ
วันพุธก็มีระเบิดอีกหนหนึ่งคราวนี้อาจารย์เสน่ห์ ยาม
นักศึกษาหลายคนก็ไวพอใช้ขึ้นไปจับผู้ต้องสงสัยได้
เพราะเหตุที่ผู้สงสัยมีอาภักิริยาผิดปกติ พูดผิดปกติ
ใส่เสื้อธรรมศาสตร์ แต่ไม่ใช่ นักศึกษาธรรมศาสตร์
ไม่มีบัตรประจำตัวเป็นนักเรียนพาณิชยการธนบุรี ก็
เลยไปแจ้งความกับตำรวจและให้ตำรวจสอบสวนมีหลัก
ฐานมีพยานเป็นนักศึกษา ๒-๓ คน เรื่องเหล่านี้จึงทำ
ให้ผมนึกว่า เคียดมันไม่ใช่เรื่องที่สาตโคลนกันเสีย
แล้ว อาจจะเป็นเรื่องที่จะมาก่อความรุนแรงขึ้นทุกที่ๆ
ทำให้วุ่นวาย อาจจะเป็นเรื่องที่ว่าเราเสร็จเงินเกินไปนัก
ปล่อยให้ใครๆ เข้ามาเล่นฟุตบอล ตะกร้อๆ แล้วก็เมื่อ
วันก่อนนี้หนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัย หน้าแรก ก็โต๊ะของ
คณะพาณิชย์บัญญัติคำค้น ไปหยุดที่มหาวิทยาลัยรามคำ-
แหง และเมื่อเร็วๆ นี้คณะเศรษฐศาสตร์ก็มีของมีค่า

ถูกลักขโมยไปเป็นจำนวนมาก เรื่องอย่างนี้ในการที่ผม
เป็นอธิการบดีรับผิดชอบรู้สึกไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่ง
สาเหตุอาจจะมาต่าง ๆ กัน แต่ว่าข้อแก้มอยู่ข้อเดียว คือ
ต้องพยายามป้องกันและแก้ไขเรื่องความปลอดภัยภายใน
มหาวิทยาลัยนี้ ในไม่ช้าจะมีการแต่งตั้งผู้ที่จะต้อง
พิจารณาเรื่องนี้ ว่าสมควรจะทำอย่างไรที่จะทำให้มีการ
ป้องกัน ความเสียหายทางชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เราปล่อยอย่างนี้ไม่ได้ นับ
วันจะรุนแรงยิ่งขึ้น สิ่งที่ต้องป้องกันไม่ได้ก็ป้องกันไม่ได้
แต่ที่เราจะต้องพยายามป้องกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมาก
ได้ ในการนี้อาจจะต้องมีมาตรการบางอย่าง ซึ่งนัก-
ศึกษาอาจจะไม่ชอบ ถ้าไม่ชอบบอกมาว่าทำไมถึงไม่
ชอบ ถ้าไม่ชอบมาว่ากัน จะทำอย่างไรให้การรักษา
ความปลอดภัยมั่นคงพอสมควร จะทำอย่างไรเราจะมี
การพิจารณากันอย่างรอบคอบ ส่วนเรื่องการขออนุญาต
ที่จะอยู่ภายในมหาวิทยาลัย ในยามวิกาลภายหลัง
๒๒.๓๐ น. นั้น เราก็พูดกันมากแล้ว และผมก็คิดว่า
พอผมกลับจากเมืองนอกผมจะพยายามดูอีกครั้งหนึ่ง
แต่ว่าในเวลากลางวันเราจะทำอย่างไร ของหายระเบิด

มันระเบิดขึ้นมันลั่นในเวลากลางวันด้วย เราจะต้องทำ
อย่างไรกันอันนี้ขอความร่วมมือจากอาจารย์ นักศึกษา
จาก อมธ. จากสภานักศึกษาและข้าราชการรัฐการให้
ร่วมมือกันคิดว่าเราจะทำอย่างไรที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องนี้
ไปได้ ผมพูดมามากแล้วถ้าหากนักศึกษาท่านใดหรือ
อมธ. หรืออาจารย์มีข้อซักถามอะไรเกี่ยวกับที่ผมว่ามา
เมื่อก่อนยังไม่แจ่มแจ้งเราก็พอมีเวลาชี้แจงกันต่อไป

อาจารย์ ท่านอธิการบดี ผมอยากจะแสดงความคิด
เห็นด้วยความเคารพว่า เมื่อพูดถึงสิทธิ
เสรีภาพแล้วเมื่อเทียบกับความเสมอภาค
แล้ว สิทธิเสรีภาพจะไม่มีประโยชน์เพราะ
ยังไม่มี ความเสมอภาค สำหรับเรื่องที่ผม
จะพูดผมขออนุญาต ที่เราจะต้องการทำสิ่ง
หนึ่งสิ่งใดลงไปเพื่อเป็นการโต้ตอบกับสิ่ง
ที่เกิดขึ้นผมคิดว่ามันไม่น่าแปลกใจเลย
หรือสงสัยเลยในเหตุที่เกิดขึ้น เพราะว่าใน
อดีตมีคนเป็นจำนวนมากซึ่งต้องรับความ
อยุติธรรมเช่นนี้ ที่ต้องส่งเวทชีวิตเพื่อ
ความอยุติธรรมอย่างนี้ แม้แต่ผู้ประสพ

การกตัญญูไม่น่าแปลกใจเลย นอกจากเราจะ
คิดว่าตัวเราเองนั้นสูงเกินไปกว่าที่คนอื่น
จะมาแตะต้องยุ่งเกี่ยวกับ สำหรับนัก-
ศึกษาในฐานะที่ผมเป็นผู้มีหน้าที่ให้ความรู้
คนหนึ่ง ไม่ว่าจะท่านจะเข้ามาในมหาวิทยาลัย
ด้วยเหตุสุดโต่ง ผมคิดว่าในสังคมปัจจุ-
บันท่านอย่าหวังเลยว่าจะมีใครจะหยิบยื่น
ความยุติธรรมให้ท่าน นอกเหนือจากท่าน
จะต้องไปหาเองและพยายามสร้างมันขึ้น

ดร. ป๋วย ผมจะไม่เถียงกับอาจารย์เรื่องสิทธิเสรีภาพ
หรือเสมอภาค แต่อยากจะทำให้เห็นว่าถ้า
ไม่มีสิทธิเสรีภาพมันจะไม่มีเสมอภาค
สำหรับเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ ความจริงก็ไม่ได้
ประหลาดใจ การที่เราเรียกประชุมพวก
เรานี้ก็อย่างที่ผมได้เรียนไว้แล้วว่า เพื่อที่
จะทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถ้าใครยัง
มีข้อสงสัยว่าสิ่งที่เราได้ทำมานี้ไม่ถูกต้องก็
จะได้มีข้อเสนอขึ้นมา ผมเห็นด้วยกับ
อาจารย์ที่ว่า ไม่ว่าจะใคร ๆ ทั้งนั้นมันก็ไม่

เหนือการบ้ายสินนี้เป็นเรื่องจริง

อมธ.

ท่านอธิการบดีที่เคารพ จากการศึกษาที่ได้รับ
ฟังท่านอธิการบดีพูดถึงปัญหาต่างๆ ที่
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของเราประสบ
อยู่นั้น ในความเห็นของผม ผมมีความ
เห็นอยู่ว่า

ข้อแรกนั้น บุคคลที่ได้พยายามออกแถลง
การณ์หรือพยายามที่จะทำลายภาพพจน์
อะไรต่างๆ สิ่งแรกที่เราพอจะสรุปได้แน่
นอนว่าบุคคลเหล่านั้นไม่มีเจตนาดีต่อมหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ของเราอย่างแน่นอน
ซึ่งเจตนาของบุคคลเหล่านั้นจะเป็นไปอย่าง
ไรนั้นผมคิดว่าเพื่อนๆ นักศึกษาธรรม
ศาสตร์หลายๆ ท่านตลอดท่านอาจารย์
โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอาจารย์ป๋วย ซึ่ง
เป็นอธิการบดีของเราก็คงจะทราบดีว่า
บุคคลเหล่านั้นมีเจตนาอย่างไร แต่สิ่งที่
ผมอยากให้เพื่อนนักศึกษาทุกท่านได้มา
ร่วมกันพิจารณาและอภิปรายในวันนี้ หรือ

จะเป็นวันต่อๆ ไปก็ได้ นั่นก็คือว่าเราใน
ฐานะที่เป็นลูกธรรมศาสตร์คนหนึ่งจะมี
มาตรการอย่างไรในการที่จะป้องกันไม่ให้
การกล่าวร้ายป้ายสี การสาดโคลน ตลอดจน
จนสิ่งอื่นๆ ที่จะตามมา มั่นกระทำให้
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เราต้องแปด
เปื้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอธิการบดี
ซึ่งเป็นเบ้าหนึ่งซึ่งให้เขาโจมตีได้อย่างง่าย
ดาย ผมคิดว่าเพื่อนนักศึกษาธรรมศาสตร์
ส่วนใหญ่ก็เข้าใจและคิดว่าทุก ๆ คนก็คงจะ
ทราบถึงความในใจต่างๆ ของท่านอธิการ
บดีอย่างแน่นอน และอย่างน้อยๆ เสียง
หนึ่งของผมซึ่งผมเชื่อว่าเพื่อน ๆ ธรรม-
ศาสตร์อีกหลายคน หลายร้อยหลายพันคน
หรือที่จบไปแล้วไม่รู้กรุ่น เสียงเหล่านี้ยัง
คงยื่นหยัดที่จะเคียงข้างกับท่านอธิการบดี
ในการที่จะต่อสู้ เพื่อความเป็นธรรมใน
สังคมอย่างแน่นอนครับ

สำหรับประเด็นที่มีปัญหาตามมา นั่นก็คือ

เรื่อง หนังสือพิมพ์สยามีร์ สำหรับหนังสือพิมพ์
สยามีร์นี้ผมเองในฐานะที่เป็นรองนายก อมร. ฝ่าย
เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งมีโอกาสติดตามข้อมูลและ
ข่าวสารต่างๆ มากกว่าคนอื่นเป็นพิเศษ ผมมีสิ่งหนึ่งที่
อยากจะเรียนเสนอท่านอธิการบดีและเพื่อนนักศึกษา
ทุกท่าน นั่นก็คือว่า เบื้องหลังของหนังสือพิมพ์สยามีร์
ฉบับนี้เป็นอย่างไร เบื้องหลังของหนังสือพิมพ์สยามีร์
มีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งเป็นผู้หนุนหลังอยู่กลุ่มบุคคลกลุ่ม
หนึ่งเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่และมีส่วนพัวพันและผลประ
โยชน์ต่างๆ ผูกพันอยู่กับเรื่องไทยการ์ด เรื่องฐานทัพ
ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ในวงการทหารอย่างมากมาย บุคคล
ผู้หนึ่งผมไม่อยากจะเอ่ยชื่อว่าเป็นใคร แต่ว่าหลาย ๆ คนที่
ได้ติดตามเรื่องไทยการ์ดหรือเรื่องอื่นๆ ก็แล้วแต่คงจะ
ทราบดี ว่ามีนายทหารชั้นผู้ใหญ่อยู่คนหนึ่ง ซึ่งเป็น
เสนาธิการทางทหาร ในอดีตก็เคยเป็นผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุดส่วนหน้าด้วยมีส่วนพัวพันอยู่ในหนังสือ
พิมพ์ฉบับนี้ ซึ่งแน่นอนว่าถ้าหากเขาตั้งหนังสือพิมพ์
ขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องผลประโยชน์ของเขา
แล้ว เมื่อมีใครไปกระทบกระทั่งผลประโยชน์ของเขา

แล้วเขาก็จะสำแดงออกมาด้วยการใช้เครื่องมือเหล่านี้
ซึ่งผมคิดว่าท่านอาจารย์ป่วยในฐานะที่ท่านยืนหยัดใน
การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมมาตลอดตั้งแต่สมัยที่พวก
ผมยังไม่เกิดเสียด้วยซ้ำไป คงจะยืนหยัดอยู่ต่อไป ไม่
ว่าหนังสือพิมพ์อย่างสยามินทร์จะออกมาชกก็ร้อยก็พัน
ฉบับก็แล้วแต่ และยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะเรียน
ปรึกษากับเพื่อนนักศึกษาทุกท่าน ตลอดจนอยากจะ
เสนอแนะให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยคือ เรื่องการปรับ
ปรุงโครงสร้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในเรื่องนั้น
สิ่งที่ทางฝ่ายตรงข้ามต้องการมากก็คือพยายามที่จะหยุด
ยั้ง หรือพยายามที่จะไม่ให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้
เปลี่ยนแปลงโครงสร้างมหาวิทยาลัยของเรา ซึ่งในจุด
นั้นทางฝ่ายโน้นเขาได้คิดอย่างแน่นอนแล้วว่าถ้าหาก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
มหาวิทยาลัยได้สำเร็จเป็นแห่งแรกเมื่อใดแล้ว นั่นหมาย
ความว่าโครงสร้างมหาวิทยาลัยอื่นๆ อีก ๑๐ แห่งใน
ประเทศไทยเรา จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่น
เดียวกัน ซึ่งนั่นก็หมายความว่าระบบสภามหาวิทยาลัย
ซึ่งได้ใช้กันมาตั้งแต่สมัยที่ท้าวราชยังครองเมืองอยู่ก็จะ

ต้องยุติลงไป ระบบสภามหาวิทยาลัยเก่า ๆ ซึ่งทำให้เกิด
ปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นับครั้งไม่ถ้วน
ไม่ว่าจะทีมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหิดล ที่ผ่านมาเร็วๆ
นี้ สิ่งเหล่านี้จะต้องถูกขจัดออกไปจนหมดสิ้น ถ้าหาก
มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างมหาวิทยาลัยใหม่ เพราะ
ฉะนั้นในฐานะที่ผมเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์คนหนึ่งขอยืนยันกับท่านอธิการบดีว่าเราทุกคน
จะต้องร่วมกันในการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
มหาวิทยาลัยครั้งนี้ให้สำเร็จให้จงได้ ไม่ว่าจะมีความ
ขัดขวางอย่างหนึ่งอย่างใดก็แล้วแต่ ถ้าเพื่อนนักศึกษา
ธรรมศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นด้วยขอความกรุณาปรบมืออีก
ครั้งหนึ่ง

สำหรับประเด็นสุดท้าย ที่ผมอยากจะพูดถึง
นั่นก็คือ เรื่องมาตรการที่เราจะรักษาความปลอดภัยใน
มหาวิทยาลัยของเราซึ่งเพื่อนธรรมศาสตร์ถือว่าท่าน
อาจารย์บางท่านอาจจะเกิดความรู้สึกเข้าใจไปในทำนอง
ว่ามีนักศึกษาบางกลุ่มหรือพวกที่ทำกิจกรรมต่างๆ ไม่
อยากจะมีมาตรการรักษาความปลอดภัยหรือไม่อยาก
จะให้มีการจำกัดเวลาต่างๆ ขึ้นมา ซึ่งประเด็นนี้อาจจะ

เป็นประเด็นหนึ่งที่นักศึกษาขัดแย้งกับท่านอาจารย์ป่วย
แต่ผมในฐานะที่เป็นคนทำกิจกรรมคนหนึ่งอยากจะเรียน
เสนอให้ท่านอาจารย์ได้เข้าใจในประเด็นนี้ว่า นักศึกษา
ส่วนใหญ่ที่ทำกิจกรรม ไม่ได้มีเจตนาหรือต้องการที่จะ
ขัดแย้งกับอาจารย์ในประเด็นนี้ เพียงแต่ว่ามีบางกลุ่ม
ที่เขาอยากจะให้ท่านอาจารย์พิจารณาเท่านั้นเอง ซึ่งใน
เรื่องนี้ท่านอาจารย์ป่วยคงจะเข้าใจในการที่จะต้องทำ
กิจกรรมอะไรกันในตอนกลางคืนแต่ส่วนใหญ่ นักศึกษา
ทั้งหมดต้องการที่จะให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัย
ในมหาวิทยาลัยของเรา ไม่อยากให้มีเรื่องราวต่างๆ
เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยของเรา เช่นเดียวกับท่านอธิการ-
บดีและท่านอาจารย์คนอื่น ๆ เพราะฉะนั้นในสิ่งต่างๆ
เหล่านี้ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่เรานักศึกษาธรรมศาสตร์ทุก
คนตลอดจนอาจารย์ข้าราชการ หรือแม้กระทั่งศิษย์เก่า
ที่ได้จบไปแล้วมีสิ่งร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งในหัวใจของเรา
ทุกคนนั่นก็คือ การที่เราจะปรับปรุงมหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์ของเราให้เจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็น
ส่วนหนึ่งในการที่จะช่วยเหลือพัฒนาประเทศของเราให้
เจริญก้าวหน้าต่อไป ในวันที่สิ่งที่ผมจะฝากให้ผู้บริหาร

มหาวิทยาลัยก็คือว่า “ยื่นหยัดต่อสู้นั้นคือชัยชนะ”

ดร. ป๋วย ผมรู้สึกว่ามีบางคนอาจจะเอาเรื่องที่เราพูดกัน
ในวันนี้เอาไปคิด และถ้าเกิดความคิดขึ้นมา
มีอะไรผมอยากรับความคิดเห็นต่างๆ ตาม
ระบบประชาธิปไตย

คำพิพากษา

คดีอาญาคำที่ ๓๓๘๙/๑๙

วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๒๐

นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

โจทก์

ระหว่าง

นายประหยัด ศ. นาคะนาท

จำเลย

เรื่อง หมิ่นประมาท

โจทก์ฟ้องจำเลยยี่ดียว สรุปความได้ว่า ขณะ
ฟ้องโจทก์เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จำเลยเป็น บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา
หนังสือพิมพ์สยามศรี ซึ่งพิมพ์จำหน่ายทั่วราชอาณาจักร
ระหว่างวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๘ ถึง
วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๙ เวลากลางวันและกลางคืน

จำเลยได้พิมพ์โฆษณาข้อความใส่ความโจทก์ ในหนังสือพิมพ์รายวันสยามมิตรหลายกรรมต่างกัน โดย

(๑) เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๘ หนังสือพิมพ์สยามมิตรได้พาดหัวข่าวว่า “ดร. ป่วย ใช้พลังนักศึกษาเปลี่ยน มธ. เป็นคอมมูน” และบรรยายข่าวใส่ความโจทก์มากมาย ปรากฏตามเอกสาร หมายเลข ๑ ท้ายคำฟ้อง ซึ่งเป็นความเท็จทั้งสิ้น ซึ่งต่อมานางหญิงเยาว์ ชัยเสรี รองอธิการบดีฝ่ายบริหารได้มีหนังสือชี้แจงความจริงให้จำเลยทราบ เพื่อแก้ไขข่าวแล้ว แต่จำเลยหาได้กระทำให้

(๒) เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๘ หนังสือพิมพ์สยามมิตรได้พาดหัวข่าวเกี่ยวกับโจทก์อีกว่า “ผู้บริหาร มธ. โหมไหสยามิตร” หออาจารย์เข้าประชุมให้ข่าว น.ส.พ.” และบรรยายข่าวอีกมาก ปรากฏตามเอกสารหมายเลข ๒ ท้ายคำฟ้อง

(๓) เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๑๙ หนังสือพิมพ์สยามมิตร ได้พาดหัวข่าวเกี่ยวกับโจทก์อีกว่า “ฝ่ายซ้ายปลุกระดมชนแตกหัก เดินขบวนปลดศรีบูรบาลรักษาการ ตั้งป่วยเป็นนายกรัฐมนตรี” และบรรยายข่าวเกี่ยว

กับโจทก์อีกหลายประการ ปราบฎตามเอกสารหมายเลข ๓ ท้ายคำฟ้อง และต่อมาวันที่ ๒๖ เดือนเดียวกัน จ้เลยได้โฆษณาข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์สยามศรีต่อไป อีกว่า “บ้วยบิหนีข่าวปลุกระดมเดินขบวนปลดศรีฐบาล รักษาการณั้ ตั้งตนเป็นนายก” ข้อความหนังสือพิมพ์ สยามศรี เป็นการใส่ความโจทก์ เพราะโจทก์ไม่ได้ กระทำดังนั้น การกระทำของจำเลยเป็นการเจตนาป้าย ร้าย ใส่ความโจทก์ต่อบุคคลที่สาม โดยประสงค์ที่จะ ทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น เกลียดชัง โจทก์ เคยมอบให้นางประชุม ชัยรัตน์ เชิญจำเลยไปพบ ทำ ความเข้าใจต่อกัน แก่ข่าวให้ถูกต้อง แต่จำเลยไม่ ไปพบตามเชิญ

เหตุเกิดที่โรงพิมพ์สยาม เลขที่ ๑๕/๓ แขวง ทุ่งสองห้อง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร และทุก เขตทุกแขวงในกรุงเทพมหานคร และทุกๆ ตำบล อำเภอ ทวีราชอาณาจักร ขอให้ลงโทษจำเลยตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒๖, ๓๒๘, ๓๓๒, ๙๑ พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๔๑, ๔๓, และ ๔๘ และให้ยึดทำลายหนังสือพิมพ์สยามศรีตามคำ

ฟ้องกับให้โฆษณาคำพิพากษาของศาล ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับที่ระบุในคำฟ้อง และหนังสือพิมพ์อื่นๆ อีก ๒ ฉบับ
มีกำหนด ๑๕ วัน โดยใช้ค่าใช้จ่ายของจำเลย

ศาลสำเนาคำฟ้อง และกำหนดนัดไต่สวนคำ
ฟ้องให้จำเลยทราบโดยได้มีการไต่สวนและรับประทับ
ฟ้องโจทก์ไว้พิจารณา แล้วหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี
แล้วโดยชอบ จำเลยให้การปฏิเสธต่อสู้คดี

ทางพิจารณาโจทก์ฟังประกอบคำแถลงรับของ
จำเลยได้ว่า ขณะเกิดเหตุคดีนี้ จำเลยเป็นบรรณาธิการ
หนังสือพิมพ์สยามิคร้อย และหนังสือพิมพ์สยามิคร
ตามเอกสาร จ. ๑, ๓, ๔, ๕, ได้พิมพ์บทความเกี่ยวกับ
โจทก์ โดยโจทก์ถือว่าบทความเหล่านั้นเป็นการใส่
ความโจทก์ ทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียด
ชัง จากผู้อ่านบทความของหนังสือพิมพ์ดังกล่าว โจทก์
มีชื่อเสียงดี เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต เมื่อปี พ.ศ.
๒๔๗๘ และได้รับปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ จาก
มหาวิทยาลัยลอนดอน เมื่อปี ๒๔๘๒ โจทก์เคยเป็น
เสรีไทย เคยเสี่ยงชีวิตกระโดดร่มกลับเข้ามาสู่
ประเทศไทย ช่วยกู้ชาติไทยระหว่างสงครามจนที่สุดทำ
๑๔๔

ให้ประเทศไทยพ้นจากภาวะเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม
โจทก์เคยสาบานกับเพื่อนเสรีไทยไว้ว่า จะไม่รับผล
ตอบแทนจากการทำงานกู้ชาติครั้งนั้น และจะไม่ยุ่ง
เกี่ยวกับการเมืองจนกว่าจะเกษียณอายุ ซึ่งโจทก์ได้
รักษาคำสาบานมาโดยตลอด แม้จะเคยถูกทาบถามจาก
ผู้มีอำนาจหลายครั้ง หลังจากจบการศึกษามาแล้ว โจทก์
เข้ารับราชการและได้ดำรงตำแหน่งทางราชการมาหลาย
ตำแหน่ง เช่น ผู้ชำนาญการคลัง รองผู้ว่าการธนาคาร
แห่งประเทศไทย ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ คณะบดีคณะ
เศรษฐศาสตร์ และครั้งที่สุดเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

ระหว่างเป็นอธิการบดีอยู่ โจทก์ก็ต้องเดินทางไป
ไปต่างประเทศอยู่บ่อย ๆ เพราะได้รับเชิญไปประชุมบ้าง
ไปเยี่ยมเยียนบุตรและภรรยาที่อังกฤษบ้าง แต่ละครั้ง
ที่ไป โจทก์มอบหมายให้รองอธิการบดีรักษาการแทน

เรื่องโครงสร้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น
ทางมหาวิทยาลัยได้เริ่มทำมามากกว่า ๑๐ ปีแล้ว เริ่ม
มาแต่สมัยกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์เป็นองค์อธิการ

อยู่ และได้มีการพิจารณาต่อเนื่องกันมาหลายยุค หลาย
สมัย จนมาสมัยโจทก์มารับตำแหน่งอธิการบดี แต่ก็
ยังทำไม่เสร็จ โครงสร้างที่ทำกันมีคณะกรรมการช่วย
กันจัดทำ ไม่มีลักษณะเป็นคอมมูนดิ่งที่หนังสือพิมพ์
สยามีศร์เสนอข่าวไปแต่อย่างใด หลังจากมีการประชุม
คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้พิจารณาพื้น
ฐานของโครงสร้างครั้งล่าสุดแล้ว โจทก์เดินทางไป
ประเทศอังกฤษเพื่อเยี่ยมเยียนบุตรและภรรยา และ
ระหว่างอยู่ในประเทศอังกฤษ หนังสือพิมพ์ได้ลงตีพิมพ์
ข่าวใส่ความโจทก์ ปราบฎรายละเอียดในเอกสาร จ. ๑
ทางนางนงเยาว์ ชัยเสรี รองอธิการบดี จึงมีหนังสือ
ชี้แจงข่าวของหนังสือพิมพ์สยามีศร์ และขอร้องให้ช่วย
แก้ข่าวให้ด้วย แต่ก็ไม่มีการแก้ข่าวให้ ตรงกันข้าม
หนังสือพิมพ์สยามีศร์กลับลงบทความโจมตี ใส่ความ
โจทก์ต่อไปอีก ปราบฎรายละเอียดตามเอกสาร จ. ๓,
๔, และ ๕ โจทก์ไม่เคยอยากจะเป็นนายก ไม่ได้บิน
หนีข่าวไปไหน การไปต่างประเทศของโจทก์ตอนนั้น
เป็นการไปประชุมตามคำเชิญ ปราบฎตามหนังสือเชิญ
เอกสาร จ. ๘

โจทก์เคยให้นางประชุม ชัยรัตน์ เชิญจำเลย มารับฟังข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวโจทก์ ตามที่หนังสือพิมพ์ สยามิคร์เสนอข่าวไป แต่จำเลยกลับเพิกเฉยเสีย

เหตุเกิดที่ แขวงบางเขน เขตบางเขน กรุงเทพฯ และทั้งประเทศไทย

จำเลยนำสืบว่า ฟ้องของโจทก์ไม่เป็นความจริง จำเลยไม่มีเจตนาใส่ความโจทก์ ข่าวที่เสนอไปเป็นข่าว ที่รับมา หนังสือพิมพ์สยามิคร์ ออกเผยแพร่สู่ประชาชน เพราะเนื่องมาจากโครงการมหาวิทยาลัยทางอากาศ จำเลยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์ นอกจากเผยแพร่ความรู้ระดับมหาวิทยาลัยสู่ประชาชน แล้ว ยังมุ่งต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และเผยแพร่การ ปกครองระบบประชาธิปไตยด้วย

ข่าวเกี่ยวกับโครงสร้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ลงตีพิมพ์ไปนั้น เป็นข่าวสนับสนุนข่าวเก่า เพราะ เห็นว่ามหาวิทยาลัยจะจัดโครงสร้างออกนอกศูนย์กลาง เป็นข่าวจริงซึ่งได้รับมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การที่ศูนย์นิสิตนักศึกษา มีการปลุกกระดมมวลชน การแข่งขันฟุตบอลประเพณี ก็มีการเผยแพร่ภาพ

ผู้นำคอมมิวนิสต์ การลงพิมพ์ข่าวของสยามมิตรมุ่งให้
ประชาชนทราบข้อเท็จจริง ที่นิสิตนักศึกษาบางกลุ่ม
กำลังสร้างความไม่ปลอดภัย มาสู่สถาบันพระมหากษัตริย์
ข่าวเกี่ยวกับตัวโจทก์ที่ไม่ห้ามปรามการกระทำของศูนย์
นิสิตนักศึกษา และสนับสนุนนิสิตนักศึกษา^{นี้} ตรวจสอบ
สอบได้จากแหล่งข่าวของกองบัญชาการทหารสูงสุด
การที่โจทก์ไม่ห้ามปรามนิสิตนักศึกษาที่ปลุกระดมมวล
ชนอยู่ ทั้งที่มีหน้าที่ ถือได้ว่าโจทก์สนับสนุนการ
กระทำของนิสิตนักศึกษา

ในอดีต เมื่อเกิดความวุ่นวายทางบ้านเมือง ซึ่ง
มีนิสิตศึกษาก่อขึ้นแล้ว มีพระบรมราชโองการตั้ง
อธิการบดีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้นเป็นนายก
การที่นิสิตศึกษาก่อความวุ่นวายอยู่อีกในระยะนั้น
ก็พึงคาดหมายได้เช่นกัน ซึ่งหากหนังสือพิมพ์สยามมิตร
ฉบับตามเอกสาร จ. ๔ ไม่เสนอข่าวดังกล่าว เหตุการณ์
จะซำรอยเดิมอีก

หลังจากมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินแล้ว
โจทก์หนีออกจากประเทศไทย และอยู่ต่างประเทศ
ตลอดมาจนปัจจุบัน หลังปฏิรูปมีการจับกุมนิสิต

นักศึกษา เพราะมีการกระทำเป็นคอมมิวนิสต์ จำเลย
เองได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการพิจารณา
อนุมัติ คำร้องของนิติบุคคล เพื่อออกหนังสือพิมพ์
และมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกปฏิรูป
และยังได้เป็นประธานคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการ
พิมพ์ด้วย

การเสนอข่าวตามฟ้องของจำเลย เป็นประโยชน์
ต่อประชาชน ทำให้ประชาชนเข้าใจว่า มีบุคคลกลุ่ม
หนึ่งซึ่งมีโจทก์เป็นหัวหน้าทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการ
ปกครองระบบประชาธิปไตย

หลังจากโจทก์ออกจากประเทศไทยแล้ว โจทก์
ได้ให้ข่าวบิดเบือนสภาพการปกครองประเทศผิดจาก
ความเป็นจริง เป็นผลเสียหายต่อประเทศไทยอย่าง
ร้ายแรง

ศาลตรวจพิเคราะห์พยานหลักฐานของโจทก์
จำเลย โดยตลอดแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังยุติ
ได้ว่า หนังสือพิมพ์สยามมิตร ฉบับตามเอกสาร จ. ๑
๓, ๔, ๕ ได้ลงข่าวเกี่ยวกับตัวโจทก์ และขณะลงข่าว
จำเลยเป็นบรรณาธิการอยู่ ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยจึงมี

เพียงว่า ชาวคังกล่าวเป็นชาวใส่ความโจทก์หรือไม่
ปัญหาเหล่านี้ ศาลจะได้ยกขึ้นวินิจฉัยไปตามลำดับคำ
ฟ้อง

สำหรับคำฟ้องข้อแรก ซึ่งหนังสือพิมพ์สยามศรี
ลงตีพิมพ์เกี่ยวกับโจทก์ว่า ดร. ป่วยใช้พลังนักศึกษา
เปลี่ยน มธ. เป็นคอมมูนนั้น ศาลพิเคราะห์ข้อนำสืบ
ของจำเลยเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว ไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้ทำ
อะไร ใดๆ เมื่อใด ที่เป็นที่น่าเข้าใจได้ว่ามีการใช้
พลังนักศึกษา เปลี่ยนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็น
คอมมูน แต่กลับปรากฏจากคำเบิกความของนายวิลาศ
มณีวัตร พยานจำเลยเองเบิกความยืนยันว่า ชาวที่
หนังสือพิมพ์เสนอไปนั้นเป็นชาวเท็จ เมื่อเป็นเช่นนั้น
ชาวคังกล่าว (ชาวที่ว่าเปลี่ยนธรรมศาสตร์เป็นคอมมูน
เป็นชาวไม่จริง) จึงถือได้ว่า เป็นชาวใส่ความโจทก์
ทำให้โจทก์เสียหาย

สำหรับฟ้องข้อสอง ซึ่งหนังสือพิมพ์สยามศรี
ลงตีพิมพ์เกี่ยวกับโจทก์ว่า ผู้บริหาร มธ. โมโหสยามศรี
หาอาจารย์เข้าประชุม ให้ชาว น.ส.พ. นั้น ศาลตรวจ
พิเคราะห์ข่าวรายละเอียดแล้ว แม้ข่าวจะปรากฏข้อ

โจทก์รวมอยู่ด้วย แต่รายละเอียดของข่าว กลับปรากฏ
ว่า เป็นเรื่องของนางนงเยาว์ ชัยเสรี ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ
กับโจทก์ แต่อย่างไร ข่าวดังกล่าวจะเป็นจริงหรือไม่
ก็ไม่เกี่ยวกับตัวโจทก์ อันจะถือว่า โจทก์ได้รับความ
เสียหายได้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องในประเด็นตาม
ฟ้องข้อนี้

สำหรับฟ้องข้อสาม ซึ่งหนังสือพิมพ์สยามศิริ
ลงตีพิมพ์ข่าวเกี่ยวกับโจทก์ว่า “ฝ่ายซ้ายปลุกระดม ชน
แตกหัก เดินขบวนปลดรัฐบาล รักษาการณ์ ตั้งปวย
เป็นนายกรัฐมนตรี และปวยบินหนีข่าว ปลุกระดม
เดินขบวนปลดรัฐบาลรักษาการณ์ ตั้งตนเป็นนายกนั้น
ศาลพิเคราะห์ข้อนำสืบของจำเลยเกี่ยวกับข่าวทั้งสองแล้ว
ไม่ปรากฏจากพยานจำเลยปากใด ยืนยันข่าวดังกล่าวว่า
เป็นจริง ข้อนำสืบของจำเลยเกี่ยวกับข่าว^{๕๕๓}เป็นเรื่อง
กาดการเอาเอง ไม่มีพยานสนับสนุนให้รับฟังได้ทั้งนั้น
ข่าวดังกล่าวจึงเป็นข่าวใส่ความโจทก์ ทำให้โจทก์เสีย
หาย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบตามฟ้องข้อนี้

เหตุนี้จึงพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖, ๓๒๘, ๕๑

พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๕๘ ให้จำคุก
จำเลยกระทรวงละ ๓ เดือน ปรับกระทรวงละ ๑,๐๐๐ บาท
รวม ๓ กระทรวง จำคุก ๙ เดือน ปรับ ๓,๐๐๐ บาท
ข้อต่อสู้จำเลยเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา ปัจจุบัน
จำเลยเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปอยู่ เพื่อเปิดโอกาสจำเลย
ได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาปฏิรูป ให้เป็น
ประโยชน์ต่อชาติต่อไป โทษจำคุกจำเลยเห็นควร
รอไว้กำหนด ๑ ปี คำขอยื่นของโจทก์ก็เห็นควร
ยกเสีย

สุนทรพจน์ ๒๕๐๙

พ.ศ. สองพันห้าร้อยเก้า

จะบอกเล่าข่าวร้องทักกลองใหญ่

มูลบทบรรพกิจสอนศิษย์ไทย

อายุชัยเก้าสิบห้ามาครบครัน

ระลึกบุญคุณอาจารย์สอนอ่านเขียน

กวีเหียรธรรมกตมิเหหัน

อาจารย์น้อยอาจารย์ภูครูประพันธ์

ผมขออัญเชิญค่าน้ำสีลา

สารุสะจะขอไหว้

พระศรีไตรสรณา

พ่อแม่แลครูบา

เทวดาในราศี

ข้าเจ้าเอาคำสัจ

ผจงจัดเป็นยานี้

กาพย์กลอนอ่อนเวที

กิมติอย่าประมาณ

สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปี ของสมาคม
ธนาคารไทย ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

จะร่ำคำต่อไป
พอล่องใจท่านประธาน
สมัชชาธนาคาร
มโหฬารงานวันนี้
สตรีศรีโสภา
งามสง่ากว่าเทวี
บุรุษชุกตราตรี
ล้วนสูงศักดิ์ลัทธิ
สุราและอาหาร
เสปสำหรับราษฎร
กุหลาบซาบนาสา
คนตรีเพราะเสนาะกรรม
สนทนาวินาสะ
ชื่นมนะเหตุหรรษ์
ไมตรีมีครบครัน
ผู้รับเชิญจำเริญใจ
สมาคมเรื่องสมช้อ
เกียรติระบือขจรไกล
เชิญมาให้ปราศรัย
ผมก็ใฝ่ใคร่ช่วยงาน

จะร่ำคำเปรมปรีดิ์

สตักที่ท่านประธาน

ชอด้งก้องกังวาน

อุเทน เตชะไพบูลย์

ขอท่านประธานใหม่

เริ่งฤทธิ์ไกร ไปเสียมสูญ

เตชะจะเพิ่มพูน

จนไพบูลย์สมนามเธอ

คิดโตให้คิดชอบ

ตามระบอบบุญเสมอ

นำไทยให้เสิศเลอ

ด้วยธนาการงานสำคัญ

กำหนดกฎระเบียบ

พรรคพร้อมเพียบสมานฉันท์

เชือถือร่วมมือกัน

ดำเนินสู่สู่ทางธรรม

จะร่ำวิโยคโศลกกล้า จุลินทร์ ล้ำช้า

ผู้นำกสิกรไทย

ชีวิตมิตรพรากจากไป	ต่างพาอาลัย
	เกษมข้ามลายวายชนม์
มนตรีศรีพิชัยคัมยอกคน	ญาติมิตรปวงชน
	ไทยเราเศร้าจิตอนิจจา
ท่านชื่อคือสัตย์หทัยา	เข้มแข็งแรงกล้า
	ยึดธรรมสัมมาจารี
ว่าการธนาการชาติดี	รักษาหน้าที่
	มีหมีมีหน่ายพ่ายภาร
บำรุงกรุงไทยไพศาล	สมบัติศฤงการ
	สีท่านชกสนจนทรพัย
น้อมจิตเทิดธรรมค่านับ	ถึงชีวิตดับ
	เกียรติศัพท์เลื่องหล้าดาวร
ขอบุญคุณเกษมอมร	สบสุขสถาพร
	บวรปรมัตถ์ชัชวาล
จะรำคำแปร	โลกนี้มีแน่
	ก็แต่สังสาร
เกษมม้วยมรณ	สุนทรว่าการ
	โกศมานาน จึงท่านเปลี่ยนไป
กลับสู่เศรษฐกิจ	การค้าพาณิชย์
	จ่อจิตตั้งใจ

ชาวเบ็งค์ชาวคลัง	ต่างยังอาลัย
	เพราะเคยร่วมใจ
	จากไปอาวรณ์
งานง่ายงานยาก	ระกำลำบาก
	ร่วมถากร่วมถอน
เบ็งค์คีคลังคี	เพราะศรีสุนทร
	เมื่อพราวจากจร อวยพรสุดดี
ขุนคลังตั้งใหม่	ไซ่อ้นไซ่ไกล
	ศักดิ์ใหญ่ศักดิ์ศรี
ค้อกเตอร์เสริมมา	วิชาท่านมี
	นับเด่นเป็นที่ ศาสตราจารย์
หวนนึกตรึกตรา	เงื่อนงำธรรมดา
	อนิจจาสังขาร
ปาฐกทุกปี	ต้องมีสามท่าน
	กล่าวครบจบงาน
	ตามแบบ แบบยล
ปีนี้มีแปลก	ปาฐกยกแยก
	แยกไปสองคน
ที่สามยังอยู่	จะตุงทนต์
	ก็ฟ้าก็ฝน ต่อไปใครมา

จะร่ำเป็นคำถาม

ขบวนความปฤศนา
มุ่งจิตศึกษาพัฒนา
ในประเทศเขตของไทย
ประมวลคุณอันดี
เล็งผลดีมีแก่ใจ
ก้าวหน้ากว่าที่ไหน
คือกรุงเทพ ฯ มหานคร
ถนนหนทางกว้าง
ตึกสร้างแลสดอน
โรงหนังทั้งละคร
แห่งชาติคำว่าหลายล้าน
กระทรวงทะบวงกรม
เด่นงามสมโตตระหง่าน
เวียงโถงทั้งโรงงาน
ไนท์คลับหลายมีรายเรียง
โรงแรมแซมสะพาน
หลังคาตั้งหลังคาเอียง
ภักตอาอาคารเคียง

อาหารพูนสมบุรณ์นัก
รถมากหลากหลายสี
ใหญ่ใหญ่ก็มีค่าหนัก
คับถนนจนถึกถัก
วิ่งหักเหียนวงเวียนโต
พญาไทใครจับได้
คงมีชัยที่มองตึกาโต
เกาะแก่งแสรังทำโย
ยามมีจโถมโครมชนกัน
ตกค่ายาสนธยา
แสงไฟฟ้าดั่งเมืองสวรรค์
ศรีอยุธยา
สว่างจ้าทั้งฟ้าดิน
ถนนอื่นที่คืนตก
ปวงพศกเดินคล่าสิ้น
ถนนใหญ่ข้ามไปหมื่น
เหม่จะม้วยควัย “มรณการ”
รวมความงามจำรัส
สารพัทวิวัฒนา

รุ่งเรืองเฟื่องนครา
สุขสันติพิบูลย์เพ็ญ
พิศุขหมู่ชนาการ
ก็ไพศาลสมบูรณ์เกิน
อาการตระหง่านเป็น
ศรีสง่าทุกชนาการ
จำเริญด้วยเงินได้
มีกำไรหลายหลายล้าน
บันผลคดสำราญ
ผู้ถือหุ่นหนุนน้ำใจ
ดอกเบ็ยเสียผู้ฝาก
แม้ยังมากหากลไป
ฝากจบครบปีไซ้
แปดเปอรเซ็นต์เผ่นลงมา
เหลือเจ็ดเบ็คเสร์จจ่าย
คุ้มมุ่งหมายจะพัฒนา
พันธบัตรรัฐยงกล้า
ลคดอกเบ็ยเซียร์เบ็งค์ตาม
ดอกแพงเบ็งค์คิตอยู่

แกผู้ชูในสยาม
ลูกค้าเอ๋ยยังเขงงาม
สิบเปอร์เซ็นต์เต็มที
ใคร่ถามความประสงค์
เมื่อไหร่จะลงดอกเบียนี้
กำไรต้องใฝ่มี
แต่อย่าเพลินเกินสมควร
ธนาคารมีภารกิจ
รับชอบผิดในขบวน—
พัฒนาพาเร่งด่วน
ต้องเสริมส่งตรงทันทุน
พ่อค้าอุตสาหกรรมกิจ
พึงแบงค์มิตรสนับสนุน
ดอกเบียเสียให้คุณ
ถ้าถูกลงคงสบาย
ผลิตผลทันทุนลด
คิดกำหนดงานขยาย
งานดีก็คลี่คลาย
ทั่วประเทศเขตพัฒนา

ผลดีจะสะท้อน

กลับมามอบนทานทั่วหน้า

เปอร์เซ็นต์เดียวเจ้าข้า

ขอ빈ทบาตรให้ชาติพลัน

จะร่ำค่ากลอนสุนทรอรรด

ผมกลุ้มกลัดนิทราเลยพาฝัน

เกิดอาเพศเหตุวิบัติมหัศจรรย์

แผ่นดินนั้นราวแตกแยกยาววี

ทกนเหวเปลวไฟเหมือนในนรก

ให้ตระหนกอกสั่นจนขวัญหนี

ระเบิดถล่มสนั่นดังทงปฐพี

บัดคตมีกลายมนุษย์ผุดขึ้นพลัน

แขนขาพอมแต่ท่องพลัยค้อยอ้าย

ทงร่างกายม้อต้อคอกสั่น

มีเขางอกนอกศีรษะหน้าจกรรจ

ที่ก้นนั้นมีหางแต่พรางไว้

ตีมือแปะเสยะพัคตร์ทัก “ฮัลโหล”

ฉนั้นคือโลโกผู้โตใหญ่

มีเดชะกระเดื่องทั่วเมืองไทย

ครอบงำใครแล้วหลงติดสนิทเจียว
ฉันโปรดปรานท่านที่มีอำนาจ
ถึงเปรี๊ยะปราชญ์ก็กลับไร้ไม่เฉลียว
เหมือนล้มมรสเฮโรอินฝิ่นนิคเดียว
จะต้องเที่ยวเสพช้ำยาโลโก
เมื่อนั้นเสาะเกาะผู้ใหญ่ในไม้ชำ
ก็บรรดาสมนุชาเหล่าอักษ
จะมีวมาเอาอย่างต่างเจโก
หวังบรรลุสุขุกันเร็วไว
วิธีนี้ดีแน่แพร่สะพัด
แผ่ถนัดยิ่งกว่าท่าไหนไหน
พอจิตเปลี่ยเพ็ลี่ยอ่อนอ่อนนฤทัย
ฉันเรียกให้โทโซโมหันมา

อันโทโซคือตัวชั่วให้โกรธ

ใครขัดคอกก็พิโรธด้วยค้นหา
ไม่พอใจใครชื้อถือสัจจา
ต้องหาว่ากล่าวร้ายป้ายสีกัน
โมหันนั้นคลใจให้หลงคิด
ชอบเป็นผิดจิตรวกสจนเหหัน
โปรดสอพลอส่อเสียดเบียดเบียนกัน

เห็นสำคัญก็แต่ตนคนญาติมิตร
เราสามเกลอเลออำนาจวาสนา
แล้วจะพಾಯอกชายสหายสนิท
มาครองเมืองเฟื่องแรงและเพลงฤทธิ์
จะเรื่องอิสริยยศกำหนดปอง”

ในความฝันนั้นผมระทมจิต

ครุ่นแต่กึกเสียวเสวยแรงสยง
เห็นโลโกโห่เล่นเต้นลำพอง
เหมือนตัวไซนโยนผยของอสุรา
แล้วแหวกฟุ้งผลุงผลังดังเหมือนชับ
เสียงไซก๊อปโทไซก๊อไล่หน้า
ออกโศกเผ่นเต้นร้องก้องพสุธา
หัวพยัคฆ์ลักษณะเป็นกระบือ
ผ่ายไมหันปล้นโลดโผนจากห้อง
เสียงมันร้องคริมคริมฮัมฮัมหือ
บังเกิดเสียงเพียงเพลงเปล่งบันลือ
ดังระบือกว่าชาได้ไต่ห้วง
อสุรสามยามใจให้กำเริบ
มันอึมเอิบร้องเต้นเล่นเสียงหลง

ต่างผาดโผนโจนทยานร่าเริง
จังหวะส่งเร้าเร่งเพลงยิ่งรัว
เกิดควันใหญ่ไฟสุ่มจากขุมนรก
ควันก็ปกเกล้าอสูรพุนท่อมหัว
พอกวันร้างจางกลายมารหายตัว
เห็นรัวร์ัวเป็นเงา เหมามาเซตุง

ผมผวาผองกอกใจสั้น

ตื่นจากฝันไม่วายกายสะอื้น
คณิงหวนทวนคิดจิตสร้านุ้ง
จวนใกล้รุ่งคิดได้ทีใจครัน
ท่านนายก ๆ บีใหม่ให้โอวาท
จงตัดขาดโลกโทษและโมหัน
ทำแต่สัตย์ซื่อถือศีลธรรม
ฟังจ่านรรจ์แล้วต้องทำตามจ่านง

ของคฤรัรรัตนเจ้า

บันกาล

เหล่าสมาชิกธนาคาร

ท้าวหน้า

องประสพสุขสถานต์

อิสระ ภาพเฮย

จดดอกเบี่ยเถิดเจ้า

จุงได้ ทำจริง

เชิญ หญิงชายเหล่าผู้ มาฐาน แยกนอ
เชิญ ท่านร่วมปณิธาน จิตแผ้ว
เชิญ ดิมเพื่อเหล่าธนาการ เจริญยิ่ง ยิ่งแฮ
เชิญ ดิมอวยพรแล้ว จูงได้ทำดี

ผู้หญิงในชีวิตของผม-แม่

๑. ยายกับตา

แม่ผมชื่อเซาะเซ็งกำเนิดในสกุลแซ่เตี่ยว ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นนามสกุลไทยว่าประสาทเสรี เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ ผมไม่รู้จักชื่อตาของผม ท่านตายก่อนผมเกิด ยายผมชื่อเซย

เซยเป็นกำไทยที่เพราะเหมาะสำหรับตั้งชื่อผู้หญิง แต่เกี่ยวความหมายแปรปรวนไปจนใช้ไม่ได้ ผมเข้าใจว่าสาเหตุมาจากนวนิยายเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งเขียนเมื่อก่อนสงครามญี่ปุ่นในนวนิยายนั้นลุงเซยแท้จริงเป็นท้าวเอก แต่เป็นคนโบราณ เสื้อผ้าเก่าแต่สะอาด เป็นคนรับใช้เขา และชื่อสัตย์สุจริตไปรับส่งเด็กไปโรงเรียน แท้จริงเด็กคนนั้นเป็นลูกหลานลุงเซย แต่เพื่อน ๆ ของ

เด็กนั้นล้อเลียนลงเซยว่าคร่ำครี นับแต่่นั้นมาพวกเรา
ทั้งที่เคยอ่านนวนิยายเรื่องนั้น และไม่เคยอ่านก็เลยทัก
ทักเอาว่าเซยแปลว่าคร่ำครี น่าเสียดายนัก เมื่อเล็กๆ
ผมยังชมตาทวดอยู่เสมอว่า ท่านคงซื้อลูกสาวสามคน
ของท่านเก่งซื้อเพราะทุกคน ชื่นชอบและชม

ตากับยายผมตั้งร้านขายผ้าอยู่ที่สำเพ็งใกล้ตรอก
โรงโคม แม่เป็นลูกห้วบี มีน้องหญิง ๔ คน น้องชาย
๓ คน ยายถูกรอบรมแบบโบราณ คือ ไม่ให้เรียนหนังสือ
ฉะนั้นท่านจึงอบรมลูกสาวห้วบีแบบเดียวกัน แต่
แม่ผมเป็นคนใจเด็ดอุทิศสำหรับเรียนหนังสือด้วยตัวเอง
จนอ่านและเขียนได้ดีพอใช้ หนังสือจีนแม่ไม่ได้เรียน
แต่อ่านป้ายตามร้านได้และพูดได้คล่อง เมื่อโตเป็นสาว
แม่ก็ช่วยยายกับตาทำบัญชีค้าขายได้ เพราะหัดคิดลูก
คิดเอาเอง ไม่เคยเข้าโรงเรียน

ผมเข้าใจว่าที่แม่สามารถเล่าเรียนด้วยตนเองได้
นั้น นอกจากจะเป็นเพราะมีมานะเด็ดเดี่ยวแล้ว ยายผม
ยังมีส่วนประกอบทางอ้อมให้ด้วย คือสมัยนั้นโรงพิมพ์
ราษฎร์เจริญ (“ร้านหนังสือหน้าวัดเกาะเพราะหน้า
หน้า”) เริ่มเจริญขึ้น หนังสือไทยดีๆ ออกจำหน่าย

เป็นจำนวนมาก ยายผมอ่านพิมพ์หนังสือไม่ออกก็จริง แต่ได้ลงทุนซื้อหนังสือโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญมารวบรวมไว้เพื่อให้คนอื่นเข้าไปอ่าน การมีห้องสมุดติดบ้านเช่นนี้คงจะช่วยให้ลูกสาวเกิดความสนใจและพยายามอ่านให้ออกรู้เรื่องจนได้ นอกจากนั้นแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ยายผมชอบให้เด็ก ๆ อ่านหนังสือให้ท่านฟังบางเรื่อง ท่านฟังซ้ำแล้วซ้ำอีกจนจำได้แม่น เวลาเด็กอ่านติดท่านก็บอกให้ได้ถูกต้อง ถึงสมัยผมโตเข้าโรงเรียนแล้วก็ได้ถูกจับตัวเข้าเวรอ่านหนังสือให้ยายฟัง หนังสือไทยของผม “แตก” เพราะมีครูคนหนึ่งที่ไม่รู้หนังสือสักตัวเดียวคอยบอกให้เมื่ออ่านติดห้องห้องสมุดของยายตกทอดมาถึงรุ่นผมพอใช้ พอผมอ่านหนังสือออกก็มีโอกาสได้อ่านรามเกียรติ์ (สัก ๒-๓ จบ) อิเหนา พระอภัยมณี พระมหาชาติคำหลวง นิราศต่าง ๆ ชัยนุกัยเต็กเซ่ง เป็นต้น โดยไม่ต้องไปชวนขวายเป็นอ่านนอกบ้าน

๒. ลุงเต็กกับแม่

เมื่อแม่อายุประมาณ ๒๕ ปี ได้แต่งงานกับเต็ก ผมซึ่งเป็นจีนนอกเข้ามาประกอบอาชีพช่วยพี่ชาย ผมไม่ใคร่จะสนิทกับเต็ก เพราะเต็กไปทำงานตั้งแต่เช้าจน

คำ กว่าจะกลับบ้านก็สองสามทุ่ม และเตี้ยตายตั้งแต่ผม
อายุ ๙ ขวบ ฉะนั้นนับได้ว่าแม่เลี้ยงผมพี่น้องมาตลอด

พี่ชายของเตี้ยตั้งแพปลาอยู่ที่ปากคลองวัดปทุม
คงคา อาชีพนี้สมัยปัจจุบันคงจะเรียกเป็นภาษาอังกฤษ
ว่า Merchant Banking คือออกเงินให้ชาวประมงไป
ลงทุนแล้วรับซื้อปลาภายหลัง การให้กู้ลักษณะนี้และ
เป็นคนกลางจำหน่ายปลาด้วย มักจะมีผู้ตำหนิว่าทำหน้าที่
ที่คนกลางและใช้เงินกู้เป็นเครื่องบังคับขูดเลือดชาว
ประมง แต่ถ้ามมีการแข่งขันกันโดยแพปลาหลาย ๆ แพ
แย่งกันซื้อแย่งกันให้กู้ จะเรียกว่าขูดเลือดชาวประมง
คงจะไม่ถูกต้อง อนึ่ง การลงทุนแบบนี้เสี่ยงต่ออันตราย
ธรรมชาติอยู่มาก เพราะถ้าอากาศไม่ดี ปลาไม่เข้าไป
หรือเกิดมรสุมไปะแตก หนักใหญ่ไปนั้นก็สูญเปล่า
พ่อค้าแพปลาที่ล้มละลายไปเพราะเหตุเหล่านี้ก็มีอยู่มาก

ลุงผมชื่อปอ โคร ๆ เรียกว่าอากรปอ มีบรรดา
ศักดิ์เป็นขุนรักษากรุง เป็นต้นสกุลองภากรณ์
ซึ่งในเอกสารตั้งนามสกุลดูเหมือนจะสะกด "องพากร"
แล้วอย่างไรไม่ทราบเพี้ยนมาเป็นอย่างปัจจุบัน ก็เลย
ตามเลย พวกเราชาวธนาคารชาติและผู้ที่อยู่ในวงราชการ

การคงจะสนใจที่จะทราบว่าลุงผมเป็นตาของ คุณบัญญัติ
ลำช้า ตาภรรยาของคุณเกษม จาติกวณิช เป็นตาของ
ดร. พันธุ์ สิมะเสถียร เป็นปู่ของคุณชาญชัย อิงภากรณ์
เป็นพ่อตาของคุณทรง บุญสุข (ถ้าจะกล่าวให้ครบลูก
หลานของลุง คงจะต้องเขียนอีกเรื่องหนึ่ง และจะต้อง
สอบถามพี่ ๆ อีกมาก)

แม่กับเตี้ยมีลูก ๗ คน คนที่ ๑ ถึง ๔ (๔ คือ
ผม) เป็นผู้ชาย ถัดมาเป็นผู้หญิงแล้วฝาแฝดสุดท้าย
หญิงกับชาย เมื่อพี่ชายสองคนโตเติบโตใหญ่ถึงวัยเล่าเรียน
เตี้ยก็จัดส่งให้ไปเรียนที่บ้านเกิดของท่านในประเทศจีน
ผมยังเป็นเด็กเล็กๆ ไม่รู้ความ ทราบทีหลังว่า ถึงแม่
จะมีชื่อเงินท่านก็ไม่สู้จะเห็นด้วยกับการส่งลูกไปเรียน
เมืองจีน โดยเฉพาะเมื่อพลัดลูกพลัดแม่ ท่านย่อมมี
ความโทมัสเศร้าสลดเป็นธรรมดา นับว่าเตี้ยกับแม่
ทะเลาะกันเป็นครั้งแรกเรื่องนี้ ต่อมาเมื่อกำพี่ชายคน
ที่ ๓ (ภายหลังใช้ชื่อกำพล) กับผมโตขึ้น อายุสัก ๘-๙
ขวบเตี้ยก็จัดส่งไปเมืองจีนอีก คราวนี้แม่ไม่ยอมเด็ด
ขาดบอกว่าได้ตัดใจยอมส่งไปแต่ ๒ คนแรก ๒ คนหลัง
นี้ต้องให้เป็นเรื่องของแม่ เตี้ยเป็นคนที่ไม่ใคร่พูดไม่

ชอบทะเลาะ ก็จำใจยอม กำกับผมได้เรียนภาษาไทย
บ้างแล้วที่โรงเรียน “สะพานเตี้ย” ตำบลตลาดน้อย
แม่ก็จัดการให้เข้าเรียนอัสสัมชัญ โดยขอให้ท่าน
มหาสุข ศุภศิริพาไปฝากเข้าเรียนท่านมหาสุขเป็นครู
ภาษาไทยที่โรงเรียนอัสสัมชัญ อยู่บ้านใกล้กับบ้านเรา
ในตรอกโรงสูบน้ำตลาดน้อย ผมเรียกท่านว่าคุณลุง

ในโรงเรียนอัสสัมชัญขณะนั้น ค่าเล่าเรียนเดือน
ละ ๗ บาท บิหนึ่งเรียนสิบเดือน รวมเป็นเจ็ดสิบบาท
ซึ่งแพงที่สุดสำหรับสมัยนั้น ค่าสมุดหนังสือก็แพงกว่า
โรงเรียนอื่นๆ เป็นอันมากแต่แม่ใจเด็ดตามเคยแพงก็
แพงไป ฉะนั้นอยากให้ลูกของฉันได้มีโอกาสดีที่สุดทัด
เทียมผู้อื่น ถ้าพูดตามภาษาเศรษฐศาสตร์สมัยนี้ คงจะ
เรียกว่า เสี่ยงลงทุนหนักๆ เพื่อพัฒนาทรัพย์สินกำลังคน

๓. บ้านเมืองจีนกับบ้านเมืองไทย

อีกข้อหนึ่งที่ทำให้แม่ตัดสินใจลงทุนให้ลูกเรียน
แพงๆ คงจะเป็นเพราะเห็นว่าเคยทำงานอาบเหงื่อต่าง
น้ำ (เคยถูกผู้ร้ายชิงทรัพย์ตีหัวแตกขณะไปเก็บเงินลูก
ค้า) แล้วก็นำเงินไปเลี้ยงครอบครัวที่เมืองจีนเสียมาก
ต่อมาก ทำไมจะไปเสียดายเงินที่เอาไว้ใช้ในเมืองไทย

บ้างสำหรับให้ลูกเรียนหนังสือครึ่งหนึ่งเที่ยกลับ ไปเยี่ยม
บ้านที่เมืองจีน กลับมาเอารูปถ่ายที่บ้านเมืองจีนมาอวด
ใหญ่ เป็นตึก ๗ หลัง หลังกลางสำหรับปู่กับย่าผมปู่
กับย่ามีลูกชาย ๖ คน ฉะนั้นตึกอีก ๖ หลัง สร้างไว้ข้าง
ละ ๓ หลัง ในบริเวณเดียวกัน สำหรับ ลุง เตี้ย และ
อาของผมทุกคนในบริเวณมีสวนส้มสวนผลไม้อื่นและมี
นาพอทำมาหากินได้ทั้งครอบครัวใหญ่ ๆ ๖ ครอบครัว
เตี้ยมีความภูมิใจมาก เพราะที่ดินและตึกที่มีได้ถึงขนาด
นี้เป็นค้ำยันกับเตี้ยเพียงสองคนมาทำงานในเมืองไทย
แล้วออกอมส่งเงินไปซื้อ ไปสร้างไว้ให้ครอบครัวได้อยู่
ได้ใช้สบาย มีหน้ามีตาในหมู่บ้านตามประเพณีจีน
มีชื่อเสียงว่าเป็นคนดีทั้งสองคน แต่พอเตี้ยเอารูปถ่าย
ที่วานนั้นมาอวดที่บ้าน แม่ก็พินเสียอะอะกับเตี้ยว่า
แหละในเมืองไทยต้องเช่าห้องแถวอยู่ราวกับรังหนู จะ
ส่งลูกไปเรียนโรงเรียนฝรั่งก็ต้องทะเลาะกันก่อน เงินที่
หาได้กลับส่งไปบำรุงทางเมืองจีนเสียหมด อาผู้ชายกับ
ครอบครัวนอนกินอยู่เมืองจีนสบาย ๆ เพราะมีพี่สองคน
ส่งเสียไม่ต้องทำอะไรบางคนมีเมียน้อยด้วยซ้ำ ฯลฯ เตี้ย
กับแม่ไม่พูดกันไปหลายวัน

การที่กำกับผมไปเรียนที่อัสสัมชัญ ก็ไม่ใช่ว่าจะราบรื่น เพราะชื่อเราก็คือเงิน นามสกุลก็เป็นเงิน เพื่อนๆ ที่โรงเรียนก็ถือว่าเป็นเจ๊ก เขาตั้งฉายาต่างๆ ให้เจ็บอาย เช่น เรียกผมว่า ไอ้ตี๋ เวลาเที่ยวต้องลงชื่อรับทราบรายงานความประพฤติและผลสอบในสมุดประจำตัวนักเรียน เตี้ยก็เขียนภาษาไทยไม่ได้ ต้องลงชื่อภาษาจีน กำกับความอายเรื่อนั้นมากกว่าผม ตอนหลังๆ ถึงกับปลอมลายมือเตี้ยเขียนเป็นภาษาไทย และเปลี่ยนชื่อให้เป็นไทยเสร็จ เตี้ยเป็นลูกชายคนที่สามของปู่ใครๆ เรียกว่า “ซา” กำก็เปลี่ยนให้เป็น “สา” ฟังดูแล้วเป็นชื่อไทย

อยู่โรงเรียน เราทั้งสองพยายามหนักที่จะให้เพื่อนๆ รับเราว่าเป็นคนไทยกลับมาบ้าน และโดยเฉพาะเมื่อไปหาลุงกับเตี้ยที่แพปลา บรรดาญาติทางเตี้ยที่มาร่วมทำงานหากินกับลุงก็มักจะล้อเลียนพวกเราว่า กลายเป็นคนไทยไปเสียแล้วพูดภาษาจีนก็ไม่ชัด กลายเป็น “ฮวนเกีย” คือ ลูกชาวป่าเถื่อน เรายังเด็กอยู่รู้สึกอึดอัดใจเป็นกำลัง เพราะโดนชนาบทั้งสองด้าน ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน แม่เป็นคนปลอบและให้กำลังใจ

ใจแก่เรา ท่านว่า “ชวนเกีย” ซิดีเกิดเมืองไทยอยู่เมือง
ไทย ต้องเป็นไทย ถ้าอยู่เมืองจีนเป็นคนจีนดีแล้วเข้า
มาหากินในเมืองไทยกันทำไม ท่านว่า ท่านเลี้ยงลูกของ
ท่านให้เป็นคนไทยจะได้ไม่ต้องเป็นจับกัง คือกรรมกร
แบกหามอย่างญาติที่ข้างล้อเรา ไม่ต้องหาบกำวยเดี่ยว
ขายอย่างเด็ก ๆ เพื่อนบ้าน และเพื่อนเล่นของเรา
และไม่ต้องเป็นอั้งยี่สมาชิกสมาคมลับของจีนที่เป็น
อันธพาล

๔. ปัญหาของลูกจีน

ปัญหาเรื่องลูกจีนในประเทศไทยนั้น พวกเรา
โดยมากมักจะมองไปในทำนองว่าลูกจีนเป็นตัวปัญหา
หาได้คำนึงไม่ว่าลูกจีนนั้นเองมีปัญหาของตัวอยู่เพราะ
ถูกอึดก๊อปปี้ทั้งด้านไทยและด้านจีน ผมคิดว่าปัญหา
ของลูกจีนนั้น ถ้าเราแก้ไขให้แล้วจะช่วยแก้ไขป้องกัน
ปัญหาเรื่องลูกจีนสำเร็จไปด้วยในตัว สำหรับผมเองแม่
ได้ช่วยแก้ปัญหามาให้เสร็จ ด้วยคาถาที่ว่าเกิดเมืองไทย
อยู่เมืองไทย ต้องเป็นไทย ต้องจงรักภักดีต่อไทย แม้จะ
ถูกเหยียดหยันต่อว่าทั้งชนบทรรมนิยมภาษาจีนของปู่ย่า
และพ่อไป ก็ทนไหว เพราะแม่ชี้ทางให้ แม่เองก็ชอบ

จีนมีเชื้อจีนและพูดภาษาจีนได้คล่อง รัฐชนบทรรมนิยม
จีนดี เช่นเช่นไหว้บู๊ยาตายายพระภูมิเจ้าที่แบบจีน นั้น
เป็นเรื่องของครอบครัว ของสังคม ไม่ใช่เรื่องของสัญ-
ชาติและความจงรักภักดี ซึ่งต้องเป็นของไทยเด็ดขาด
เมื่อครั้งสงครามญี่ปุ่น ผมและเพื่อน ๆ ลุกจีนอย่างผม
อีกหลายคนไม่เคยลังเลใจเลยที่จะสละชีพเพื่อชาติไทย
เพราะนอกจากจะเกิดเมืองไทย กินข้าวไทยแล้วยังได้รับ
ทุนเล่าเรียนรัฐบาลไทย คือเงินของชาวนา ชาวเมืองไทย
ไปเมืองนอก แล้วผูกพันใจว่าจะรับราชการไทยด้วย

ปัญหาลูกจีนในประเทศไทย ผิดกับปัญหาลูก
จีนในมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เพราะแต่
ไหนแต่ไรมาชาวจีนที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารใน
เมืองไทยนั้นได้รับนับถือและกลมกลืนให้เป็นกันเอง
และให้เป็นไทยในวงราชการ ผู้นำชาวจีนก็ได้รับการ
ยกย่องให้เป็นพระยาไชฎีกราชเศรษฐี เจ้ากรมท่าซ้าย
มีหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญในราชการพระคลังมหา-
สมบัติและการต่างประเทศ ชาวจีนโดยทั่วไปในเมือง
ไทยก็ได้รับการสนับสนุนให้แต่งงานกับไทยหรือกับลูก
จีนเกิดในเมืองไทย ได้รับพระราชทานหรือส่งเสริมให้

มีนามสกุลเป็นไทย ถ้าใครยังเป็นห่วงชนบทธรรมเนียม
จีนอยู่บ้าง ซึ่งท่านก็ไม่ห้าม และจะมีนามสกุลเป็น
พันธมิตรก็ทำได้ โดยเก็บค่าเช่ามาผสมกับภาษาไทย
หรือสันสกฤตให้ฟังเป็นชื่อไทยเช่น อิงภากรณ์ ก็มา
จากเช่าคือเหลียง รวมทั้งนามสกุลแปลได้ความว่า
เหลียงเหมือนดวงอาทิตย์ นโยบายกลมหักเงินและลูก
จีนให้เป็นไทยจึงเป็นนโยบายที่ดี สามารถป้องกันเหตุ
ร้ายอย่างในมาเลเซียและอินโดนีเซียเมื่อไม่นานมานี้ได้
อย่างแนบเนียน

ในระบอบราชการไทยกับจีนเล่า แต่ดั้งเดิมมาก็
มีความสัมพันธ์กันแบบตะวันออกรายอย่างเสมอภาค กล่าว
คือ มีสัมพันธ์ไมตรีโดยส่งทูตนำของขวัญบรรณาการ
ให้ซึ่งกันและกันฐานมิตร โดยไม่ต้องตั้งทูตประจำจน
กระทั่งถึงรัชกาลที่ ๔ แห่งสมัยรัตนโกสินทร์ สมเด็จ
พระจอมเกล้าฯ ทรงพิจารณาว่าพระเจ้ากรุงจีน เริ่ม
ทักท้วงว่าไทยส่งเครื่องราชบรรณาการ ไปถวายเป็นการ
อ่อนน้อมสวามิภักดิ์ฐานประเทศราช จึงโปรดให้ยกเลิกเสีย
แล้วเลิกติดต่อกันนานจนกระทั่งทางประเทศจีนเกิดศึก
เหม็ง คือ พยายามเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง

กษัตริย์ จีนจึงเริ่มส่งทูตพยายามจะให้สัมพันธไมตรี
เป็นการประจำแต่ทางประเทศไทยก็ปฏิเสธ โดยถ้อ
นโยบายเป็นมิตรอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่ต้องมีทูตประจำ
เป็นเช่นนี้มาจนหลังสงครามญี่ปุ่น จึงได้เริ่มมีสถานทูต
ประจำขึ้น นโยบายการต่างประเทศที่ได้ใช้ปฏิบัติใน
อดีตนั้น เท่าที่เกี่ยวกับประเทศจีนก็ถือหลักการเช่นนี้
อยู่เสมอคือเป็นมิตรกัน โดยไม่ต้องผูกพันเป็นทางการ
ส่วนคนชาติจีนในประเทศไทยนั้นก็ได้ออกโอกาสประกอบ
สัมมาชีวะได้โดยพยายามให้กลมกลืนเป็นไทยเสียโดยเร็ว

ผมเชื่อว่านโยบายดังกล่าวทำประโยชน์ให้แก่
ประเทศไทยมาก และในขณะเดียวกัน ก็สามารถชัก
จูงให้ลูกหลานจีนรู้สึกอบอุ่นว่าได้อยู่ในบ้านเมืองของ
ตนเอง จริงอยู่ระหว่างไทยกับจีน และลูกจีนย่อมมี
การกระทบกระทั่งกันบ้าง เช่นสมัยจอมพล ป. พิบูล
สงครามถือลัทธิชาตินิยมอย่างรุนแรง หรือในสมัยที่
สงครามญี่ปุ่นสงบลงใหม่ ๆ ชาวจีนในกรุงเทพฯ ฯ กำเริบ
แต่ข้อขัดแย้งเช่นนี้มีอยู่ไม่นานและแก้ไขได้ง่ายเพราะ
ภูมิหลังของเรื่องมันคงที่อยู่แล้ว

เรามากจะได้ยินคนบ่นบ่อย ๆ ว่า “การค้าของ

ไทยอยู่ในกำมือของคนต่างด้าว” ตามปกติมักจะหมายถึงต่างด้าวชาวจีน (แต่เดี๋ยวนี้หมายถึงชาวญี่ปุ่นด้วย) ข้อนี้ไม่เป็นจริงเสียทีเดียว ถ้าหมายถึงลูกจีนสัญชาติไทยด้วย ก็ไม่ใช่คนต่างด้าว นอกเสียจากว่าเมื่อถูกตั้งข้อรังเกียจให้เป็นต่างด้าว ก็ย่อมต้องมีปฏิกริยาเป็นธรรมดา ถ้าปฏิบัติถือเสียว่าลูกจีนเกิดในเมืองไทยเป็นคนไทยจริงๆ แล้ว ส่วนใหญ่ก็จะมีคามสวามิภักดิ์ต่อไทย กลืนให้เป็นไทยได้ง่าย แต่บางครั้งผู้ใหญ่ในวงราชการเราหาได้กระทำเช่นนั้นไม่ กลับไปชู้บังคับให้จีน และลูกจีนนั้นมาสวามิภักดิ์ต่อตนเป็นการส่วนตัวโดยมอบหุ้นฟรีในกิจการค้าให้ผู้ใหญ่นั้น หรือให้แต่งตั้งตนหรือภรรยา หรือญาติเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการบริษัทอ้างว่าที่ทำเช่นนั้น ก็เพื่อจะควบคุมถึงการค้าต่างๆ นั้นให้อยู่ในกำมือของคนไทย แท้จริงที่แตกต่างไปจากเดิมก็มีเพียงแต่ว่าเกิดมีคนไทยจำนวนน้อยเข้าไปแสวงประโยชน์ส่วนตัวโดย “คุ่มครอง” กิจการที่ว่านั้น เจ้าของกิจการค้านั้นไม่ว่าจะเป็นจีนหรือลูกจีนก็ตาม เมื่อได้รับความคุ่มครองแล้วก็ย่อมต้องทำประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้คุ่มครอง แต่ไม่ยอมให้เข้า

เนื้อหาของตน ก็ยังคงมีกำไรมากเท่าเดิมหรืออาจจะมากกว่าเดิม เพราะมีท่านผู้ใหญ่มุ้มครองให้อภิสัทธด้วยผู้ที่เสียประโยชน์จริงๆ ก็คือลูกค้าของกิจการเหล่านั้นหมายความว่าราษฎรไทยโดยทั่วไปนั่นเองเดือดร้อน

ในบางกริ่งวิชาทำให้ข้อเท็จจริงผิดแปร ไปก็มี เช่นเรื่องจำนวนคนจีนในประเทศไทย เมื่อเลิกสงครามญี่ปุ่นใหม่ๆ เจียงไคเช็คยืนยันว่าในเมืองไทยมีชาวจีนโพ้นทะเลอยู่ ๓-๔ ล้านคน และเรียกร้องให้ชาวจีนเหล่านั้นจงรักภักดีต่อประเทศจีน ถ้าตรวจสอบสถิติของราชการไทยจะพบว่าคนสัญชาติจีนจริงๆ มีเพียงไม่กี่แสน ฉะนั้นที่ไกรหน้าได้ถึงหลายล้านนั้นก็ต้องรวมนับลูกจีนสัญชาติไทยอย่างผมเข้าไปด้วยเป็นอันมากเป็นการคู้และจตสีบอย่างไม่ชอบธรรม ต่อมารัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนก็คู้สีบไปว่า คนจีนโพ้นทะเลมีอยู่ ๓-๔ ล้านคนในประเทศไทย เมื่อไม่กี่เดือนมานี้ผู้ใหญ่ในราชการไทยเราเองก็ยังหลงแถลงออกมาได้ว่าคนจีนในไทยมีหลายล้านคน และว่าพวกเหล่านี้จะเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติไทย มีคนจำนวนมากที่รู้สึกน้อยใจในถ้อยคำนี้

พฤติกรรมของชาวจีนและลูกจีนในไทย หลังจากคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจในประเทศจีนได้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ แล้วแตกต่างไปจากเดิมอย่างผิดหูผิดตา ผมได้เล่าแล้วว่าเมื่อก่อนชาวจีนอย่างเตี้ยผม ทำมาหากินได้เท่าใด ก็ส่งเงินส่วนใหญ่ออกไปบำรุงครอบครัวที่เมืองจีน ลูกหลานก็ส่งไปเรียนที่นั่นและเมื่อแก่แล้วก็กลับไปตายเมืองจีน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมาชาวจีนในไทยยังคงส่งเงินไปบำรุงญาติที่เมืองจีนอยู่บ้าง แต่ไม่มีใครกล้าส่งไปจำนวนมาก เพราะเกรงจะถูกจับและเกรงว่าญาติจะถูกเบียดเบียนฐานเป็นพวกนายทุน ฉะนั้นเงินที่หาได้ก็เก็บออม ไว้ที่ประเทศไทยเป็นส่วนมาก ที่มีมากก็ปลุกตักอยู่แทนที่จะเช่าเช่าอย่างก่อน แต่เดิมชาวจีนคนไหนที่มีรถยนต์ใช้ต้องเป็นเจ้าของเสียทีเดียว เขาซื้อรถยนต์กันเกือบลูกหลานส่วนใหญ่ก็ให้เข้าโรงเรียนไทยแล้วเข้ามหาวิทยาลัยไทย คบค้าสมาคมกับเพื่อนไทยมากขึ้น มีจำนวนมากที่ได้ปริญญาจากมหาวิทยาลัยไทยแล้วมีความภาคภูมิใจ รู้สึกจงรักภักดีต่อประเทศไทยมากขึ้นทุกที น่าจะเป็นโอกาสอันดีที่รัฐบาลไทยจะดำเนินนโยบายกลมกลืนให้เป็นไทยได้

สนิทยิ่งขึ้น โดยไม่ให้น้อยเนื้อต่ำใจว่าเป็นราษฎร
ประเภทสองก้วยความเห็นดังนี้ ผมจึงได้เสนอไว้ตอน
ต้นว่า ปัญหาเรื่องลูกจิ้นในไทยแก้ไขได้ง่ายด้วยการ
ช่วยแก้ปัญหาของลูกจิ้น

ผมได้พรรณารื่องจิ้นกับลูกจิ้นอย่างยืดยาวใน
บทความนี้ แต่ก็เป็นทีสัมพันธ์กับเรื่องของแม่ผม แม่
เป็นผู้ที่นิยมวัฒนธรรมจิ้น ขนบประเพณีจิ้น แต่แม่
เป็นคนไทย ถือสัญชาติไทย จงรักภักดีต่อไทย เลี้ยง
ลูกให้อยู่ในกรอบวัฒนธรรมและศาสนธรรมของไทย
ตลอดมา

๕. ปัญหาเศรษฐกิจของแม่

เคยตายตั้งแต่ผมอายุ ๙ ขวบ ไม่มีมรดกไม่มี
เงินประกันชีวิตไม่มีบำเหน็จบำนาญเหลือให้ตกทอดมา
เลย พี่ชายสองคนกลับมาหาภินท์ที่เมืองไทยแล้วแต่เงิน
เดือนน้อยเต็มที กำ ผมและน้องอีก ๓ คน ยังเล็กอยู่
กำลังเรียน กำลังกินจุ กำลังเติบโตขึ้น ลุงให้ความ
อุปการะส่งเสียเงินให้แม่เป็นรายเดือนแต่ก็ไม่พอใช้ ใน
ครอบครัวเรามียาย และน้ำสองคน มีแม่มน้องคน
เล็ก (ซึ่งหย่านมแล้วแต่แม่มนยังอยู่ด้วยกันกับเรา

เหมือนญาติ) กับลูกสาวแม่นม ลูกของน้ำชายผมจาก
สระบุรีมาอยู่ด้วยเพื่อเรียนหนังสือ ๒ คน แล้วยังมี
ญาติมาพักอาศัยด้วยไม่ขาดสาย ฉะนั้นค่าใช้จ่ายในบ้าน
ย่อมมากเป็นธรรมดาผมสองคนติดค่าเล่าเรียนที่อัสสัม-
ชันค้ำชำระเสมอมา หนัก ๆ เข้าแม่ก็ต้องใช้กำกับผม
ไปขอเงินก้อนจากลุงพิเศษมาชำระค่าเล่าเรียนเสียที่
ตอนราว พ.ศ. ๒๔๖๙-๗๐ กิจการกำของลุงผมไม่ดี
เลย ลูกกำถูกรมรสุ่มไ้ปะแตกและเศรษฐกิจของประเทศ
ไทยทั่วไปเลวลง ราคาปลาก็ตกต่ำ ลุงผมก็อดอดเรื่อง
เงินอยู่มาก วันหนึ่งผมขึ้นไปบนบ้านลุงแล้วขอเงิน
ท่านมาชำระค่าเล่าเรียน ท่านหนึ่ง้องอยู่สักสัปดาห์เห็น
จะได้ พอท่านรู้สึกตัวท่านพูดว่า “ป่วยอ่อยอ่าแป๊ะคิด
ถึงเคี้ยแก”

เมื่อเคี้ยตายไปไม่นาน ลุงได้เสนอต่อแม่ว่าให้
แม่พาลูกทุกคนเว้นแต่คนโตสองคน ไปอยู่เมืองจีนเสีย
ลุงรับรองเด็ดขาดว่าจะไม่ให้อนาทรร้อนใจ จะให้พวก
ผมได้เรียนหนังสือทุกคน และจะส่งเงินให้ใช้เป็นประ
จำ แม่ผมปฏิเสธลุงจึงแนะว่า เมื่อเงินไม่พอใช้ ก็ควร
จะย้ายลูกจากโรงเรียนฝรั่งไปเข้าโรงเรียนหลวง จะได้

ทุนค่าใช้จ่ายลง แม้มันไม่ยอมความมานะคือตั้งของแม่ ทำให้ญาติค้ำเงินอ้างภาษีศุลกากรถึงแม่ว่า “ข้าวใส่ยาอาทิวกาซิง” แปลว่า “มือเล็กออกกันใหญ่”

รายได้ของแม่ในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นเงินอุปการะจากลุง นอกนั้นแม่พยายาม “ติดไฟ” ที่บ้าน คือตั้งวงเล่นไฟในบ้านเพื่อเก็บ “ค่าตั้ง” แต่เข้าใจว่าค่าตั้งนั้นไม่เท่าไรนัก เพราะแม่ลงมือเล่นด้วย และคงเล่นได้บ้างเสียบ้าง นักการพนันส่วนมากเวลาเล่นได้มักจะจ่ายเงินฟุ่มเฟือย และมักจะจ่ายมากจนติดนิสัยแม่เวลาเสียก็ยังจ่ายฟุ่มเฟือย แม่ผมเป็นคนใจกว้างและได้กล่าวแล้วในบ้านเรามีคนอยู่ประจำทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไม่น้อยกว่า ๑๔-๑๕ คนเสมอ เรื่องอาหารแม่ถือคติว่า ต้องไม่ให้ใครคอยากที่บ้านมีอาหารดี ๆ และเหลืออยู่เสมอ เมื่อกำกับผมโตขึ้นก็สนับสนุนให้ชวนเพื่อนนักเรียนไปเที่ยวที่บ้านเมื่อเพื่อน ๆ ไปแม่ก็ตั้งใจจ่ายตลาดเป็นการมโหฬารเพื่อเลี้ยงเพื่อน ๆ ผม บางครั้งชวนกันไปกว่าสิบคน ยิ่งตอนตรุษหรือสารท แม่เป็นสังให้ชวนเพื่อนไปมาก ๆ ให้ไปกินเลี้ยงที่บ้าน (จะได้ไม่ไปเที่ยวเสเพลข้างนอก จ่ายกับข้าวไม่อื่น เพื่อน

เก่าของคนที่อ่านเรื่องนี้คงจำได้ดี)

การครองชีพของเราอยู่ในระดับที่เกินกว่าปกติ
ของแม่หม้ายที่เช่าห้องแถวอยู่ เมื่อกำกับผมเล็กอยู่ แม่
เช่ารถม้าให้ไปส่งที่โรงเรียนบางรักและรับกลับเข้าเย็น
ไม่ให้ไปรดรางเพราะไปห้อยโหนคนเดียวแข่งซาหัก ไม่
ให้เดินไปเพราะไกลเกินกำลัง เสื้อผ้าแม่ให้นุ่งห่มผิด
กับเพื่อนบ้าน ถึงแม้ว่าจะไม่ถึงขนาดของเพื่อน ๆ ที่
โรงเรียนซึ่งเป็นลูกคนมั่งมี ที่ผมรำคาญมากก็คือให้ใส่
แหวนและสร้อยคอทองคำ และถ้าเด็กไม่มีทองติดตัว
เขาจะถูกเอา แม่ชอบตุลคร "ปราโมทย์" วิกเชียงกง
อยู่ใกล้บ้านและให้ผมไปเป็นเพื่อนถือกระบี่หมากให้
เสมอ งานเรียไร งานกรู้น ผ้าป่า เทศน์มหาชาติ
เข้าพรรษา ออกพรรษา แม่ต้องร่วมด้วยทุกครั้งที่ถูก
ชวนเพื่อนบ้านหรือญาติใครขัดสนมาออกปากยิ้มมักจะ
ไม่ขัด เห็นแต่บ่นว่าให้ยิ้มกันไปแล้วไม่ใคร่ได้คืน

เมื่อใช้จ่ายขนาดนี้ เงินที่ได้มาย่อมไม่พอแน่
ชั้นผมทราบมาตั้งแต่เล็กอยู่แล้วเพราะถูกใช้ให้ไปขอ
ยืมเงินจากพี่บ้าน้ำอาหลายคนหลายครั้ง แต่ที่ไม่ทราบ
ก็คือแม่ต้องมีภาระหนี้สินมากเพียงใด ท่านต๋วงกุ่ม

กว้างขึ้นทุกที ทีแรกก็ญาติต่อมาเพื่อน และสุดท้ายก็
คนอื่น ชั้นญาติและเพื่อนฝูงก็คงจะไม่ต้องเสียดอกเบี้ย
หรือถ้าจะเสียก็คงไม่แพงพอประมาณแต่ที่กู้จากคนอื่น ๆ
คงจะเพิ่มมากขึ้นทุกที ดอกคงจะแพงทบถมกันไป แม้
พูดเสมอว่าถึงอึดอัดเพียงใด ก็ไม่ให้ใครมาตุกฏ ภาระ
การเงินแม้ว่าเป็นของแม่คนเดียว ลูกเท่าหรือแม่ท่าน
น้องสาวท่าน ไม่ต้องเกี่ยวข้องไม่ต้องเป็นห่วง แม่เป็น
หม้ายเลี้ยงพวกเราอย่างนี้มาร่วม ๙ ปี ๑๐ ปี จนใน พ.ศ.
๒๔๗๖ กำกับผมเรียนจบชั้นมัธยมปีที่แปด จึงออกมา
ทำงานกินเงินเดือนทั้งสองคนพอจะช่วยค่าใช้จ่ายใน
บ้านได้บ้าง ดูเหมือนทำได้เดือน ๆ ละ ๕๐ บาท ผม
เดือนละ ๔๐ บาทแต่สายเกินไปเสียแล้ว เพราะหนี้สิน
ของแม่ได้พอกพูนมาหลายปีเกินกว่าที่จะสามารถปลด
เปลื้องด้วยเงินเดือนซึ่งอยู่ในระดับที่พอใช้

จะเป็นปี ๒๔๗๖ หรือ ๒๔๗๗ จำไม่ได้แน่ แม่
ถูกลอตเตอรี่รางวัลที่สองเงินหนึ่งหมื่นบาท เพื่อน ๆ
ผมรู้จักกระฉ่อนไป และมักจะถามผมว่าได้ส่วนแบ่ง
เท่าใด ผมก็ตอบโดยสัตย์จริงแม่ให้ ๑๐ บาท ไม่มี
ใครเชื่อ ผมเองทราบดีแม้ว่าเงิน ๑๐ บาท นั้นได้มา
๑๘๖

ก็เป็นบุญเมตตาของแม่มาแล้ว เพราะเมื่อได้เงิน
รางวัลมาแม่ก็นำไปชำระหนี้ ได้จำนำมาจนเกือบหมด
เหลืออยู่เล็กน้อยท่านนำลงทุนร่วมกับญาติทำการค้าขาย
เพื่อให้พี่ชายคนโต ๒ คน ได้มีงานทำเป็นหลักฐานเท่าที่
รู้ตอนนั้นก็เพียงเท่านั้น กระนั้นก็ยังไม่วางใจให้ใครฟัง
ตามความเป็นจริงเพราะอายุเขา เรื่องที่แม่ปกปิดพวก
เราแล้วเรามาทราบภายหลังนั้น เป็นเรื่องที่ฉกาจฉกรรจ์
นักเมื่อเรื่องการเงินเรียบร้อยแล้วแม่จึงเล่าความจริงให้
ฟังว่าเมื่อก่อนจะถูกล่อลวงเตอรันั้น เจ้าหนังกำลังเร่งรัด
ทองเงินแม่อยู่หลายราย วิ่งเต้นเท่าใดก็หาเงินมาชำระ
เขาไม่ได้ ขอผิดผ่อนไปได้บ้าง แต่ภรรยาหนังกัดตัว
เข้ามาทุกที จนกลุ้มใจนอนไม่หลับ ครุ่นคิดอยู่ ๒-๓
คืน หาทางออกอย่างไรก็หาไม่ได้ผลสุดท้ายเห็นมีทาง
ออกอยู่ทางเดียวคือ ไปกระโดดหน้าตายเป็นเสียให้พันทุกข์
เผอิญรุ่งขึ้นก็ถูกล่อลวงเตอรันั้นเป็นเรื่องหวาดเสียวสยองแต่ก็
เป็นบุญพระช่วย

๖. วิธีอบรมลูก

แม้ผมมีความคิดแบบก้าวหน้าหลายอย่าง แต่
อบรมลูกส่วนใหญ่แบบโบราณคือ ทุนุถนอมลูกจน

เกินไป เช่น ให้ลูกผู้ชายนั่งรถม้าไปโรงเรียน ห้าม
เด็ดขาดไม่ให้เล่นฟุตบอล แม้แต่จะไปดูฟุตบอลก็ห้าม
ไปเล่นฟุตบอลเดี่ยวแข่งขาคัก เรื่องแข่งขาคักเป็นเรื่อง
ที่แม่กลัวนัก แต่ก็ไม่วายที่ผมจะแอบหนีไป คือไปดู
ฟุตบอล แต่แม่ตั้งวงไฟได้ขานไม่ครบเป็นนอกเพราะถ้า
หนีไปแม่ก็ต้องรู้ จะเล่นฟุตบอลเราก็ไปสนามหลวง
หรือลุมพินีในตอนเช้าตรู่ก่อนแม่ตื่น กลับมาตอนสาย
พอได้รับหน้าแม่เมื่อตื่น เมื่อผมอายุ ๑๕ ปี ก็มี
อุบัติเหตุแขนหักข้างขวาจนความแตก ที่แขนหักนั้น
ไม่ใช่เพราะไปเล่นฟุตบอลตั้งใจจะไปเล่นที่ลุมพินี แต่
ยืมจักรยานเพื่อนขี่แล้วล้มในสนามนั่นเอง พวกเราจะ
ไปไหนตามปกติต้องขออนุญาตก่อนเสมอ แม่ห้ามนัก
ห้ามหนากลัวจะไปคบนักเลงแล้วจะเป็นอันธพาลแต่
กระนั้นผมก็ยังหนีหลบไปเล่นกีฬาอยู่เนือง ๆ

แม่มีกติกาศัพท์เลื่องลือว่ากู มิได้เรียวอาญาสิทธิ์
เห็นบไว้หลังกระจากข้างเก้าอี้ประจำตัวของท่านที่หน้า
บ้านแต่ท่านมักจะใช้ไม้เรียวตีเด็กเล็ก ๆ และเลือกตีที่ขา
ส่วนใหญ่ใช้ข้อมากกว่าตีจริง ๆ แต่ถ้าถูกตีแล้วก็ทั้งเจ็บ
ทั้งอาย เนื่องจากแม่เป็นพี่สาวคนโต อาณาจักรแห่ง

อำนาจของท่านจึงกว้างขวางแผ่ไปถึงบ้านหน้าๆ ฝั่งหลาย
บ้าน ลูกพี่ลูกน้องผมคือหรือ ชนหรือ ไม่กินยาหรือ
ไม่กินข้าวหรือ ไม่อาบน้ำหรือพอได้ยินว่าคุณบ้ำาใหญ่
หรือแม่บ้ำาใหญ่ มาแล้วเป็นเรียบร้อย ผู้ที่อยู่ใน
อาณาจักรของแม่เกี่ยว^๕เป็นข้าราชการชั้นอธิบดีก็มี
เป็นผู้จัดการสาขานาการพาณิชย์ก็มี เป็นนายตำรวจ
ชั้นนายพันก็มี เป็นพนักงานธนาคารชาติก็มี

เวลาลูกหลานทำการบ้านเรียบร้อย อ่านหนังสือ
วาดเขียน ทำงานฝีมือ หรือสอบไล่ได้ผลดี แม่ก็
พอใจแต่ไม่ชมต่อหน้าแกล้งพูดให้คนอื่นฟังโดยรู้ว่าเรา
ได้ยิน เพราะพวกเรามากแอบฟังผู้ใหญ่ด้วยกัน อยู่รวม
กันในห้องแถวแคบๆ เช่นนั้น ย่อมอดได้ยินได้ฟัง
อะไรๆ ไม่ได้ เมื่อผมสอบชิงทุนได้ไปเรียนเมืองนอก
และทราบผลประกาศแล้ว แม่ก็จับตระเวนไปลาญาติพี่น้อง
น้องเพื่อนฝูงทุกวันทั้งเช้าทั้งบ่ายหลายสัปดาห์ บางครั้ง
รู้สึกระอาเพราะทั้งเบื่อทั้งกระดากที่แม่พาไปโฆษณา
เพื่อนของแม่บางคนที่ต้องไปลาผมไม่เคยรู้จักมาก่อน
เลย แต่แม่บอกว่าเอาเถิดเถิงถือกระเป๋ามากให้แม่ ไป
เป็นแม่ก็แล้วกัน เกราะหัดผมทนไปกับแม่ทุกนัด ถ้า

ไม่ไปคงจะนึกเสียดายและเสียใจมาจนบัดนี้ เพราะ
โอกาสสุดท้ายแล้วที่จะทำตามใจแม่ ผมไปเมืองนอก
เดือนเมษายน ๒๔๘๑ ต่อมาอีก ๖ เดือน แม่ก็ตาย

๗. คาถาของแม่

แม่ไม่ใช่พระอรหันต์ เป็นมนุษย์ธรรมดาที่มี
คุณธรรมหลายประการ จึงได้พรรณามาแล้ว ความ
บกพร่องย่อมมีอยู่บ้างเป็นธรรมดา แต่ไม่ใช่วิสัยของ
ลูกที่จะมาบรรยาย

แม่มีคาถาอยู่ ๓-๔ ข้อ ซึ่งถ้าอธิบายให้ทราบ
บางทีจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย

ความมานะเด็ดเดี่ยว เป็นคาถาข้อแรกของแม่
ที่เห็นได้ชัดจากประวัติของท่าน เมื่อตั้งใจจะทำอะไร
โดยเห็นแน่แน่วแล้วเป็นสิ่งที่ค้ำสิ่งที่ชอบธรรม ก็ต้อง
ทำให้ได้แม้จะต้องเสี่ยงต่ออันตรายความยากลำบาก
ใครจะนิินทาเย้ยหยันอย่างไรก็ต้องมานะอดทน โดย
หวังประโยชน์ถาวร จะเด็ดเดี่ยวได้ต้องกล้าหาญ แต่
กล้าหาญไม่ใช่กล้าบ้าบิ่นซึ่งเป็นการเสี่ยงภัยโดยไร้
ประโยชน์ แม่ไม่เคยขลาดและไม่เคยบ้าบิ่นแต่กล้าหาญ
กว่าใคร ๆ

แม้รักอิสระและเสรีภาพยิ่งกว่าชีวิต ถ้าท่าน
ยอมไปเมืองจีนเมื่อท่านเป็นหม้ายใหม่ ๆ บางทีชีวิต
ของแม่อาจจะยืนนานกว่าที่เป็นอยู่ แต่แม่ไม่เคยคิดจะ
ให้ใครเลี้ยง เงินอุปการะของลุงท่านถือว่าเป็นสิทธิ์ของ
ท่านที่ควรได้เพราะเคยได้ช่วยลุงทำงานจนสร้างบ้านที่
เมืองจีนได้ใหญ่โต ท่านพูดให้ฟังเสมอว่าไปให้ลุงเลี้ยง
ที่เมืองจีนก็เหมือนนกขุนทองอยู่ในกรงบินไปไหนไม่
ได้ตามใจชอบ เข้าค้ำมีอาหารกินจะพูดตามใจตัวก็พูด
ไม่ได้ พูดไม่ได้ตามใจไม่ใช่ไทยแท้

กาถาข้อต่อไปคือความซื่อสัตย์สุจริต แม่พูด
บ่อย ๆ ว่าเลี้ยงลูกมาไม่ได้เอาเปรียบใคร ไม่ให้คคใน
ข้ออในกระตูก ต้องซื่อสัตย์ ต้องคงวาจาสัตย์ เมื่อ
แม่เป็นหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระคืนเขาแม่ก็จะ
บักใจและรับกรรมด้วยชีวิต กรันบุญวาสนาส่งให้ได้
เงิน เจ้าหนี้ก็ราย ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยทวงแม่ก็ชำระคืน
หมดถ้วนหน้า บางรายให้ยืมมาจนลืม ก็ยังชำระให้
เสร็จสิ้นไป

ความใจกว้างเมตตาคุณานั้น แม่ปฏิบัติให้
เห็นเป็นตัวอย่าง ท่านว่าคนเราก็ต้องมีเรื่องทุกข์ร้อน

กันทั้งนั้น ถ้ามนุษย์ไม่ช่วยซึ่งกันและกันแล้วโลกจะ
แคบ มีคนเตือนแม่ทำไมใจกว้างนัก ไครขออะไรก็
มักจะให้ แม่ก็ตอบว่าถ้าเขาไม่ลำบากจริง ๆ แล้วเขาจะ
บากหน้ามาขอเราหรือ

แม่พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ใครทำหิโนินทาได้
และไม่ให้ใครดูถูก แต่ถ้าใครเอาความเท็จมานินทาแม่
ก็ไม่สนใจบอกว่าย่าไปเอาใจใส่กับคนพาล เช่น เมื่อ
ผมถูกตำว่าเป็นชวนเกียหรือล้อว่าเป็นไอ้เจ๊ก ท่านก็
บอกว่าเขาไม่รู้จะตีว่าเราอย่างไรแล้ว จึงหยิบเอาเรื่อง
ส่วนตัวมาว่ากัน ฉะนั้นเมื่อผมอายุมากแล้วกำลังตก
เถียงกันถึงเรื่องสำคัญ ๆ เกี่ยวกับเสรีภาพของบ้านเมือง
ใครมาตอดเรื่องส่วนตัว เช่น ยั่วผมว่ากินขนมปัง
นอนกับฝรั่ง ก็นึกขึ้นได้ว่าเขาจนต่อเหตุผลของเรา
แล้วจึงแว้งไปพูดเรื่องส่วนตัว หรือมีคนหาว่าชชลาด
ตีแต่อบอุนอยู่เมืองนอก ทั้งเพื่อนฝูงไว้ให้เผชิญ
อันตราย ผมก็ได้คิดว่าคนอย่างนั้นก็มีด้วย จนแก้ด้วย
คำแล้วก็เสกสรรปั้นเรื่อง ไม่นึกถึงเรื่องจริง ๆ ที่เกิด
ขึ้นเมื่อ ๒๙ ปี ที่แล้วมานึกเสียว่ามดกัด

๘. ผู้หญิงในชีวิตของผม

เรื่องผู้หญิงในชีวิตของผม ยังไม่จบแน่นอน
เพราะในบทนี้เขียนเรื่องแม่เท่านั้นและยังมีผู้หญิงอีก
มากในชีวิตของผม มีหลายคนที่น่าเขียนให้อ่านกัน
ทำไมจึงเขียนหรือจะเขียนเรื่องผู้หญิงในชีวิต? ตอบ
ได้สองประการคือ ถ้าไม่เขียนเรื่องผู้หญิงก็คงต้องเขียน
เรื่องผู้ชาย ถ้าเกริ่นให้บรรณาธิการทราบว่าจะเขียน
เรื่องผู้หญิงในชีวิตผม บรรณาธิการคงจะสนใจถึงกับ
ใจเต้นตึกตัก แต่ถ้าเกริ่นว่าผมจะเขียนเรื่องผู้ชายใน
ชีวิตผม บรรณาธิการจะเข้าใจผิดไปมาก ๆ ก็เป็นไปได้

สำหรับเรื่องผู้หญิงอื่น ผมคิดว่าคงเขียนยาก
กว่าเขียนเรื่องแม่ มีเหตุผลหลายประการข้อสำคัญก็คือ
ไม่แน่ใจว่าเจ้าตัวของเขาจะยอมให้เขียน ในบางกรณี
อาจจะต้องรอให้เจ้าตัวตายไปเสียก่อน แต่ก็หนักใจอยู่
ว่าถ้าผมตายไปเสียก่อนแล้วจะเขียนได้อย่างไร

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าจะเขียนเรื่องเมียผม ก็คงจะ
เห็นได้ชัดว่ายากเพียงใดในโลกนี้ แม่หม้ายมีมากกว่า
พ่อหม้ายมากต่อมากนัก

จะชิงเขียนเรื่องเมียผมไว้ในที่นี้สักเล็กน้อย
เพราะมาจกคิดได้ว่าส่วนใหญ่พวกเราชาวธนาคารชาติ

ไม่มีใครรู้จักเมียผม บางคนไม่เคยเห็นด้วยซ้ำไปซึ่งก็นับว่าเป็นบุญ เพราะในสำนักงานไหนถ้าพนักงานรู้จักเมียของหัวหน้าสำนักงานจนถึงขนาดแล้ว มักจะมีเรื่องยุ่งพิลึก

เมื่อผมเป็นผู้ว่าการธนาคารนี้ เมียผมมีความเคียดแค้นมากอยู่ข้อหนึ่ง คือมีคนแปลกหน้าไปหาที่บ้านแล้วเอาของขวัญของกำนัลไปให้เสมอ ถ้าผมอยู่บ้านละก็สะดวกหน่อยเพราะผมปฏิเสธเองได้ นอกจากจะเป็นคนรู้จักกันสนิทเป็นเพื่อนกันและของขวัญก็เล็กน้อย ก็รับเอาไว้ เพราะไม่ใช่ของกำนัลสินบน เราปฏิบัติกันอย่างนี้ตลอดมา

วันปีใหม่ปีหนึ่ง เผอิญผมไม่อยู่บ้าน มีพนักงานธนาคารเราคนหนึ่ง (ซึ่งเคยขอลาออกไปแล้ว) นำเอากระเช้าผลไม้ไปให้ที่บ้าน พนักงานคนนั้นเมื่อปีก่อนได้นำเอากระเช้าผลไม้ไปให้ที่หนึ่งแล้ว ผมก็บอกว่าย่าเอามาอีกเลยขอบคุณมาก เขาก็บอกว่าเขานำมาด้วยความนับถือจริงๆ ในโลกนี้เขานับถือคนอยู่สองคนผมเป็นคนหนึ่งในสองนั้น ผมก็ขบใจแล้วบอกว่าย่านับถือไว้ในใจก็ไ้ ปีหน้าอย่านำมาอีกเลย มาถึงปีที่จะเกิด

เหตุเมื่อยอมรับหน้าที่ปฏิบัติอย่างเคย คือขอให้เอาของ
ขวัญกลับไปเสีย พูดเป็นภาษาฝรั่ง พนักงานคนนั้นก็
เข้าช้อยู่ที่นั่นแหละเมื่อยเมื่อนึกว่าไม่เข้าใจอังกฤษ จึงใช้
ภาษาไทยแทนแต่ภาษาไทยของเมื่อยผมใคร ๆ ก็รู้ว่า
จำกัดมาก คือ พูดได้ว่า “ไปซิ-ไปซิ” พนักงาน
คนนั้นก็โกรธหาว่าขี้ขี้ แล้วเลยผูกใจเจ็บพยายามต้ง
แต่^๕นั้นมาจนถึงทุกวันนี้ มีโอกาสที่ใดก็พยายามเอา
ความเท็จมาผสมกับความจริงเล่นงานผมทุกที เช่น
กล่าวหาว่าผมทำงานตำแหน่งอื่นเสียจนไม่ทำหน้าที่ผู้ว่าการ
ธนาคารชาติ ราวกับว่าตนนั้นรู้จักหน้าที่ผู้ว่าการ
ธนาคารชาติ เคยทำมาเป็นอย่างดีและเมื่อจะเล่นงาน
ค่าผมก็แวงเลยไปค่าถึงเมียเสมอ ประหลาดมากที่เป็น
นักมวยชกได้เข้มขด

ข้อที่อยากขอให้ช่วยกันคิดก็คือ เมื่อยผมทำผิด
หรือทำถูก ถ้าอยากอ่านเรื่องผู้หญิงในชีวิตของผมอีก
ก็ควรเขียนบอกบรรณาธิการมา และโปรดอ้างเหตุผล
ให้ทราบด้วยว่าทำไมถึงอยากอ่านอีก กลับกันถ้าไม่
อยากอ่านอีกก็ช่วยเตือนกันด้วย

ผู้หญิงในชีวิตของผม-แม่

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ธ.ป.ท. ปีที่ ๒๕๑๕

แตกเนื้อหนุ่มเมื่อ ๒๔๗๕

เมื่อมิถุนายน ๒๔๗๕

ผมเป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่แปด อยู่โรงเรียน
อัสสัมชัญ ไม่เคยเรียนเรื่องการเมือง การปกครองไม่
เคยคิดถึงสิทธิเสรีภาพของราษฎร เคยเรียนหนังสือ
เรื่องพลเมืองดี ซึ่งสอนว่า พลเมืองมีหน้าที่อย่างไร
บ้าง จะต้องอยู่ในระเบียบวินัยอย่างไร แต่ไม่เคยมี
ใครสอนว่า พลเมืองก็มีสิทธิเสรีภาพด้วย เคยเรียนรู้ว่า
คำขวัญของชาติฝรั่งเศส คือ เสรีภาพ สมภาพ และ
ภราดรภาพ แต่ไม่ทราบละเอียดว่า เมื่อฝรั่งเศสเขา
ปฏิวัตินั้น เกิดอะไรขึ้น เพราะทางโรงเรียนนั้นสอน
ประวัติศาสตร์หยุดแค่รัชกาลพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔
หนังสือเรียนธรรมจรรยาทั้งภาษาไทยและฝรั่งเศสสั่ง

สอนแต่ให้เชื่อฟังเคารพบนอบผู้ใหญ่ รักใคร่เพื่อน
ฝูงโอบอ้อมอารีแก่คนโดยทั่วไป โลกของคนหนุ่มอย่าง
ผมในสมัยนั้น เป็นโลกที่ตัดปัญหาการเมืองออกไปเสีย
มีแต่ปัญหาให้ศึกษาเร็วๆ เสร็จสิ้นไปด้วยดี จะได้ออกไป
ประกอบอาชีพ ช่วยครอบครัวทางเศรษฐกิจ คนที่
ได้เห็นน้อยรู้น้อยก็ยากน้อย รู้มากจะยากนาน ชีวิต
ของคนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในคุณลย์เสถียรภาพทางการเมือง

จิตใจที่อยู่ในคุณลย์แห่งเสถียรภาพนี้ เริ่มหวน
ไหวเล็กน้อย ในปี ๒๔๗๕ เพราะเหตุการณ์สาม
ประการ

ประการแรก ในชั้นมัธยมปีที่แปด ภาคฝรั่ง
เศสในอัสสัมชัญ ขณะนั้นอาจารย์เริ่มสอนปรัชญาซึ่ง
แยกหัวข้อออกเป็น จิตวิทยา ธรรมจรรยา ตรรกวิทยา
และเทววิทยา ได้เริ่มเรียนรู้ว่าความคิดของมนุษย์เป็น
สิ่งอันประเสริฐจะเกิดขึ้นได้ก็แต่ในสภาพที่ปราศจาก
อวิชาและพันธนาการ กล่าวคือในสภาพที่มีเสรีภาพ
เสรีภาพในการคิด การพูด การเขียน การอภิปราย
และการสมาคม จำได้ว่าหนังสือตำราปรัชญานั้น นัก
บวชโรมันคาร์ดลิกเป็นผู้เขียนและอาจารย์ผู้สอน ก็เป็น

นักบวชโรมันคาทอลิก

ประการที่สอง ได้มีการรัฐประหารเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบรัฐธรรมนูญ โดยมีพระมหากษัตริย์ และในรัฐธรรมนูญได้ระบุสิทธิและเสรีภาพของประชากรราษฎรไว้หลายประการ มาตราแรกบัญญัติไว้ว่า อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย

ประการที่สาม เกิดขึ้นในโรงเรียนอัสสัมชัญเอง คือเกิดมีนักเรียนจำนวนหนึ่งใช้สิทธิเสรีภาพเรียกร้องให้โรงเรียนกระทำการบางอย่าง เช่น ให้หยุดเรียนในวันพิธีพุทธศาสนา ให้มีเครื่องแบบนักเรียนเป็นต้น ทางโรงเรียนได้ใช้อำนาจลงโทษนักเรียนให้อยู่ในระยะเบียบวินัย ทางฝ่ายนักเรียนก็ตอบโต้ด้วยการสไตรค์ไม่เข้าห้องเรียน เหตุการณ์ลุกลามต่อไป โรงเรียนจึงตัดสินใจ ปิดโรงเรียนชั่วคราว

ผมเองไม่ได้มีเตียงสา ในเหตุการณ์ต่างๆ นักในการเรียนปรัชญาก็เล่าเรียนไปด้วยความสนใจกับบทเรียนอย่างธรรมดา ไม่ได้คิดอะไรนอกเหนือจากนั้นไปในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศ หรือใน

เรื่องสไตรค์ที่โรงเรียนผมก็มีบทบาทเพียงแบบไทยมุง
คือ คอยมุงดูเขา สนุกดีไม่สำนึกว่า มีความสำคัญ
อย่างไร เมื่อทางโรงเรียนสั่งปิดโรงเรียนกลัวรัฐสภเสียด
ายเพราะได้เรียนมาจนเกือบจบหลักสูตรแล้ว โกลัจะ
ได้ออกไปทำมาหากินให้คุ้มกับที่แม่ได้ลงทุนลงแรง
ลำบากยากเข็ญมาหลายปี เพื่อให้การศึกษาก็มาสค
หยุดลงเช่นนี้ เพราะเหตุที่พวกเรา ก่อความวุ่นวาย
ไม่เคารพนับถือครูบาอาจารย์ เป็นลูกศิษย์คิดล้างครู
ไม่อยู่ในระเบียบวินัย

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกในเสถียรภาพแห่งชีวิต
ได้เริ่มสั่นคลอนไปบ้างโดยที่ กรอบชีวิตได้ขยายตัว
ออก การครองชีพแบบเดิมนั้น ถึงจะมีเสถียรภาพและ
ได้คุณก็จริง แต่น่าสงสัยว่าเสถียรภาพไม่ใช่สิ่งเดียว ที่
พึงปรารถนากระมัง คงจะมีสิ่งอื่นที่สำคัญไม่น้อยกว่า
เสถียรภาพ คุณแห่งชีวิตนั้น สงสัยว่า เป็นจุดที่
เคลื่อนไหวได้ ขึ้นสูงลงต่ำได้ ชีวิตที่ทรงคุณอยู่ใน
ระดับสูง คงจะดีกว่าชีวิตที่ทรงคุณอยู่ในระดับต่ำ และ
มนุษย์กับสังคมของมนุษย์นั้นเองสามารถกระทำให้อุ
คุณแห่งชีวิตขึ้นสูง ลงต่ำได้ ตามภาษาที่ใช้กันอยู่ใน

สมัยนี้ มนุษย์อาจจะ “พัฒนา” ให้ชีวิตมีระดับทำได้ และจะให้สมคุณอยู่ในระดับใดก็ตามความสามารถของมนุษย์ คำว่าชีวิตในที่นี้ หมายถึงการครองชีพในด้านต่าง ๆ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การสังคม เป็นต้น

ข้อสงสัยที่เกิดขึ้น ทำให้ผมกับเพื่อนรุ่นหนุ่มอีกสองสามคน ชักชวนกันแสวงหาคำตอบจากหนังสือต่าง ๆ ซึ่งเดิมทางโรงเรียนห้ามไม่ให้อ่าน เพราะเป็นบาป เช่น หนังสือของ รุสโซ วอลแตร์ โชลา และหนังสือประวัติการปฏิวัติของฝรั่งเศส เป็นต้น ต่อมาเมื่อผมอ่านภาษาอังกฤษออกได้อ่านศึกษาจากจอห์นจิวทมิล ฮอบเฮาท் ทอนน์ ลาสกี รัสเซล เจฟเฟอตัน ลินคอล์น รวมทั้งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ในสมัยนั้น แม้ว่าเราจะได้เริ่มสนใจเสาะแสวงวิชาเกี่ยวกับการบ้านเมืองแล้วก็ตาม ผมต้องหมกมุ่นอยู่กับการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว งานสอนที่โรงเรียนอัสสัมชัญเป็นภาระหนักพอสำหรับครูใหม่รุ่นหนุ่มวัย ๑๘-๒๐ ปี ฉะนั้นในเรื่องการบ้านเมือง

ของไทย ผมยังคงสังกัดไทยมุง คือคอยติดตามอ่าน และฟังข่าวอยู่บ้างโดยมิได้คำนึงว่าตนเองมีบทบาทอย่างไรบ้างในเรื่องของบ้านเมือง

ลัทธิไทยมุงติดนิสัยผมอยู่หลายปี จนกระทั่งเมื่อได้รับทุนเล่าเรียนไปศึกษาต่อที่อังกฤษในปี ๒๔๘๑ การเลือกตั้ง การจัดคณะรัฐมนตรี การอภิปรายในสภาฯ ความแตกแยกกันในคณะรัฐบาลเจ้าคุณมโนปกรณ์นิติธาดา สมุดปกเหลืองของหลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐประหารครั้งที่สอง กฎบวรเทศ ในหลวงรัชกาลที่ ๗ สละราชสมบัติ คณะราษฎรฝ่ายพลเรือนแตกแยกกัน เจ้าคุณเพ็ญผลพยุหเสนาลาออกแล้วกลับเข้ามาใหม่ เข้าแล้วออกอีก หลวงพิบูลสงครามถูกลอบยิง การประหารชีวิตศัตรูทางการเมือง การบีตปากมิให้ติเตียนรัฐบาล ฯลฯ เหล่านี้ ผมเป็นคนหนึ่งที่มุ่งดูเขา ส่วนใหญ่มุ่งดูเพื่อความสนุกเหมือนมุงดูลิเก ไม่แตกต่างกับบรรดาไทยมุงที่มีจำนวนมากล้นหลามในปัจจุบัน แต่บางครั้งก็อดรู้สึกสลด และอนาถใจไม่ได้ เมื่อคนไทยต่อคนไทย พินาศฆ่ากันเอง หรือเมื่อแน่ใจว่าพ่อของเพื่อนถูกประหารชีวิต ด้วยข้อหาเท็จและการปลุก

พยานเท็จ ไม่ได้เคยจุกคิดว่า เราก็คือพลเมืองคนหนึ่ง
มีหน้าที่และสิทธิเสรีภาพที่จะรวมกันกับผู้อื่น บ้านศาล
ให้การปกครองของบ้านเมืองเป็นไปโดยชอบธรรม เมื่อ
ก่อนจะเดินทางไปเรียนต่อที่อังกฤษผมได้ใช้สิทธิเลือก
ตั้งเป็นครั้งแรกในชีวิตแต่ในบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้ง
นั้น ไม่รู้จักเสียส่วนมาก ที่รู้จักบ้างก็มี ชื่อเสียงไม่
น่าศรัทธา ไม่ทราบว่าจะเลือกใครดี ผลสุดท้ายตัดสินใจ
ใจลงคะแนนให้ผู้สมัครท่านหนึ่งซึ่งเป็นครู เพราะคิด
ว่าเราก็คือเคยเป็นครูไม่รู้จะเลือกใครก็เลือกครู

ในภาวะไทยมุงระยะปี ๒๔๗๖ มหาวิทยาลัยวิชา
ธรรมศาสตร์และการเมือง ยังไม่ได้เริ่มตั้ง ผมยังไม่
ได้เรียนกฎหมาย แต่ได้ติดตามเพื่อน ๆ ที่แก่กว่า และ
กำลังเรียนกฎหมายอยู่ ไปเที่ยวโรงเรียนกฎหมายในวัน
พฤษหส์ ฯ ที่โรงเรียนอัสสัมชัญหยุด สังเกตดูว่า นักเรียน
กฎหมายบางคนพกปืน ผมถามเขาว่าทำไมพกปืน เขา
เล่าว่านักเรียนกฎหมายกับพวกทหารไม่ลงรอยกันเรื่อง
การเมือง ผมก็เชื่อถามเขาว่า ก็ไม่ลงรอยกันทางการ
เมืองทำไมต้องใช้ปืนก็ควรจะใช้สันติวิธีกรรมัง ฐาน
คนชาติเดียวกัน ตอนนั้นถึงเวลาที่ไทยมุงถูกพวก

นักเรียนกฎหมายมุ่งดู ด้วยความประหลาดใจหัวร่อกัน
งอหาย บางคนว่าไอ้นี้แปลกคิดประหลาด ๆ เป็น ๆ

ในปี ๒๔๘๑ ผมได้เข้าเรียนที่อังกฤษแล้ว ใน
ตอนปลายปีโรงเรียนปิดได้ไปพักตากอากาศที่เมือง
ทอรั๊ก ชายทะเลทางตะวันตกเฉียงใต้ของอังกฤษ นัก-
เรียนไทยอีกคนหนึ่งชื่อพร้อม วัชระคุปต์ ไปพักอยู่
ด้วยกัน พร้อมเรียนวิชาโหรากรรมที่มหาวิทยาลัยลอน-
ดอน เป็นชาวโคราช เรียนชั้นมัธยมปลายอยู่ที่อำนวย
ศิลป์ วันหนึ่ง พร้อมระล่ำระลักมาบอกว่า “ตาย
แล้วโว้ย” ถามว่า “จะตายเรื่องอะไร?” พร้อมคำ
ให้แล้วจึงอธิบายว่า เมืองไทยต่อไปนี้จะแย่แล้วเพราะ
หลวงพิบูลสงครามได้เป็นนายกรัฐมนตรี แทนเจ้าคุณ
พหล ๆ คงจะเป็นระบบเผด็จการแบบเยอรมันและอิตาลี
ผมขอรับสารภาพว่าไม่เคยคิดมาก่อน พร้อมเป็นคน
แรกที่ให้สติเรื่องเผด็จการและประชาธิปไตย ตั้งแต่
มาจนพร้อมตายจากไป (เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๑๕ นี้
เอง) พร้อมกับผมก็ถกกันเสมอเรื่องเสรีภาพ ประชา
ธิปไตย ลัทธิการเมืองฝ่ายซ้าย ฝ่ายกลาง ฝ่ายขวา
 ฯลฯ ตลอดจนไปรดสังเกตุว่า พร้อม วัชระคุปต์

เป็นนักวิทยาศาสตร์ปริญญาเอกทางโลหกรรม อาจารย์
ชั้นพิเศษในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้มีสติทาง
การเมืองและเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้สตินั้นแก่ผม ซึ่งเรียนทาง
สังคมศาสตร์ เพื่อนรักเอ๋ย . . .

สำหรับท่านทั้งหลายที่เป็นบุคคลสำคัญ มีบทบาท
บาทในการรัฐประหารปี ๒๔๗๕ นั้น ผมมิได้รู้จักท่าน
เป็นส่วนตัวจนกระทั่งเป็นเสรีไทยเข้ามาในตอนสงคราม
ญี่ปุ่น ฉะนั้นจะขอพูดไม่กล่าวในที่นี้ เพราะห่างไกล
จากเรื่องปี ๒๔๗๕ ไปมาก ก่อนจบบทความนี้ ใคร
จะขอเสนอความเห็นสักสองข้อ

ประการแรก เรื่องของบ้านเมือง เป็นเรื่องที่
สำคัญแก่ชีวิตอิสระภาพของคนและชาติเรามาก พวก
เราแต่ละคน ไม่ควรจะมีวิถีลัทธิไทยมุงอยู่รำไป การ
มุงดูเขาทำอะไรกันนั้น มักจะสนุกดีและไม่เสี่ยงอันตราย
ด้วย เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพลี่ยงพล้ำไป ไทยมุงก็แผ่
เมตตาให้โดยบ่นว่าสงสาร เมื่อสงสารแล้วก็สบายใจแก่
ตนเอง ถ้าใครเขาโกงกินกันหรือใช้อำนาจเป็นอธรรม
เราก็น่าสงสารจากไทยมุงเป็นไทยบ่น หรือผสมกันเป็น
ไทยมุงบ่น ล้อมวงกันบ่นไปนิทานไปสนุกดีอีก เพราะ

เรื่องที่เอามานินทานั้นมันสนุกแทบทุกเรื่อง ในกรณีที่
มีใครตกกระป๋อง หรือถูกประทุษร้ายเพราะยื่นคอไป
ให้เขา सबเอาทางการเมือง ไทยมุงก็มักจะสมน้ำหน้า
อยากแวงงำหาเสียทำไม นี่แหละสุภษิตไทยดี ๆ
ไทยมุงก็เอาไปตีความให้เป็นสุภษิตไปได้

ถ้ารักจะให้ดุร้ายแห่งชีวิตของประชาชาติไทย
เคลื่อนสูงขึ้นไปโดยไม่ทิ้งเสถียรภาพ ไม่มีทางอื่น
ต้องร่วมกันมาก ๆ เลิกลัทธิไทยมุง ไทยบ่น ไทยมุง
บ่นเสีย ชวนกันย้ายสังกัดเป็นไทยสน ไทยร่วม ไทย
เรียกร่อง แล้วไทยจะเจริญ

ข้อสุดท้าย ข้อเสนอเพื่ออภิปรายกันต่อไป ว่า
บ้านเมืองอันพึงปรารถนาของเรานั้นควรจะมีลักษณะ
ประการใดบ้าง ผมมีความเห็นว่า ควรจะมีลักษณะ
๔ ประการ คือ (๑) มีสมรรถภาพ (๒) มีเสรีภาพ
(๓) มีความยุติธรรม และ (๔) แผ่เมตตากรุณา

สมรรถภาพ หมายความว่า บุคคลในบ้าน
เมืองนั้น มีความรู้ความสามารถ ความขยันขันแข็ง
มีวิธทำงาน การจัดรูปงานและการประสานงานกันอย่าง
เรียบร้อย จะคิดทำอะไรก็สามารถทำได้โดยสะดวก

และคล่องแคล่วว่องไว สมรรถภาพในด้านการปกครอง
หมายความว่าหัวหน้าพรรคการเมืองรู้จักวิธีเป็นผู้นำลูก
พรรค มีโอกาสพอที่จะป้องกันมิให้ลูกพรรคชู้กรร
โชกได้ และแม้จะประสบลูกพรรคที่เลว ก็สามารถ
ขจัดอุปสรรคได้ โดยไม่ต้องละทิ้งหลักการ เสรีภาพ
ยุติธรรมและเมตตากรุณา

เสรีภาพ หมายความว่า บุคคลแต่ละคน คณะ
แต่ละคณะมีสิทธิเสรีภาพสมศักดิ์ศรีของมนุษย์ ทำ
อะไรได้โดยมิต้องหวาดหวั่น เว้นแต่จะเป็นการประทุษ
ร้ายต่อผู้อื่น หรือเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้อื่น เสรี
ภาพเป็นหัวใจแห่งความดำรงริเริ่ม เพื่อสร้างสรรค์
ความเจริญ การที่มนุษย์มีเสรีภาพก่อให้เกิดความคิด
ต่าง ๆ กัน ย่อมเปิดโอกาสให้มีทางกว้างสำหรับเลือก
วิธีที่ดีมีประโยชน์ที่สุดได้ เป็นทางที่เหนือกว่าการ
บังคับให้ทุกคนคิดอ่านเข้ารอยเดียวกันหมด ความ
สำนึกในเสรีภาพของแต่ละคน ก่อให้เกิดความสามัคคี
ในชาติได้ และความสามัคคีสมานฉันท์เป็นคุณประ
โยชน์ยิ่งนัก ในวาระที่บ้านเมืองตกอยู่ในภาวะอันตราย
จากภายใน และภายนอกประเทศ

ความยุติธรรม หมายความว่า บ้านเมืองมีชื่อ
มีแป๊ะใช้กฎหมายและขบวนการตุลาการเป็นกติกาสำหรับ
ทุกคนเสมอหน้ากันหมด โดยตั้งรากฐานอย่างมั่นคง
ด้วยความปลอดภัยและศีลธรรม การปกครองไม่ได้
ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ หรือประกาศิตตามอำเภอใจของ
คนคนเดียวหรือหมุ่หมุ่เดียว

ความเมตตากรุณา หมายความว่ามีการช่วย
เหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แทนที่จะคิดพิฆาตกัน ผู้
ที่เกิดมาแล้วลาหน้าผู้น้อยมประคับประคองผู้ที่ล้าหลัง
เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พิการทางร่างกายหรือจิตใจ รัฐบาล
ซ้จัดทุกซ้บำรุงสุข แบ่งความเจริญให้ทั่วหน้า รามอน
แมกไซไซกล่าวไว้ว่า “ใครเกิดมามีน้อยกฎหมายควร
จะช่วยให้ได้รับมาก”

ขออุทิศ ส่วนดีของบทความนี้ถ้ามี่ เป็นที่ระลึกถึง ดร.
พร้อม วัชระคุปต์ ผู้เฝ้ในเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

• แดกเนอหนนมเมอ ๒๔๓๕

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน

สงครามศาสตร์ปริทัศน์ มิถุนายน ๒๕๑๕

หนังสือทะเลลึกพร้อม วัชระคุปต์ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๕

ประวัติการทำงาน

ของ

นายปรีช อดิภากรณ์

ชาติ ปี ๒๔๕๕ จังหวัดพระนคร

ก. เกียรติประวัติทางการศึกษา :

๒๔๗๐ ธรรมศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์และการเมือง

๒๔๗๔ ปริญญาตรีทางเศรษฐศาสตร์ เกียรติ
นิยมนับหนึ่ง

London School of Economics
มหาวิทยาลัยลอนดอน

๒๔๗๒ ปริญญาเอก London School of
Economics มหาวิทยาลัยลอนดอน

ข. เกียรติประวัติทางการงาน :

๒๔๗๖-๒๔๗๐ ครูโรงเรียนอัสสัมชัญ

๒๔๗๐-๒๔๗๑ ดำรงอาจารย์ฝรั่งเศส มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

๒๔๗๕-๒๔๗๗ รั้งราชการในกองทัพแห่งสหราชอาณาจักร เพื่อทำงานให้ขบวนการเสรี
ไทย

๒๔๗๒-๒๔๗๕ เศรษฐกร ประจำกระทรวงการคลัง

๒๔๗๖ รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

- ๒๔๘๘-๒๕๐๒ ที่ปรึกษาเศรษฐกิจการคลัง ประจำ
สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอน
ดอน
- ๒๕๐๑-๒๕๐๓ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ สำนัก
นายกรัฐมนตรี
- ๒๕๐๓-๒๕๐๕ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการ
คลัง กระทรวงการคลัง
- ๒๕๐๒-๒๕๑๔ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
- ๒๕๐๗-๒๕๑๕ คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
- ๒๕๑๐-๒๕๑๕ ที่ปรึกษากระทรวงการคลัง
- ๒๕๑๔-๒๕๑๖ อาจารย์พิเศษ University College
(ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Wolfson
College) มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์
- ๒๕๑๘-๒๕๑๘ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก. เกียรติประวัติทั่วไป :

๑. ศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
๒. สมาชิกกิตติมศักดิ์ London School of Economics
มหาวิทยาลัยลอนดอน
๓. สมาชิกกิตติมศักดิ์ สยามสมาคม
๔. รางวัลแมกไซไซ ประจำปี ๒๕๐๘ สาขาบริการ
สาธารณะ
๕. ผู้ว่าการกิตติมศักดิ์ International Development
Research Centre นครออตตาวา แคนาดา

กรรมการ Board of Trustee International
Council for Educational Development
นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

๓. ประธานมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์

๔. กรรมการ Board of Trustee East-West Center
มหาวิทยาลัยฮาวาย สหรัฐอเมริกา

๕. กรรมการ Board of Trustee International
Food Policy Research Institute Washigton
D.C.

๖. กรรมการ Board of Trustee Asian Institute
of Technology กรุงเทพมหานคร

๗. เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๑. Member of the Order of the British Empire
2488

๒. มหาวชิรมงกุฎไทย ๒๕๐๕

๓. มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก ๒๕๐๗

๔. ทูตียจุลจอมเกล้าพิเศษ ๒๕๐๘